

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

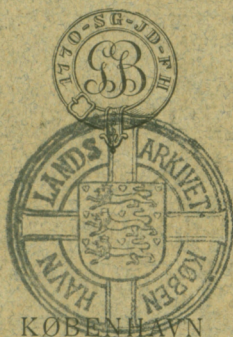
PEDER HJORT

ET TILBAGEBLIK

I ANLEDNING AF

HUNDREDAARET EFTER HANS FØDSEL

MINDEORD FRA NÆRSTAAENDE

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

GRÆBES BOGTRYKKERI

1893

PEDER HJORT

Den 19 Juli 1893 var det 100 Aar siden, Peder Hjort fødtes. Han er en af de alsidigste Skribenter, Litteraturen ejer. Fraregner man de egentlig matematiske, kemiske, fysiske og astronomiske Felter i Videnskaben, følte han sig hjemme paa de fleste andre. Det var ikke blot Dilletantisme, han drev det til; i nogle Videnskaber, saasom de lingvistiske, kan man ikke frakende ham Mesterskab. Alligevel maa vel disse Arbejder som saa mange andres dele Skæbne med endog mere navnkundige Skribenters. Det er da heller ikke Skrifterne, som ville sikre Peder Hjorts Navn mod at rives bort i Glemselens stærke Strøm. Han var lige fra sin tidligste Ungdom en Kampnatur, og ingen vil kunne studere den danske Litteraturs Historie uden at støde paa Navnet Peder Hjort, ligesom man heller ikke kan til fulde sætte sig ind i den store politiske Krise, selve Danmark gennemgik i en Menneskealder fra Trediverne til Halvfjerdserne, uden at ogsaa Peder Hjorts Navn møder Forskeren, og det under meget overraskende, ofte endog de pinligste Konstellationer.

Da Peder Hjort allerede optraadte som fuldt udviklet Skribent i sit 22de Aar 1816 og vedblev med usvækket Aandskraft omtrent lige til sin Død 11 November 1871, spænder hans litterære Virksomhed over mer end et halvt Aarhundred, og dette hører unegtelig til de mærkeligste i Danmarks Historie. Hans Skrifter give paa en Maade en

fortløbende, skarpsindig og aandrig Kommentar til hele Tidsudviklingen. Derfor vil det selv for Nutidens Læsere lønne sig at genkalde om end i korte Træk dette brogede Kampliv.

Baade paa fædrene og mødrene Side var Peder Hjort, af hvad man kan kalde særdeles god Afstamning. Hans Farfader bar samme Navn som han. H. skriver om ham, at da han var c. 60 Aar gammel, indstillede han sig til juridisk Eksamen, utilfreds med Administrationen i sin Egn. Den aldrende Mands Eksamen vakte megen Opmærksomhed mellem Studenterne; men han fik sin Eksamen og blev Herredsfoged i Hinds og Lysgaards Herreder. Han havde tidligere været Forpagter paa Gunderslevholm, og der fødtes Hjorts Fader, den senere Biskop i Ribe, Victor Christian. Siden blev Farfaderen Ejer af Clausholm i Jylland, nu Estrups Gods. Sønnensøn, der lige fra Barneaarene var blodrig og kraftig, skriver om sin Navne Peder, at han var overmaade stærk, og udførte det Kraftstykke at gaa op ad en Loftstrappe med en Tønde Rug under hver Arm. Hans Hustru Else var en Datter af Pastor Fredr. Chr. Holm i Svanninge paa Fyn. Et Brev fra hende indleder den Brevsamling, som P. H. udgav i sine sidste Leveaar. De næste Breve i Samlingen er saa fra Faderen. At dømme efter Brevene til denne sin ældste Søn lader Biskoppen til at have været en jovial Mand, i alt Fald ingen stiv Prælat. Hans Portræt i Hjort-Lorenzens «Patriciske Slægter» vidner ogsaa om en vis Godmodighed og Mildhed. Han var en Mand, fuld af Lyst til at gavne sine Medmennesker, især de Smaa i Samfundet. Man skylder ham flere meget gode Psalmer.

Hjorts Oldefader paa mødrene Side var den under Frederik V vel agtede og dygtige Skuespiller Christoffer Pauli Rose,* der spillede Elskerroller og optraadte tillige i enkelte

* Pram skrev om ham: «Var Manden som hans Roes udødelig, hver Lærebog unyttig vilde være —»

komiske Roller. Han var en Borgermands Søn fra København og gik, 25 Aar gammel, til Teatret. Der virkede han sammen med Londemann, Clementin, Hortulan og Ørsted paa det Teater, der byggedes paa Kongens Nytorv omtrent paa samme Plads, hvor det nuværende staar. Det aabnedes 18 Dcbr. 1748. Roses Datter, Mette-Marie, som hun kaldtes med begge Navne, blev en yndet Skuespillerinde, som debuterede 1761. Men hendes Kunstnerbane blev afbrudt ved en uhyggelig Tildragelse, som vakte det voldsomste Røre i Sindene. Viceadmiral Chr. Conr. Danneskjold Laurvig, Stifteren af det første Privatteater, røvede hende ved List mod hendes Villie 11 Marts 1764, efter endt Forestilling, mens han havde indbudt Faderen og et Par andre Herrer til et muntert Gilde hos en Restauratør. Greven havde underkøbt Kusken, der skulde køre Datteren hjem. Hun bragtes til Grevens Palais, hvor hun indespærredes. Faderen fik dog snart Nys om Sagens Sammenhæng og opbød nu alt for at faa sin Datter tilbage. Med overlegen Stolthed afviste han alle Grevens glimrende Tilbud. Han klagede til Kongen, der straks bød Greven at rejse bort til sine Godser i Norge. Roses Datter vilde efter det forefaldne ikke mere optræde paa Skuepladsen. Men hun, der efter Overskous Teaterhistorie «var lige saa almindelig agtet for en streng sædelig Opførsel som beundret for sin Skønhed», blev nogen Tid efter gift med kgl. Kammermusikus Schiørring, der var en meget ansæt og afholdt Mand, hvem det overlodes at holde Christian VII med Selskab under hans tiltagende Sindssyge. Schiørrings Datter, Marie Poulina, født 3 Nvbr. 1775, blev 15 Maj 1792 gift med Hjorts Fader, som 1791 var bleven residerende Kapellan i Taarnby paa Amager. Der fødtes Sønnen Peder 19 Juli 1793. Hjorts Bedstemoder Mette-Marie omtales som en aandfuld Dame. Hans Moder levede længe som Bispinde i Ribe, men hun døde i København 26 Sptbr. 1848. I et Brev fra Rahbek af 8/1 28, det eneste

af ham, Hjort har udgivet, findes med Hensyn til Nedstamningen fra Rose følgende aldeles i Rahbeksk Stil: «Manden, jeg her havde for Øje, var en Datterdatters Søn af mine tidligere Aars sønligen ærede Rose, hvis Velsignelse, som han paa Sottesengen lyste over mig, der maaske var de sidste Ord, der er kommet over hans Læber, aldrig er gaaet og aldrig vil gaa mig af Minde, hvem jeg ærede og elskede som en Fader, sandelig saa rødmer jeg næsten ved det forbindtlig, De siger mig o. s. v.»

Peder Hjort blev i en ung Alder som Student forlovet med Olivia Catharine Rasbech, en Datter af Nordmanden Ole Lyche R., Kaptajn og Kompagnischef ved Sjællandske Infanteriregiment, Prins Christians Regiment; men han havde en Tid ogsaa tjent ved «Marinerne». Moderen hed Sigrid Kohl, f. i København 15 Januar 1777, død samme Sted 25 Apr. 1846. Datteren Olivia fødtes 22 December 1796 i København. Hendes Fader kom som Kadet ned fra Norge sammen med Johan Hegermann, og disse to færdedes meget sammen med Frederik VI's senere højt betroede Yndling, Franz Bülow. I Hegermanns Hus kom da hans Vens Datter oftere i sin tidlige Ungdom, og da Faderen døde allerede 14 April 1806, kun c. 44 Aar gammel, tilbragte hun 7 Aar i Hegermanns Hus. Gennem hende kom Hjort i en meget interessant Brevveksling med hendes Plejemoder, Digterinden Mette Louise Christiane Frederikke Lindenchrone, f. 4 Decbr. 1778, gift 26 Maj 1797 med Johan Hendr. Hegermann, der 2 Maj 1818 optoges i den danske Adelstand under Navnet Hegermann-Lindenchrone. Brevvekslingen, forsaavidt Hjort meddeler den, omfatter 20 Aar, fra 1818 til 1853. Hun døde 18 Juni 1853.

Peder Hjort blev først sat i Efterslægtens Skole, hvor hans Fader var Medlem af Bestyrelsen. Derefter kom han i Frue Skole, den senere Metropolitanskole. Skolen laa dengang i Kannikestræde op til Regensen. P. Hjort skriver,

at hans Lærer i Dansk, senere Rektor N. L. Nissen, slet ikke kunde vække hans Eftertanke, men Læreren i Religion, Svend Borkmann Hersleb, der skrev et for de Tider meget rent Dansk, foreslog Hjort aldeles uventet en Søndag Eftermiddag at skrive danske Afhandlinger til ham. Det var helt andre Opgaver end Nissens, og allerede den første Time med Hersleb skænkede Hjort «en ny ukendt Tilfredsstillelse». — «Jeg arbejdede — skriver han — med den reneste Lyst». Frugten af disse Timer blev, at han et halvt Aar efter ved Artium fik Udmærket godt for sin danske Afhandling. Man kan, som ogsaa han selv gør, datere hans Færdighed i at føre Pennen fra denne Udmærkelse.

P. Hjort fik Tyfus det Aar, han skulde været Student. Det blev han først 1811, samme Aar som hans Fader, dengang Holmens Provst, blev Biskop i Ribe, og Aaret efter tog Sønnen 2den Eksamen med Udmærkelse. Han skulde nu vælge et Embedsstudium, og han valgte Juraen. Faderen havde nemlig sagt om ham, allerede mens han var Dreng: «Han bliver vist Advokat; han har saadan et Snakketøj.» Men hvad der her gjorde Udslaget var vel nærmest A. S. Ørstedes akademiske Prisskrift fra 1798 «Over Sammenhængen mellem Dydslærens og Retslærens Princip.» P. Hjort læste denne Afhandling som halvanden Aars Student; men «uden Beslutning, af ren Ungdomsdrift» lagde han sig fra den Tid af efter Filosofien, og det Fag i Juraen, som interesserede ham mest, var, hvad man kaldte Naturretten. Dog allerede i Juli 1815 meldte han sin Fader, at han nu ikke mere havde Lyst til at studere Jura. Han studerede nu, hvad man senere kaldte Humaniora, men da dette ikke direkte fører til et Embede, lod han sig nu kalde stud. theol., uagtet han vist aldrig har næret Ønske om at indtræde i den gejstlige Stand. Alligevel ere hans teologiske Studier komne ham meget til gode senere hen i Livet, og han udtalte sig om alle Slags teologiske og kirkelige Spørgsmaal, som om han var en øvet

var han ikke endnu. Det maatte en anden samtidig lære ham. Denne var Henrik Nikolai Clausen, H.s Skolekammerat fra Metropolitanskolen. Kun faa Maaneder ældre end H. var han bleven Student 2 Aar tidligere og det med Udmærkelse til baade Artium og 2den Eksamen. Hjort var, som allerede ovenfor meddelt, sat tilbage i Studierne ved en Tyfus. Vel var Clausen ingen Bispesøn, men hans Fader var den myndige Stiftsprost Henrik Georg, der gik under Navnet «den lille Pave». H. N. Clausen havde samme Aar som H., nemlig 1815, vundet Guldmedaillen for Prisopgaven i Teologi: at undersøge i Kildeskrifterne, ved hvilke Argumenter de kristne Apologeter forsvarede den kristne Religions Sandhed over for Jøder og Hedninger. Medailleuddelingen foregik dengang i Regenskirken. H. skriver herom noget, der fortrinligt karakteriserer baade ham selv og Clausen. «Jeg kan endnu — skriver H. over 40 Aar efter — fornemme den Angest eller Undseelse, jeg følte ved at skulle træde frem — og hvis jeg havde været ene, havde jeg uden Tvivl baaret mig kejtet ad; men heldigvis havde jeg H. N. Clausen ved Siden af mig. Vi stod i en liden Baas, hvorfra vi skulde gaa forbi flere Rækker Professorer hen til Talerstolen og modtage Medaillen i en rød Saffians Æske. Det var ingen Spøg at komme vel fra det, men Henrik Nikolai skred med romersk Sikkerhed foran, saa med Frihed i Vejret, som om han forespurgte: Hvor er saa den Æske? og i dette beskyttende Farvand slap jeg da lykkelig frem og tilbage over Gulvet».

Den nærmeste Fremtid viste dog, at H. havde været meget lærenem i at opnaa Selvsikkerhed. Faa Studenter har i hans Alder vovet en saadan litterær Dyst som den, Hjort snart under sit eget Navn indlod sig paa. Men han havde ogsaa haft meget alvorlige og indtrængende Tilskyndelser.

Hovedfristeren var Christian Molbech. Han var 10 Aar

ældre end H. Født i Sorø, hvor hans Fader var Professor ved det derværende Ridderakademi, blev Molbech af sin Fader undervist i de mere eksakte Videnskaber og Sprog. Han tog juridisk Præliminæreksamen 1803, efter at han Aaret forud var bleven privat inscriberet ved Universitetet. Efter Nyerups Tilskyndelse kastede han sig paa Bibliotekstudiet og blev paa en Maade dennes Arvtager som Bibliofil. Uagtet hans Ydre næppe i Ungdommen var videre adonisagtigt, maa der over hans Væsen have været udbredt en vis Erotik, der kunde vinde ham baade mandlige og kvindelige Hjerter, saasom Grundtvigs og Kamma Rahbeks. Der maa tillige have fra Sorøs Yndigheder fæstnet sig hos ham en levende, varm Sans for det skønne i Naturen. Derfor gjorde hans 1811 udkomne «Ungdomsvandringer i mit Fødeland» en ikke ringe Opsigt, og han udviklede med Aarene en levende Kærlighed saavel til vort Sprog som til vore fædrelandske Minder.

Men Chr. Molbech blev ogsaa, om ikke den egentlige Banebryder, saa dog en Slags Delingsfører for den nye Tids Gennembrudsmænd med deres saakaldte romantiske Skole. Datidens Bannerførere for denne Retning var sig fuldt bevidste, at de brød med Fortiden. Datiden havde ingen Mangel paa Digtere; der var snarere for mange end for faa. Baggesen ragede op over dem alle og nød almindelig Yndest som «Gratiernes Digter». Alligevel kunde den Stemning bryde igennem, at Danmark dengang dog ikke ejede nogen egentlig Digter. Det var ud af denne Stemning, den unge Oehenschläger ved et Studentergilde kunde slaa i Bordet og med en Ed udsige, at der nok skulde komme en. Men endnu stod ogsaa han med sine første Digte paa det gamle Stade, og det var først Henrik Steffens, der 1802 løste hans bundne Digteraand, saa han nu magtede at skrive «Guldhornene». Selv var Oehenschläger ikke stærk i Debatten, naar det gjaldt om at definere Grænsen mellem det gamle

og det nye; men i ham slumrede alle de Kræfter, som kunde kalde noget nyt til Live. Det østerlandske Eventyr om Aladdin og Nouredin kunde ret træffende give Læserne en Idé om Grænselinien. Tankerne om det nye som et Gennembrud sivede lidt efter lidt ud blandt Folk og gav især de yngre, livligere Hoveder noget at tænke over og noget at elske.

Det nye meldte sig tillige som en Efterklang af Kanondrønene fra Reden 1801 med en potenseret Nationalfølelse, og paa det indre Livs Omraade kunde det nye ogsaa melde sig som en Løsrivelse fra Rationalismen og som en varmere Tilegnelse af Religionens Væsen. Det saa man med Chateaubriand i Frankrig under det første Kejserdømme og her hos os med Grundtvig, samt for de saakaldte dannedes Vedkommende til Dels ogsaa med Mynster.

Under saadanne Rørelser i Tiden overtager Chr. Molbech det af Rasmus Nyerup 1813 grundede Maanedskrift, kaldet «Athene». Allerede i Navnet ligger der ligesom et Fremskridt fra noget grovere til noget finere, naar man sammenligner det med Christen Prams «Minerva»; men det er dog endnu ikke helt nationalt, end ikke i Titelen. Alligevel føler Chr. Molbech i sig et Kald til at bryde en hel ny Bane, men han skal have Medarbejdere. Han ser sig om i de unges Kreds og opdager saa Peder Hjort, som havde faaet Udmærkelse for Udarbejdelsen i Modersmaalet. Saaledes bliver Molbech Hovedfristeren. Han overtog «Athene» i det for Danmark skæbnsvangre Aar 1814. Om Efteraaret fik Hjort saa hel uventet, i en Alder af 21 Aar, Opfordring til at skrive æstetiske Afhandlinger i det nys begyndte Tidskrift. Han lovede at prøve paa det. Det første, han skrev om, var R. Frankenaus Digte. Men saa næste Foraar 12 Marts skriver Molbech: «Jeg har faaet en Idé i Dag, som interesserer mig saa meget, at jeg ganske varm maa meddele Dem samme til Overvejelse. Med Glæde har jeg i

Dem set den, i hvem vi kan love os en Æstetiker, der vil hæve den hos os rent sjunkne æstetiske Kritik til den Plads, som den efter vort Aarhundredes Smagskultur og efter den danske Poesis Skikkelse i vor Tidsalder bør indtage. Ideen er, at vi begge i Forening skulde paatage os at skrive et Udkast til den danske Poesis Historie, begyndende med Kæmpeviserne (maaske efter en kort Indledning om den islandske Poesi) og langsomt skride frem mod den nyeste Tid, saaledes at vi først om et Par Aar naaede til vore Dage. Dette Arbejde kunde vi efter Haands under fingerede Navne (eller f. Eks. med den Nota: ved to Venner) indrykke i «Athene».

At give efter for denne Fristelse var det samme som at afbryde ethvert Embedsstudium. Det skønnede ogsaa Faderen ovre i Ribe og var som en Fader i de Tider ikke videre glad over Sønnens Digressioner. Det blev dog ikke til noget med Molbechs Idé om en Samarbejden: Alligevel optog Hjort paa ny Ideen som selvstændigt Arbejde, dog kun for den senere Tids Vedkommende. I Aarene 1827—30 skrev han en Række Breve til Atterboms Tidsskrift «Svea»; men ingen vidste dengang, fra hvis Haand de kom. Samarbejdet med Molbech fortsattes imidlertid paa andre Omraader, og Hjorts Kritiker i «Athene» blev afgørende for hele hans øvrige Liv. Han kom derfor aldrig til at tage nogen Attestats, men han erhvervede sig paa anden Maade og ad anden Vej Adkomst til en forholdsvis tidlig Ansættelse i Statens Tjeneste, dog ikke uden forudgaaende store Skuffelser og mange Bryderier.

Det er ret karakteristisk, at det Navn, P. Hjort først som Recensent gav sig i Kast med, ikke var et af de gamle, men et af de yngste. Det var Bernhard Severin Ingemann. Denne, en Præstesøn fra Thorkildstrup paa Falster og kun 4 Aar ældre end H., var bleven Student 1806, og ogsaa han havde vundet Guldmedaille. Det var i Aaret 1812, da

han besvarede Opgaven om Digtekunstens og Talekunstens indbyrdes Forhold. Samtidig udgav han sin første Digt-samling, 1813 den anden, kaldet «Procne», og 1814 et ro-mantisk Epos i 9 Sange, kaldet «de sorte Riddere». Disse Ingemanns Arbejder overgav Molbech nu til Hjorts Kritik, og med den æstetiske Alen, hvormed han allerede havde begyndt at maale, tumlede han nu temmelig ubarmhjerligt og ugenert med den Ingemannske Produktion. Uagtet Inge-mann 1815 slog ind paa en mindre fantastisk Vej, den dra-matiske, og 1822 paa den historiske Roman, der grundfæstede hans Digterry i Danmark, vedblev Hjort dog stadig at pirre ved ham. Dette kaldte Ingemann at «peere». Men Ingemann maatte i Grunden takke Hjort for denne tilsyneladende hen-synsløse Kritik, som endogsaa Biskop Fogtmann fandt for stærk. Det var dog Hjort, der bragte Ingemann ind paa hans rette Felt, Salmedigtningen.

Sin første Kritik over Ingemann havde P. H. skrevet uden Navn, men den vakte almindelig Opsigt, og man spurgte i de daværende litterære Kredse, hvis vel den skarpe Pen kunde være. Men da Kritiken tillige røbede en vis den-gang ikke sædvanlig filosofisk Indsigt, gættede man paa ældre Forfattere. P. H. meddeler i de «Kritiske Bidrag», han fra 1852 til 1867 udgav, og hvor man spredt kan finde Træk til et helt Levnetsløb, at netop denne Artikel blev Drivfjedren for ham til at stile hen imod et bestemt Livs-maal, nemlig at blive Professor i Filosofi.

I Aaret 1856 skriver P. H. selv herom saaledes: «En uventet Opmuntring fik mit unge Studium, da Prof. Sverdrup kom ned til København om Sommeren bl. a. for at søge en filosofisk Docent for Universitetet deroppe. Jeg havde ladet mig formaa til at optræde imod den dumme Beundring af de Ingemannske Abstraktioner og Følerier paa Kunstens Gebet og indledet en Kritik med en Slags filosofisk Opstilling. Det forlede mig ikke til nogen Indbildskhed, at Rygtet,

som saa ofte, angav de anseteste Navne som Forfatterens; men en Hændelse skænkede mig i den Anledning en stor Opmuntring. I Brummers Boglade, der indtog hele det store Rum i Forhusets Stueetage af Efterslægtsselskabets Gaard, holdtes der ligesom et lille For-Athenæum (selve Læseselskabet «Athenæum» stiftedes først 8 Aar senere), hvor bl. a. Weyse, Reinhardt, F. C. Petersen og flere ansete Kollegieembedsmænd, f. Eks. daværende Etatsraad Kirstein, imellem læste deres Aviser i det indre Rum og hørte alskens Nyt; jeg lyttede oftere til deres Tale, da jeg for min Fader havde Ærinder i Bogladen; men her sagde Sverdrup nu engang, at «vi maaske kunne vente os en ordentlig Naturfilosof af denne unge Forfatter; thi det er aabenbar en Student og ingen af dem, man gætter paa.» Hvem der blev glad, det var da mig. Sverdrup tilføjede: «Men han har dog ikke rigtig forstaaet det endnu», saa at Skæbnen ikke glemte at slaa Vand i Blodet paa mig, om jeg skulde være bleven storagtig ved den venererede Lærers Ord».

Til Filosofien var han ogsaa bleven hendragen af Treschows Eftermand, Fredr. Chr. Sibbern. Denne, som altid opmuntrede unge fremadstræbende Studenter, var 8 Aar ældre end H. Han var en Lægesøn fra København og 1810 juridisk Kandidat. Aaret efter blev han Dr. phil., samt 1813 Professor i Filosofi. Om sit Møde med ham skriver P. H.: «Han drog mig venligt til sig; jeg fik Lov til at besøge ham, og oftere, naar vi gik fra hans Forelæsninger for pro-vectiores, fulgtes vi ad i levende Diskussion; han fortalte da ogsaa med stor Varme om den tyske Litteraturs Heroer, som dengang Københavns Opmærksomhed og Kærlighed for en stor Del drejede sig om, og han belærte mig egentlig som en frivillig Manuduktør just paa en Tid, hvor mine Studier trængte til Regelmæssighed. Frugten af Omgangen med Sibbern var P. H.s. Besvarelse af den ovenfor omtalte filosofiske Prisopgave.

Længe efter at hans Haab om at blive Professor i Filosofi for stedse var glippet, skriver han: «I 10 Aar var det min Drift i Stilhed, saa min levende Tanke og til sidst min ivrige Bestræbelse at arbejde hen mod det Maal at holde Forelæsninger over Filosofien; men i det 11te opgav jeg den for stedse. Man vil heraf forklare sig den tilsyneladende Afveksling i min saa forskelligartede Skribentvirksomhed. Enten jeg skrev om Kingos Psalmer eller om den danske Kornhandel, om Kongeloven eller latinske Konjugationer. om Holstens Oprør eller om Oehenschlägers Prometheus, o. s. v., o. s. v., saa var det dog i sig selv Tingens filosofiske Betydning og dens dialektiske Behandling, som vakte min Kærlighed og vedligeholdt min Interesse. Linguist blev jeg af Embedspligt, men snart ogsaa af Lyst».

Hvad var det da, der kom til at hindre Peder Hjort i at naa sit Livsmaal? Ja, det var noget helt uventet, men det blev i Virkeligheden det, der gav hele hans følgende Liv dets Særpræg og dets Udslag. Kunde man ligne hans Ungdomsaaar med varmt Solskin hvori kun smaa Tordenbyger, saa kan man opfatte Katastrofen som et bragende Tordenvejr, der vel rensrer Luften, men dog ogsaa efterlader en sønderreven Skyhimmel, hvor der skal længere Tid til for atter at sprede Skyerne og skaffe klar Himmel.

Dog inden her skrider til Hjorts egentlige Kampliv, byder Retfærdighed at indrømme ham meget dybe Greb i Filosofiens Rige. At leve paa Kants Tid var i aandelig Henseende det samme som at indaande en ren, om end noget kølig Luft. Men P. H. greb dybere. Han fattede, hvad Steffens og Shelling sigtede paa ved det, man kaldte Naturfilosofien. P. H. gik desuden paa egen Haand til Kilder, som kun faa samtidige faldt paa at øse af. Han blev opmærksom paa Middelalderens selvstændigste og mest filosofiske Tænkere Johannes med Tilnavn Erigena, oplært under Briternes eller rettere Skotternes friere Synsmaader,

hvorfor hans Skrifter heller ikke fandt Naade over for en senere pavelig Censur. Kaldet til Frankrig af Karl d. Stores ærgerrige Sønneson blev han kendt med den mærkelige Gave, Karls Oldefader Pipin havde modtaget fra Østen, nemlig de Skrifter, som i det 6te Aathundrede vare udgivne under den Atheners Navn, der i Skriften kaldtes Dionysius Areopagiten, som overførte Neoplatonismens Ideer paa Kristendommen. Medens Datidens lærde i Vesten kun magtede Latin og holdt sig til det Aristoteliske Skema, kunde Johannes Erigena Græsk, og derved var han allerede et godt Stykke forud for sin Tid, saa han mægtede at tilegne sig den store Tænkter Origenes's Skrifter. Det var i denne Tankeverden, P. H. trængte ind, da han udarbejdede sit Skrift om Joh. Erigena, hvilket udkom paa Tysk og vandt Anerkendelse i Tyskland, hvor Hegel brugte det ved sine Forelæsninger; men herhjemme gjorde det, som han selv skriver, kun «en krank Lykke», og navnlig rynkede man paa Næsen, da han ledsagede det med et Motto af Hamann, kaldet «der Magus des Nordens», en tysk Forgænger af Søren Kierkegaard. P. H. har vistnok Ret, naar han skriver, at hans Bog var fuldt saa god som mangan en Doktordisputats, og i alt Fald vidner Bogen om, at han i filosofisk Opfattelse stod ikke saa lidt over sin Samtid, der jo endnu ikke her i Danmark dengang var naaet til den Hegelske Spekulation.

Derimod maatte man vel give Datidens Ledere Ret i, at P. Hjort ikke egentlig egnede sig til at være filosofisk Docent; dertil var saavel hans mundtlige Foredrag som hans Stil altfor springende, og om man vil noget astmatisk. Alligevel har dog netop Hjorts Stil altid haft sine Beundrere, saaledes Israil Levin og P. L. Møller.

Men naar P. H. ikke fik sit Livs højeste Ønske opfyldt, saa kan det med Sandhed siges, at han selv har hele Skylden. Som ungt Menneske optraadte han nemlig ikke alene som æstetisk Kritiker med en Slags filosofisk Grund-

anskuelse til Basis, han tiltog sig aldeles paa egen Haand og under sit Navn at optræde som en Slags Censor morum, en Slags Jupiter tonans.

Man mærker det i en af hans saakaldte «Refleksioner» fra 1816. Heri hedder det: «Ligegyldighed indtil Forførelse er unegtelig vor Tids Onde. Mængden kender faa kærlige Følelser for de kærlighedsværdigste Genstande, og selv Egenkærligheden er af den Art, at den lige saa vel kunde kaldes Egenhad. At denne Ligegyldighed især har ytret sig imod Religionen, er ingen ny Bemærkning. De skrækkelige Eksempler, vi i disse Tider have for Øjne paa den totale Ødelæggelse, som Irreligiøsiteten uundgaaelig fører med sig, ville dog maaske frelse en og anden vaklende fra at falde. Men ikke ringe er denne Ligegyldighedens Magt, ogsaa under andre Livets Former. Alle ville læse og be-dømme Digterværker, men de færreste læse dem med den Interesse for Kunsten, endsige med den Andagt, som ethvert Kunstværk udfordrer for at nydes til fulde. At samle Sindet til en alvorlig og kærlig Beskæftigelse, det keder; ja, man er dumdristig nok til at lade haant om et sligt Sværmeri, som man kalder det. Den Adspredelse, som vort overdaadige Levnet fører med sig, fordrer man ogsaa i den aandelige Verden, hvor den netop dræber alt Liv.» Her har man den unge Moralist, som han gik og stod. Hans Harme over formentlig Uret fandt snart i Tiden en populær Genstand.

Molbech havde som sagt fristet ham ind paa Arenaen. Hans Held med Ingemann gav ham Blod paa Tanden. Saa udarbejdede han sine saakaldte «Tolv Paragrafer om Jens Baggesen». De indrykkedes i de 6 sidste Hefter af «Athene» for 1816. Men dem vilde Molbech dog ikke tage paa sin Kappe, hvorfor han ledsagede dem med de Ord, at han «lige saa lidt har nogen Del i dette Skrift, som han i et og alt vil underskrive dets Indhold.»

Dette Forbehold vil være indlysende, bare man tager Hjorts Indledningsord «til Læseren», hvori det bl. a. hedder: «Et skammeligt Uvæsen har i de tre sidste Aar hersket i den danske Litteratur, idet at den oversvømmedes af Libeller og andre Døgnskrifter, uden Videnskabelighed og uden Aand og Vittighed. Man behøver næppe at gøre Læseren opmærksom paa, hvorledes det var den berygtede, saakaldte Jødefejde, foranlediget ved Thaarups Oversættelse af et maa-deligt tysk Skrift «Moses og Jesus», der begyndte denne Periode . . . Jens Baggesen, dengang Professor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel, ferierede her i København og skrev en Piece i den Anledning. Den bragte ham i smudsige Stridigheder med en og anden, der søgte at overgaa ham i gemene Tanker og Talemaader, og, medens man troede Baggesen begravet i Sanscrits og Asamaals Studium, fremtraadte han som den, der vilde være en hævnende Odyssevs, og begyndte flere Døgnblade, hvori han til alle Sider udsendte sine Pile. Hans Beskæftigelse med Teaterkritiken førte ham her til at recensere nogle af Digteren Oehlenschlägers Stykker, og da han mærkede, at flere af denne Forfatters senere Arbejder frembød en bedre Lejlighed end de ældre til at forringe den Yndest, han stod i hos det danske Folk, saa søgte han i Kritiker, der i bidsk og haanende Spydighed, forsætlig Misforstaaelse og afsindig Fortolkning næsten overgaa al Forestilling, at skaffe sin Harme Luft og sin Misundelse Næring. Endelig afføkkede han, efter en lang Stridighed med den indbildt orthodoxe Præst, Nikolaj Grundtvig, et vist religiøst Sindelag for ogsaa paa denne Maade at tilsnige sig den let bestikkelige Mængdes Bifald. Dette Uvæsen har han nu drevet i 3 samfulde Aar, og kun en eneste (A. E. Boje — under Navnet Peter Wegner) — har i denne hele Tid med afgjort Held taget til Genmæle imod ham. Endskønt dennes «lille Morskabsbog» gottede de rettænkende og dannede, saa tør man dog ikke

haabe, at den oplyste mange af de uannede og halvseende, eller at den betydeligen svækkede Jens Baggesens Autoritet». Derfor vil nu P. H. «søge at godtgøre, hvorledes Baggesen ikke er i Besiddelse af en eneste af alle de Egenskaber, der udfordres til at være Smagsdommer, endsige Kritiker, og at han som Digter knap fortjener Plads i den danske Litteratur»; og «skal derfor i de følgende Paragrafer stræbe at vise, hvorledes Jens Baggesen maa betragtes som et skadeligt Ukrudt, der kvæler Smag og Humanitet, og at han derfor har gjort sig úværdig til at bære Navn af dansk Digter.» Saa fulgte Paragraferne hver paa ca. en halv Snes Sider. P. H. skriver selv, at hans tolv Paragrafer «var en Begivenhed i den danske Litteratur.» Baggesens og Oehlenschlägers Venner fulgte Striden med den mest spændte Opmærksomhed. Og P. H. sluttede i «Athene»s Decemberhefte med de Ord: «Hvad Hr. Justitsraaden (?: Baggesen) selv angaar, da tror jeg at besidde alt for megen ren og sædelig Tænkemaade til ikke at sky enhver umiddelbar Berøring med hans urene Natur.»

Selv vore Dages ikke videre paaholdne Penneføring vil uden Tvivl efter en saadan Salve indrømme, at dette ikke var Kritik, hvordan saa end selve Paragraferne vare; det var knap nok et Fejdebrev, men et litterært Overfald, hvortil man næppe før har set Mage. Baggesen svarede med at sagsøge Hjort, og denne valgte Kammeradvokat Schønheyder til sin Defensor.

Men alligevel havde disse 12 Paragrafer fra P. H.s Side kun været en Forpostfægtning. Det afgørende Slag mod Baggesen rettede han i Januar 1817; og nu blev ikke blot Læsekredsen, men hele det store Publikum, umiddelbart draget ind med i Kampen.

Oehlenschläger havde allerede 1804 faaet sit meget omstridte Stykke «Frejas Alter», forkastet. Saa havde han omarbejdet det fra et Syngestykke til et Lystspil i 5 Akter.

Men hans Svoger i Teaterdirektionen, Rahbek, og Biskop Balles Svigersøn, Etatsr. G. H. Olsen, havde, nærmest af Omhu for Oehlenschlägers eget Digterry, nægtet dets Opførelse. Da de derimod havde ladet opføre Stykker af Skuespilfabrikanten N. T. Bruun, hvoraf det ene «Betlerpigen» blev udpebet (den 8. April 1815, en Lejlighed, ved hvilken P. H. ogsaa var meget virksom*), rejste der sig en vældig Storm mod Censorerne, der maatte forsvare sig over for Publikum, fordi Oehlenschläger selv i et Skrift havde indanket Sagen for «Publikums Domstol».

Den allerede længe ulmende Kamplyst mellem Baggese og Oehlenschlägers Tilhængere brød ved denne Lejlighed ud i lys Lue. Sagen var, at Baggese netop nu havde modtaget det Hverv at skrive Festskestykket ved Kongens Nærværelse i Teatret i Anledning af hans Fødselsdag 28. Januar 1817. Baggese var allerede i nogen Tid stillet i Skygge over for Oehlenschlägers opgaaende Stjerne. Da Frederik VI vendte hjem fra Wienerkongressen 1815, lod han sig krone 31. Juli s. A. Ved denne Lejlighed blev Oehlenschläger Festskestykket og hædredes samme Dag med Ridderkorset, en Ære Baggese aldrig opnaede. Men Frederik VI var alligevel Baggese hengiven, især fordi denne under Jødefejden 1813 afgjort stillede sig paa Jødernes Side. At nu Baggese skulde skrive Festskestykket, var den Draabe, der bragte Bægeret til at flyde over. I et Opraab til «Universitets studerende» fremstilledes Baggese nu som «en glinsende Klapperslange» og man talte om hans «kaade Indsnit

*) Herom skriver P. H. bl. a. i Krit. Bidr.: «Min aandrige Bedstemoder, den berømte Roses Datter, var i lang Tid vred over Bruuns plumpe, platte Pludren og forsynede mig med en Elfenbens-Tandstikker fra Christian VII's Hoftid. I Tandstikkerens ene Ende var en Pibe, hvis skærende Lyd overtraf alle de andres. Det var, som Ewald siger: «en bitte Pibe», men den skingrede ganske overlydt.»

i Oehlenschlägers Ære». Ser man et Par Menneskealdre senere tilbage paa Baggesens Recensioner over Oehlenschläger, baade over hans ypperlige og hans svagere Arbejder, maa man give Baggesen Ret i alt væsentligt. Men det kunde man ikke se i Stridens Hede. «Saa længe det blev ved Ord, kunde vi», hed det i Opraabet, «rolig se dem prelle tilbage som afmægtige Pile mod en Kobbermur; men man er gaaet til Handling: «Frejas Alter» er forkastet gennem Teatercensorerne».

Harmen herover skulde nu gaa ud over Baggesens Festsksespil «Trylleharpen», sat i Musik af Kuhlau. Det var allerede en Aftale mellem Oehlenschlägers Tilhængere, at Stykket skulde udpipes. Men her greb nu P. Hjort ind paa en Maade, ingen kunde ane. I København levede, hjemkommen fra et længere Ophold i Udlandet, den forrige Kapelmester Kunzen. Han havde ifølge Baggesens Udsagn under Titelen «Arions Harpe» for mange Aar siden modtaget en Tekst af Baggesen. Den blev, hedder det, oversat paa Tysk og opført i Tyskland uden Baggesens Vidende. Kunzen, der var sygelig, harmedes over, at Baggesen nu lod hans Eftermand Kuhlau sætte Musik til Stykket. En ung Student, der kom i Kunzens Hus, og hørte til Oehlenschlägers ivrigste Partigængere, fik den tyske Tekst til Laans og gav den til P. Hjort, hvis Navn nu var i alles Munde, efter at han havde sat sit Navn under de «tolv Paragrafer» mod Baggesen. P. H. sammenholdt den tyske Tekst med Baggesens «Trylleharpe» og udarbejdede i al Hast et Skrift paa 56 Sider under den spydige Titel «Om en højst mærkelig Lighed imellem Trylleharpen, saakaldet originalt Syngespil af Jens Immanuel Baggesen og samme Stykkes Original» trykt paa Forfatterens Bekostning; Kbhvn. den 28de Januar 1817. I Adresseavisen for Mandagen d. 27. Januar, hvor man læste Avertissementet om «Trylleharpen»s Opførelse «ved Hs. M. Kongens høje Ankomst og i Anledning af

Allerhøjstssammes Fødselsdag», havde P. H. sørget for, at hans Skrift blev averteret samme Dag. Hjort havde foruden at sigte Baggeseu for Plagiat ogsaa fundet det noget lig en Majestætsforbrydelse at byde Kongen et Plagiat til Festskestespil paa hans Fødselsdag.

Baggesen var sengeliggende, da han underrettedes om dette nye Overfald fra Hjorts Side. Næste Dag kundgør han under Teateravertissementet en Indsigelse, hvori han hævder, at hverken Tyskland eller Danmark kan opvise noget Stykke, der kunde gælde som Original for hans. Hvad man end kan paasige Baggeseu, maatte han, der allerede havde skrevet flere originale Teaterstykker, dog fritages for den Mistanke at laane andres Tanker. Han rejser sig fra Sygelejet og iler hen til Kunzen, som han finder dødsygg. Denne var jo nærmest tilb at give ham Oprejsning over for Publikums Mistanke, men Kunzen dør netop samme Aften 28. Januar. Hjort gentager Dagen efter sin Paastand om Plagiat, og næste Aften uddeltes hans Piece gratis i Skuespilhuset. Baggeseu hindredes ved sin Sygdom fra at overvære Forestillingen. Kuhlaus Musik havde nær hindret Udpibningen. Men Baggeseus alt for ivrige Venners Bravo-raab udæskede Modstanderne, og Kampen rasede nu voldsomt, indtil Stadens Kommandant, Grev Schulenburg, paabød Stilhed*). For at forebygge yderligere Meningskamp opgav Baggeseu at faa sit Stykke genopført den 3dje Aften, da Indtægten skulde tilfalde ham som Forfatteren. Han indstævnedes H. som Injuriant og henstillede tilb Publikum at afvente Retssagens Udfald. Men Dommen faldt først 25. Maj Aaret efter. Der fik B. Mortifikation for Frakendelse af borgerlig Ære, for Tilsidesættelse af Ærbødighed for

*) Flere Skuespillere paa Oehlenschägers Parti peb med oppe fra Teaterloftet, saa Baggeseu ytrede med et af sine vante Ordspil: at pibe nedenfra er nederdrægtigt, men at pibe ovenfra er overdrægtigt.

Regenten, for forsætlig Sandhedsfordrejelse, for af Misundelse og Forfatternid at have lastet andres litterære Arbejder. Hjort idømtes en Bøde paa 200 Rdlr. og Sagens Omkostninger, men disse var Hjorts Venner straks rede til at betale for ham. Baggesen udgav derefter Sagens Akter og dedicerede sin Bog til Kongen. Derefter fulgte saa i Oktober de Tolvs eller Tylvtens latinske Udfordring til Baggesen om offentlig at forsvare sine kritiske Grundsætninger.

Man ser heraf, at det egentlig er P. H., der aabner Kampagnen med sine 12 Paragrafer og med sin Sigtelse om «Trylleharpen» som Plagiat, og Hjort selv hævder sig ogsaa senere i sine «kritiske Bidrag» Forrangen i denne Henseende. Han skriver bl. a. herom: «Ganske imod Tidens Orden har mere end een anset Skribent sat min Oprædelse mod Baggesen helt bag efter i Stedet for helt foran denne Tildragelse (Tylvtens), der jo egentlig kun var et lystigt Efterspil til den alvorlige Kæpperyggedans, som jeg i 12 Repriser havde holdt med den gamle Synder. Min Kritik over Baggesen var en Begivenhed i den danske Litteratur. De Tolvs Oprædelse var en aandrig Spøg i det københavnske Liv.»

For P. Hjorts eget Vedkommende blev de «Tolv Paragrafer» afgørende med Hensyn til hele hans efterfølgende Liv. Ved dem vandt han den Vennekreds og de Velyndere, der aldrig svigtede ham, men ved dem rejste han ogsaa en sej Modstand, som han fik at føle hele Livet igennem. Set fra Indholdets Side maa man indrømme, at de 12 Paragrafer var et modent og i mange Enkeltheder fortrinligt Arbejde fra en 23 aarig Student, medens de fra Formens Side allerede røbede den aggressive Natur, som mer eller mindre præger næsten alle Hjorts skriftlige Arbejder.

Efter Afslutningen med Trylleharpen og deraf følgende Proces kunde man vel med Rette spørge: Hvad nu? Derpaa kunde næppe følge rolige Studiedage, og i selve Kampen

mod Baggesen kunde der i Grunden ikke følge noget endnu stærkere. Det var da saa saare rimeligt, at Hjorts Venner søgte, i alt Fald for en Tid, at faa ham væk fra den farlige Kampplads.

Der frembød sig hertil en udmærket Lejlighed. Baron P. G. Bertouch Lehn skulde have en Hovmester, som det hed, paa en Udenlandsrejse, der skulde vare et Aar. Man til-tænkte Oehlenschläger denne Plads. Han rejste virkelig ogsaa ud med Baronnen, men kom snart tilbage igen. Herom skriver Oehlenschläger i sine «Erindringer». Jeg «havde endnu kunnet rejse et Aarstid med Bertouch til Italien paa en meget behagelig og magelig Maade; men den Hjemve, som for 9 Aar siden greb mig i Rom og hindrede mig i at komme til Neapel, greb mig atter nu og hindrede mig fra at komme atter til Rom. Uagtet jeg paa en Maade var flygtet fra mit Fædreland ved frivillig Ostracisme, for at dæmpe mine Fjenders Had, og vist ikke havde gjort ilde i at blive længere borte, kunde jeg dog ikke; jeg længtes efter mit Hus, mine Børn; jeg kunde ikke længere undvære dem. Jeg foreslog derfor Hr. Hjort at rejse i mit Sted, og da han og Bertouch var fornøjede dermed, skyndte jeg mig hjem.»

Først i September 1817 lod Hjort baade juridiske og teologiske Studier være, hvad de var, og drog udenlands næppe anende, at denne Fraværelse fra Danmark skulde vare henved 4 Aar.

Hans Fader Biskoppen, som havde været saa utilfreds med, at Sønnen havde opgivet sit juridiske Embedsstudium, skrev til ham i Juli 1817: «Jeg vilde efter Overlæg ikke have med dine Paragrafer at bestille; jeg vilde ikke forstyrre dig ved nok saa beføjede Klager over den kostbare Tid, du spildte, og allermindst vilde jeg som Fader skænde for de Penge, jeg maatte udgive for dig, uden at de anvendtes til dine Studingers Fremme. Din Oplysning om Harpen, som

du maa procedere om, har dog vel fra Finansernes Side indbragt mere, end Sagen koster, saa du vel i Øjeblikket kan rede for dig. Jeg længes ret efter det, som du behøver, Frihed for Distraction og Ro til at læse til din Embeds-eksamen». Men da saa Rejsen kom paa Tale, skrev Faderen 5. Juli s. A.: «Jeg vil ikke lægge den mindste Hindring for det, du anser for din Lykke, og giver dig derfor Tilladelse til at modtage det Tilbud, Bertouch har givet dig. Dine Forældres Ønsker skulle ledsage dig paa din Rejse. Da du efter dit Brev faar 10 à 12 Hundrede til Ekstrapenge, gør du vel nu ikke Regning paa Penge. Om din Proces med Baggesen er jeg af den Mening, at du bør intet Skridt gøre uden den værdige Etatsraad Schönheyders Minde og Samtykke, da han vist ogsaa i din Fraværelse vil føre den til et hæderligt Udfald.» Efter Domfældelsen skrev Konfessionarius Liebenberg til Faderen: «At din ældste Søns Fremgangsmaade ikke i alle Dele kan behage dig, føler jeg til fulde. Det ubesindige i hans Ytringer bør tilgives Ynglingen, og det arrogante deri er en Smitte af Tidens slemme Modetone. I hans Paragrafer mod B. har han talt mangt et vægtigt, værdigt og ayrebart Ord, som under Sandhedens, Smagens og Moralitetens Ægide staar urokket og sejrende, uagtet Modpartens tilsyneladende Triumf paa den juridiske, i slige Forhandlinger uafgørende Kampplads.»

Sibbern skrev til Faderen om Sønnen 3. Juli bl. a. «Hvorledes man end anser hans Fremfærd, er det dog aabenbart, at det, han har foretaget, er at føre Honnettitetens Sag imod — imod noget, der i det mindste ej var Honnettitet. At et ungt Menneske har en saa levende Følelse for Sandhed og Ret og en saa udholdende Standhaftighed i at tale og virke for begge, maa dog i ethvert Tilfælde glæde, om man end mener, at meget kunde være taget paa en bedre Maade. Hvad Dommens og fornødne Aktstykkers Udgivelse angaar, da har jeg holdt den for nødvendig, for

at Publikum kan se, hvorledes Dommens Præmisser lyde, og at Baggesen havde været bedre tjent med ingen Dom at forlange, end at erholde en saa betinget Mortifikation. Hvad de tolv Paragrafer angaar, er jeg ej den eneste, der holder for, at Deres Søn for dem burde været aldeles frifunden; og i Sagen om Trylleharpen bør det blive bekendt, hvilke Beviser han havde, for at man kan se, hvor meget han havde for sig. Imidlertid har jeg ingenlunde tænkt paa, at Deres Hvdhd. skulde fremme disse Akters Udgivelse. Noget ganske andet er der derimod, hvortil Deres Hvdhd. maaske kunde bidrage. Det er, at Deres Søn kunde befris for den Privatcensur, han ifølge Frdn. af 1799 skulde være underkastet. Man har sagt mig, at der i Cancelliet, da Etatsr. Schønheyder havde søgt om denne Fritagelse, har været Dissens. Billig i sig selv er denne Dispensation, dels fordi Deres Søn dog i saa meget er af Retten funden at have Ret, dels fordi hans Fremtids Vel dog kan lide derved, at han skal staa under privat Censur, og at han dog er et ungt Menneske, der giver de bedste Forhaabninger.»

Hjorts Fader døde allerede 26. Juli 1818, faa Maaneder efter Dommens Afsigelse; dengang var Sønnen allerede ude paa sin Udenlandsrejse.

Før Hjort rejste bort, var han, som sagt, bleven forlovet med sin Olivia, og hun holdt trofast ud med ham under hans lange Fraværelse. Han fik fra Venner talrige Opfordringer til at komme hjem, men det lader til, at han ikke skøttede om at vende tilbage i Utide. Under hans Fraværelse rejste Baggesen for femte og sidste Gang bort fra Fædrelandet i Efteraaret 1820. Han blev syg i Udlandet, og naaede, da han længtes tilbage til Fødelandet, ikke længer end til Hamborg.

Sin Rejse skizzerer Hjort 1856 i sine «Krit. Bidr.» saaledes, og, uagtet denne Rejse var saare indholdsrig og afvekslende, maa denne Skizze her være tilstrækkelig: »I de

mest kritiske Øjeblikke kom et Brev fra Oehlenschläger, der saa smukt betænksomt havde foreslaaet mig til at indtage sin Plads og rejse et Aarstid i Udlandet med en ung Adelsmand, udtrykkelig, som han skrev af sit kærlige Hjerter, for at forfriske mig efter den strenge Dyst, jeg havde udholdt. Jeg kunde ikke tvivle om Valget; jeg troede med Vished, at det var min gode Genius, som viste mig denne Omvej, og jeg ilede til Berlin d. 2. Septbr. 1817. Det var mig en Attestats i Troen paa et Forsyn, som jeg tog uden al bevidst Eksamenslæsning; men Udfaldet viste, at denne tredje (Attestats) var den rette, jeg havde forberedt mig til. Jeg var dengang fyldt mit 24de Aar. Jeg modtog mine Forældres Samtykke og Velsignelse til Rejsen. Efter et Aars Forløb sejlede min Rejsefælle hjem til Danmark fra Neapel med Fregatten Nymfen, medens jeg ved privat Munificentia blev i Stand til at udstrække mit Ophold udenlands til hele 4 Aar mindre end 4 Maaneder. Ved Siden af flere Smaasysler, f. Eks. Nationallitteraturene og Kunsthistorien, blev Filosofi med Teologien mit Hovedstudium, og jeg havde det overordentlige Held at komme i nærmere Berøring med Tysklands berømteste Filosofer. Efter Jul 1817 var jeg en Tid i München, hvor et Brev fra Baron Malsburg, hessisk Gesandt i Dresden, som tidligere havde været ansat ved det bayerske Hof, bekendt som Oversætter af Calderon, indførte mig hos Schelling og denne igen hos Franz Baader. Hos Jacobi indførtes jeg af Oberstudienrath Niethammer, en skarp-sindig Kantianer, som tidligere udgav den bekendte Journal med Fichte og siden leverede det grundige Skrift over Humanisme og Realisme. Derefter var jeg 2 Aar i Italien. Efter Jul 1819 var jeg atter i München; om Foraaret 1820 var jeg med Schellings i det gemytlige Schwaben; derfra gik jeg til Heidelberg med Baaders Brev til Daub og Schellings «Hilsen» til Cramer, der blev saa glad over den medbragte Tak for Fremstillingen af Ceresmythen, at han nær havde

omfavnet mig; om Sommeren til Belgien og Frankrig, Vinteren 1820—21 var jeg atter i München, og siden i Erlangen hos Schelling; til sidst om Foraaret gik jeg til Berlin til Hegel med Daubs Brev. Omgangen med disse saa fortrinlige Mænd skylder jeg vist mer end alt Studium den filosofiske Uddannelse, jeg erhvervede mig, og det kom da ganske af sig selv, at den Tanke blev levende hos mig engang at optræde som filosofisk Lærer for mine Landsmænd.«

Men uagtet Oehlenschläger var den, der bragte ham udenlands, lader det ikke til, at Hjort lige straks var tilfreds med Rejselivet. Det er ingen let Sag at være en ung Adelsmands Rejsefælle; det var saa saare naturligt, at Hjort længtes efter sin elskværdige Brud; der var saa mange inderlige Venskabsbaand, der knyttede ham til Hjemmet, og dertil kom, at, i hine Tidens ufuldkomne Postvæsen gik mange Breve fra Hjemmet tabt. Hjort udtalte sin Utilfredshed i Breve til Oehlenschläger, og denne tilskrev da 3. Febr. 1818 Hjort fra København til Rom bl. a. saaledes: «Som et Bevis paa mit Venskab for Dem og til Gengæld, for hvad De havde stridt — ikke blot for den gode Sags, men ogsaa for min Skyld — skaffede jeg Dem denne interessante Rejse paa en bekvemmere Maade, end De nogen Sinde kunde haabe. Men jeg har ikke mærket andet end Misfornøjelse fra Dem. De er forlovet, ønsker maaske hellere at være hjemme — er urolig og hypokonder — anderledes kan jeg ikke forklare mig meget, som virkelig har bragt mig til at smile. Fordi en Gavtyv har stjaalet nogle Penge, ansér De Staten nær sin Opløsning. De vil have en pludselig litterær Revolution ... de bedste Værker hjælper intet etc. Den Smag i Danmark, som fornemmelig ved Holbergs, Ewalds og mine Skrifter lidt efter lidt har udviklet sig, udvikler sig endnu (og) vil uden Tvivl engang komme til sin Højde.» Herpaa svarede Hjort fra Rom 28. Juni 1818 bl. a.: «En hel anden Retning og Maade at tænke paa end den, som de senere For-

fattere har rodfæstet hos Folket, er vist saare nødvendig, og kun med Ruinerne af den nuværende Tid kan det Dyb udfyldes, hvorover den opvoksende Ungdom maa gaa ind i sin Manddom. Denne Revolution skal netop aabne Holbergs, Ewalds og Deres Skrifter Adgang til Hjerterne; saa kommer den gode Smag af sig selv. Jeg har i en af mine Refleksioner gjort opmærksom paa, hvorledes disse Forfattere staa ganske adskilte som tre Øer i Havet, og at de derfor langt fra virke, som de kunde og burde. Fremstod der en Herkules, som kunde lede Nordsøen ind i Augiasstalden og udskylle alt Skrabet paa een Nat, saa var det forbi; men sligt er ikke at vente, og derfor maa vi Smaafolk arbejde des flittigere.» Det var da heller ikke den hele Oehlenschläger, som Hjort vilde lade blive staaende; hele hans tyske Forfatterproduktion hørte i Hjorts Øjne til det, der maatte ramle sammen.

Da Baggesen lod Hjort indkalde for Paragraferne, titulerede han ham som stud. theol., men da Dommen afsagdes 25. Maj 1818, tituleres han af Dommeren som Doktor philosophiæ P. H. Med denne Dokortitel gik det saaledes til; Hjort fortæller det selv i «Krit. Bidr.» fra 1856: «Da jeg kom til Berlin og afløste Oehlenschläger, kaldte man mig snart Doktor, snart Professor; det kom vel dels af Misforstaaelse, idet man har troet, at en Standsfælle afløste ham, dels maaske dog ogsaa fra min Myndling og hans Tjener, som muligen ikke ønskede at degraderes ved en ringere Ledsager. Nok, det skete. Det bragte mig i Forlegenhed, da jeg umuligen kunde afgive Erklæringer hver Gang og i hver Omgivelse. Jeg talte til den danske Minisier, Grev Chr. Bernstorff, hvis Yndest jeg havde vundet, og han svarede, at naar man rejste i Tyskland, var det ikke uvigtigt at føre en Benævnelse, men at jeg dog ingen efforts skulde gøre i den Sag. Jeg talte da til en ung Filolog fra Bayern, Ulrich, som jeg havde lært at kende hos Benoni Friedländer, men han svarede: Ach, dem lässt sich sehr leicht nachhelfen;

De faar Dem et Diplom fra et af vore Universiteter, saa er den Sag klar. Det er noget almindeligt. I Morgen skal jeg sige Dem nærmere Besked. Denne lød paa, at da min Ven, Dr. Lemming, (han havde været min Lærer og var Svoger til min Fætter, Adjunkt Guldberg) forleden Dag var rejst til Halle for hos Gesenius at studere de semitiske Sprog, var det det simpleste, at jeg sendte ham de to Skrifter, jeg havde sagt, jeg havde hos mig, saa vilde jeg faa et Diplom; Gebyrerne vare ikke saa overvættes. Som sagt, saa sket. Lemming forebragte igennem Gesenius mit Andragende; de indleverede et Eksempplar af mine »Tolv Paragrafer«, foreviste min Prisaafhandling (af begribelig Faderkærlighed havde jeg nemlig stukket begge i et Hjørne af min Kuffert i den vistnok fejlagtige Tanke at kunne arbejde paa en fornyet Udgave af begge), og jeg modtog mit Diplom med Fredr. Wilhelm III af Preussens Navn i Spidsen, hvori erklæredes, at jeg havde indleveret en dissertatio de pulchro og vist, at jeg besad *cognitio philosophica*.»

Fra Hjorts Rejseliv skal endnu meddeles et Par Træk, det ene for at vise, hvor trofast ædle Venner vare over for ham, det andet, fordi det i sine Følger blev skæbnesvangert for Hjorts hele Fremtid og Aldersdomsro.

Af et Brev fra Hjorts Ven i Ungdoms- og Manddomsdage, en af Tylvten mod Baggese og senere Hjorts Kaldsfælle som Lektor i Sorø, Christian Lütken, skal her fremhæves følgende. Han skriver 20. Marts 1820: «Sibbern véd du da er gift og lever nu som vel betænksom Husfader. Som Lærer har han tabt en Del af sit Publikum, og det entusiastiske Parti for ham er forsvundet. Hans Bog om Kærlighed har især skaffet ham mange Tossier paa Halsen, og jeg har endog hørt de samme Herrer, der for et Aar siden slikkede sig om Munden paa hans Elskovsforelæsninger, udbrede sig med megen Vittighed om det forfejlede og naragtige heri. Saa hastigt blive Folk kloge her. Din Olivia,

quam integer laudo, har befalet mig at lade hende besørge dette til dig, og derved har hun gjort mig en større Fornøjelse, end hun tænkte; først at hun, uagtet den Skikkelse, hvori hun har set mig som raadvild Samvittighedsraad og Souffre-douleur (Tandpine), dog tror, at et Brev fra mig kan fornøje dig; dernæst fordi jeg haaber, at du saa meget lettere vil kunne bære over med mine Skrøbeligheder, naar du faar disse Linier gennem hendes Haand.»

Inden i Lütkens Brev laa nogle Linier fra Niels Bygum Krarup, hvori det hedder: «Baggesen er aldeles tavs; Digterne er her i Aftagende. Oehenschläger har skrevet en ny Tragedie (Erik og Abel), som roses overordentlig af dem, der har hørt den. Kom snart hjem!»

Lütken, som ogsaa vilde have ham hjem, skriver om Hjorts Doktorgrad: «En Ting endnu vil jeg dog sige dig til Efterretning, at de boglærde her, der gaa til den rette Smedje, har haft meget Hovedbrud over, hvad du vel vilde og vil gøre med din tyske Doktorhat, om du her vil gaa med den, som den er, eller lade den opflinke og galonere; hvorpaa jeg har svaret, at jeg mente, du her vilde bruge den til Nathue; den, som sover, synder ikke; de skulde kun ikke være bange.»

Om Hjorts første Kendskab til Augustenborgerne taler han selv i et Brev til Vælgerne paa Amager og paa Frederiksberg, hvilket Brev findes trykt i hans Skrift fra 1854 «Nogle Træk af vore Valgbevægelser»: «For 33 Aar siden opholdt jeg mig i Rom for at studere; da kom dertil Frederik VI's to unge Søstersønner. Til at bese alle Roms Skønheder kan man bruge baade Månedes og Aar. Den daværende Gesandt i Rom, Gehejmelegationsraad Peter Oluf Brøndsted, var en ældre Mand; han skulde nu daglig i længere Tid have vist Prinserne om, men han vilde hellere blive ved sine Studeringer og foreslog da Hertugen at vælge mig til Fører, da jeg, som han forsikrede, var vel bevandret i alting;

og tilforn allerede havde omført ansete rejsende. Det skete da ogsaa. Jeg kørte nu daglig om med disse Landsmænd. Sædvanlig fulgte jeg hjem med til Frokost eller Middag, hvor ogsaa andre Danske samledes; om Aftenen gik vi oftere paa Konsert sammen; undertiden spillede Kort o. s. v. Siden gjorde vi ogsaa Landture med Thorvaldsen og Brøndsted o. fl. Jeg blev herved efterhaands mere bekendt med Hertugen saa vel som med de andre Herrer, end 'det ellers plejer at ske ved saa stor Standsforskel. I fremmed Land føle Landsmænd lettere gensidig Tiltrækning. Efter et temmelig langt Ophold rejste de til Heidelberg og Paris; jeg kom ogsaa siden til Heidelberg og senere til Paris. Paa Hjemvejen til København besøgte jeg efter Indbydelse Prinserne paa Als. Det viste sig bl. a., at deres Moder i Ungdommen godt havde kendt min Moder og sammes Familie, og sligt bidrog da sit til, at Forholdet blev inderligere. Siden efter, da jeg var bleven Prof. i Sorø, besøgte Hertugen mig oftere, naar han rejste derigennem til Gisselfeld, hvor hans Gemalindes Familie, den Danneskjoldske, boede.»

Om Hjemfærden efter den lange Udenlandsrejse skriver H. i sine «Krit. Bidr.» fra 1856: «I April 1821 rejste jeg endelig hjemad, lykkelig over de Skatte, jeg mente at medbringe, lyksalig over at skulle mødes igen med min Elskede. Som jeg i Nyborg skulde gaa ud i Smakken, traadte en Studenterbekendt, Abel eller Obel, hen til mig med de Ord: «Naa, jeg gratulerer til Hjemkomsten! Ja, nu kan jeg da nok tænke, at De har Lyst til at komme tilbage!» Forundret bad jeg om Forklaring. «Ih, véd De da ikke, at Sorø Akademi skal genoprettes? Der maa jo blive en Plads for Dem.» Saa maatte jeg ud paa Skibet. Aldrig var vel nogen uroligere paa Vejen mellem Nyborg og Korsør; thi hvilken Hvirvel af Tanker uden egøntligt Holdepunkt havde ikke denne Abel kastet i min Sjæl. Jeg kørte over Kongebroen ved Sorø i skønt Foraarsvejr d. 20. April, saa ny-

figen langs ned ad Søen til højre, og maatte tænke: Det kunde blive et hyggeligt Hjem! I København ordnedes mine Tanker af min gode Engel saa hastigt, at jeg næsten kunde have troet paa Franz Baaders Forestilling om den hvide og sorte Engel, der ledsager hvert Menneske. En af de første, jeg besøgte, var H. N. Clausen, som straks fortalte om det nye Akademi og sagde mig Besked om, hvilke høje Herrer jeg havde at gaa til; saa kom min Studenterven Waage, sendt fra Fogtmann paa Herlufsholm, med selv samme Mission til mig. Min tro Ven, Deichmann, Boghandleren, havde allerede sagt det samme. Flere andre Opmuntringer forbi-gaar jeg. Det hele var jo vidunderligt; jeg vendte tilbage i et uklart, men rigtignok varmt Haab om at finde, og nu søgte de mig alle for at vise mig, hvor og hvad der kunde findes. Det maatte jo være en Styrelse. Jeg var i lykkelige Øjeblikke allerede en Professor i Filosofien, og jeg begyndte glad Udarbejdelsen, efter den lagte Plan, af min «Scotus Erigena». Kort efter skred jeg til min ambitio hos de fire Medlemmer af Universitetsdirektionen. Men da kom der med en Fart kold Regn og Blæst efter mit skønne Foraarssol-skin; rigtigt Aprilsvejr i Juni og Juli.»

Før der her skal omtales hans Viderværdigheder paa Ansøgningsvejen, maa der i korte Træk gives et Omrids af den Stiftelse, som alligevel blev Stedet for Hjorts Manddoms-gerning i 27 Aar.

Denne yndige Plet paa Sjælland ved en skovkranset stille Sø havde tidlig været et af Udgangspunkterne eller Brændpunkterne for dansk Aandsliv. Her grundede Hvidernes Slægt et Kloster, og Klostrene var Datidens Kundskabssæder. Her skrev Saxo under Absalon og Valdemar sin Danmarks-saga, og her samlede Dronning Margrete de aandrige Kræf-ter, som skulde bane Vej for et fælles Aandsliv i Norden. Saa skifte Tiderne. Der følger mange urolige Aar, i hvilke Klostertiden ophører med Reformationens Indførelse, og en

dygtig dansk Adel bliver Bæreren af Tidsudviklingen. Herluf Trolle omdannede 23. Maj 1565 Skov-Kloster ved Næstved til den fri adelige Skole Herlufsholm; Christian IV omdannede 10. Decbr. 1623 Sorø Kloster til et adeligt Ridderakademi. Men der maatte mere end et Klostergods til et Akademi; det ophævedes derfor 1665; men da Holberg havde samlet c. 1000 Tdr. Htkrn. til et Baroni, hvor han 1747 selv blev Baron, og saa skænkede dette til Sorø, genoprettedes Ridderakademiet 7. Juli s. A. Her blomstrede saa Videnskaberne under Mænd som J. E. Schlegel, J. B. Basedow, Jens Kraft, Gerhard Schønning, J. Schjelderup Sneedorff, Andr. Schytte, Ove Guldberg m. fl., indtil Akademiet brændte 11. Juni 1813. Frederik VI genoprettede det 31. Maj 1822, og bl. a. havde han hermed den Tanke at bringe unge lærde hurtigere i Livsstilling end ellers muligt, men tillige blev Akademiet nu fra et adeligt til et borgerligt, dog saaledes, at Kongen ønskede unge Adelsmænd uddannede til Statstjenesten, navnlig som vordende Diplomater. Derfor skulde særlig Vægt lægges paa Uddannelse i de levende Sprog. Ogsaa her virkedes nu lige til Akademiets Ophævelse, 12. April 1849, med en Kreds talentfulde Videnskabsmænd, der gav Akademiet Ry Landet over i henved 27. Aar.

De Mænd, Hjort havde at henvende sig til om et Lektorat ved Sorø, var, næst Kongen, de daværende Medlemmer af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler: nemlig Ghrd. Mallings, Cfrd. Rothe, Etatsrd. L. Engelstoft og Dr. Mynster, fra 1834 Sjællands Biskop.

Hvad H. skriver herom 1856 i «Krit. Bidr.» og 1867 i «Udvalgte Breve» vil læses med Interesse, men maa staa aldeles for hans egen Regning, dog med stort Sandsynligheds Præg:

«Ghrd. Mallings kendte mig; jeg havde været indbudt i hans Hus, havde købt Bøger for ham paa Auktioner og været Kammerat med begge de yngste elskværdige Sønner.

Opmærksom hørte han paa min Fortælling med hele sin milde Værdighed; men Resultatet blev saa godt som Haabløshed. «Nej, lille Hjort! til docens philosophiæ maa vi have en Skolar af Plato og Aristoteles, ikke af Nutidens tyske Filosofer; Hegel og Daub har man jo nok hørt om og Schelling mer end nok om. Det et jo ham, Naturfilosofen? Jo, mer end nok! Den tyske Prof. Baden (en Forveksling, man maa tilgive Oldingen) kender jeg ikke. Men det er ikke det; de gamle, de gamle! Plato, Cicero, det er Sagen. Men lad os nu sé, der er jo god Tid; De vil jo sagtens studere ret, naar De nu er kommen til Ro efter saa lang Omvanken.» Jeg havde kun Sindsro til at svare: «D. Exel., jeg har paa mine Rejser studeret, d. e. læst Bøger, baade gamle og ny, paa Kraft; (Malling var en ægte Jyde og maatte forstaa det Udtryk); den Forberedelse har jeg allerede.» Dr. Mynster, som han dengang hed, holdt Liv i mit næsten slukte Haab. En Hovedhensigt med Posterne i Sorø, sagde han, (og det er udtalt af Regeringen selv i Motiverne til den kgl. Resolution af 9. Marts 1821), er netop den at skaffe unge Videnskabsmænd som Dem en tidligere Levevej end ellers, da her nu er for faa saadanne Embeder i Landet, og jeg er til Sinds at gøre for Dem, hvad jeg formaar; men De vil indse, at mine Bestræbelser for Dem muligvis kunne mislykkes. Gaa nu til Etatsrd. Engelstoft; men hold Ørene stive; thi han vil uden Tvivl tale strengere, end De siger, Geheimeraadens gjorde. Lad mig saa høre fra Dem, naar De ogsaa har truffet Cfrd. Rothe.» Det var da en forfriskende Balsam for mit nedslagne Sind; men især var det et Skjold, mærkede jeg siden, til den Dyst, som forestod. Det var første Gang, jeg talte med J. P. Mynster, som siden fra Velgører blev min Velynder og min Ven. Nogen Tid efter gik jeg til Etatsraaden; han kendte mig som juridisk Student fra sit Disputerselskab. En halv tysk Student, Brandis, havde jeg der haft Løjer med; jeg havde nemlig opponeret

imod en slet Afhandling af ham om Staten og gjort ham dygtigt i Stand (som man dengang sagde i Stedet for, som det nu hedder: givet ham dygtigt paa Hovedet); han prøvede til Hævn paa at udfordre mig; men det faldt naturligvis bort. En anden Gang havde jeg selv skrevet en Afhandling, og Sporon opponerede; som daværende tro Fichtianer havde jeg valgt til Tema det retmæssige i en Revolution og anbragt mod Slutningen et bekendt Kraftsted af Sallust med behørig janitschar-musikalsk Fortolkning og applicatio facta. Men Engelstoft var human, irettesatte slet ikke, og foreslog bare at indskrænke Afhandlingen til dens første Del. Jeg kom nu til ham og anbragte mit Ærinde: men han svarede uden noget Omsvøb, at jeg af de «Designerede», Ingemann og Estrup, kunde se, hvem man ønskede til Lektorer i Sorø; det var unge lærde af Navn, som havde præsteret noget. Han vilde derfor raade mig til at opgive de Tanker; skulde det endelig være, saa kunde jeg jo søge en Adjunktplads ved Skolen derude, uddanne mig (efter 4 Aars Uddannelse paa en saadan Udenlandsrejse) ved Studium, levere en Disputats, og saa som legitime promotus anholde om en Lektorplads. Trods at Dr. Mynster havde varet mig ad, havde jeg næppe nok beholdt Fatningen under denne Modgang; men den Disputats, man krævede, og Finten om noget illegitimt forstod jeg altfor vel; Bevidstheden om den Uretfærdighed, som laa deri, holdt mig opret. Jeg bad om at maatte forsvare mig og skal aldrig glemme den liberale Taaflmodighed, hvormed det tilstededes, og jeg hørtes til Ende. Jeg holdt da, kunde jeg næsten sige, følgende Foredrag: «Hvad det velgrundede Forlangende angaar, at jeg skal have præsteret noget, da formener jeg at kunne anføre dette, der dog vel tilsammen kan kaldes «Noget». Jeg har for 6 Aar siden vundet Universitetets Guldmedalje for en filosofisk Prisaafhandling; mine Dommere vare Professorerne P. E. Müller og Sibbern; den første har strax efter min Hjemkomst anmodet

mig om at skrive Kritiker i «Dansk Litteraturtidende» over filosofiske Skrifter og tilstillet mig tvende til en Begyndelse, hvilken Tillid fra hans Side synes at kunne sættes paa Trin med noget fra min Side præsteret; og den anden har meddelt mig, at der af hans under min fireaarige Fraværelse udgivne Skrifter var indlagt Eksplr. i Gyld. Bogh. med det opmuntrende Tillæg, at han længtes efter at høre min Mening om dem. Ligeledes har jeg forefundet et Brev fra Prof. P. E. Müller til den ukendte Forfatter af fl. Bidr. i Maanedskriftet «Athene». Hjort føjer her til bagefter: «i hvilke jeg bl. a. beviste, at det noget, som Ingemann havde præsteret, var intet. P. E. M. ønskede den unavngivne Forf. til Medarbejder i sin Tidende; «men, skriver H., det var netop mig, der var Forfatteren, og tør vel ogsaa i Forbindelse med det nysnævnte anse disse Bidrag for noget præsteret. Endelig maa Hr. Etatsraaden tillade mig at nævne, at jeg siden min Hjemkomst har haft Besøg af en Hr. Høyen, en Hr. Winther og en Hr. Krøyer, der efter Sigende skulle være blandt de haabefuldeste yngre Videnskabsmænd; de talte alle tre om mig, som om jeg havde præsteret noget, og en af dem takkede mig endogsaa. I og for sig skal jeg vist ikke tillægge det her nævnte nogen særdeles Værdi; men det kan dog vel kaldes noget, hvorefter man sidenhen turde haabe mere og bedre. At forlange en Disputats af mig, anser jeg for ganske ubilligt, da jeg allerede har Diplom som Dr. phil. ved Universitetet i Halle. Hr. Etatsraaden vil vide, at man kan obtinere denne Grad paa to Maader i Tyskland, enten ved offentlig at disputere som hos os, eller ved at indsende et Arbejde under Anbefaling; men De maa nu tillade, at jeg er udførlig, da Hr. Etatsraadens Brug af Ordet legitime indeholder en Braad, som jeg for min Honnørs Skyld maa slide flad. Poul Møller og jeg havde begge for længe siden disputeret her hjemme for Doktorgraden, dersom det ikke havde kostet 4—500 Rdl., hvilke ingen af os kunde

tænke paa at opdrive. Dette maa De behage at betænke.» Saa fremkom Hjort med den forud meddelte Tildragelse med Doktorhatten fra Halle, og fortsatte saa: «Alt dette er, Hr. Etatsraad, fuldkommen legitimt, og De vil desuden selv indrømme mig, at noget, som Dr. Lemming har bragt i Stand, kan ikke være ulovligt.» Engelstoft tav. Det skal have fremmet mit Andragende — saaledes endte jeg — at den trykte Bog viste udbredt Kendskab til Horats og en rigtig Anvendelse af Catull, Properts, Aristoteles, Homer, Wm. Pitt, Fichte og flere tyske Digtere, om hvilke man ikke vidste, hvorledes de vare hjemme i Danmark, samt at den skrevne Afhandling indeholdt Uddrag af Thomas Aquin, Duns Scotus, Petrus Lombardus, Leibnitz, Kant o. fl.; ligesom den «Witz» af et Fakultetsmedlem vel ikke har skadet, at det jo allerede var meget, at en tysk Doktorand skrev et fremmed, ukendt Sprog saa flydende, som det lod til, jeg skrev Dansk. Til Slutning fortalte jeg om min paabegyndte Scotus Erigena. Ved Afskeden hilste Etatsraaden mig lige saa venligt, som han siden ofte gjorde i sit som i mit Hus; men han blev fast, det maa jeg lade ham, i at holde al Udsigt lukket for mig.»

Hjorts Foretræde hos Frederik VI er meget karakteristisk. Han skriver herom i «Udv. Br.» I. 65: «Da jeg var indladt og begyndte med at sige, at jeg var ældste Søn af Biskop H., og at jeg ved 4 Aars Ophold i Udlandet havde søgt at . . ., afbrød Kongen mig med de Ord: «Der var en Søn af Biskop H., som for nogle Aar siden blev dømt ved Retterne, det var dog vel ikke Dem?» Jo, Deres Maj., det var netop mig, men jeg maa allerunderdanigst tillade mig at gøre opmærksom paa, at jeg dog blot mulkteredes, og kun til Dels eller i somme Henseender, hvorimod jeg i andre ikke blot ikke dømtes, men der endog nægtedes min Modstander Mortification af mine Ord.» «Det kan jeg ikke huske,» sagde Kongen. Her, overfor D. Maj. vilde jeg jo umuligen

i mit Referat kunne afvige fra det rigtige. Hvad var det da for Paastande? Jeg nævnte dem nu kort men tydeligt, f. Eks. det litterære Bedrageri, den paatagne Fædrelands-kærlighed etc. Da udbrød Kongen: «Det var jo uforskammet af Dem at sige saadan noget om en Mand som Justitsraad Baggesen, og endnu mere uforskammet at repetere det her for mig!» (Dette var saa urigtigt, at jeg ikke tabte Fatningen). Deres Maj. tilgive allernaadigst, at Deres positive Spørgsmaal om disse Poster troede jeg ikke at kunne besvare anderledes, end ved at nævne dem; det smerter mig dybt at have vakt Deres Uvilje ved mit Svar («Unaade» skulde det hedde, sagde senere en Hofmand). Der indtraadte nu en pinlig Pause paa hele 2 eller 3 Minutter, hvor jeg ventilerede, om Tavsheden vel kunde betyde, at jeg skulde gaa min Vej. Endelig brød Kongen den, og sagde, noget vred endnu, men kendelig mildere: «Naa, hvad vil De mig da nu?» Ja, tænkte jeg ved mig selv, nu kommer Humlen, sa' Per Brask! men havde jeg været koldblodigere, saa havde jeg vel tænkt: Bagefter kommer tyndt Øl! Thi Majestæten vandt intet ved denne taktiske Vending. Jeg svarede: Jo, jeg ønsker allerunderdanigst at meddele, at jeg paa min Rejse har stræbt at habilitere mig (det var dengang Livordet) til D. Maj. Tjeneste, og at jeg vilde udbede mig Tilladelse til at søge om en Plads ved det nye Akademi, som oprettes i Sorø. (Efter lidt Tavshed). Ja, nu kan De give en Ansøgning ind (og saa bukkede han).»

Uden for Forgemakket, hvor Hestgarden, 6 Mand og en Fører, stod opstillet, ventede der Hjort en endnu mindre blid Modtagelse. Da han udenfor satte sin Hat paa, raabte med tykt og dybt Mæle, saa Hjort ikke fattede Meningen, en gammel norsk Vagtmester «Haatten af!» Og da H. ikke straks efterkom denne Opfordring, smak han ham Hatten af Hovedet, saa den rullede langt ned ad Trapperne. Dette Uheld, der gennem Frants Bülow kom Kongen for Øre,

mener saa H. var Aarsagen til, at Kongen 6 Aar efter viste ham den Naade at være Fadder til hans næstældste Søn Frederik, senere Politi-Assistent i København, afgaaet som Justitsraad. Noget efter blev H. indbudt til Middag en Søndag hos Engelstoft. Der var, skriver H. i sine «Krit. Bidr.», Estrup og Ingemann, en Doktor fra Hamborg og et Par andre. Jeg nævnede med et Par Ord noget, som Selskabet lo ad, og nu bad Engelstoft mig, aldeles unbefangen, om at fortælle det rigtig udførligt paa Tysk, for at Hamborgeren kunde forstaa det med. Jeg føjede naturligvis min Vert, min Mad blev kold o. s. v.; man var veltilfreds paa alle Sider. Nogle Dage efter fik jeg Nøglen til den Eksamen, jeg ubevidst havde bestaaet i det tyske. Biskop Münster kaldte mig til sig og sagde: «Den filosofiske Post, der først skal besættes om flere Aar, skal De indtil videre slaa af Tankerne, oversæt i en Hast paa Tysk en Part af det Skrift, De arbejder paa og lad mig faa det, saa vil min Ven Rothe levere det til Conferensr. Jensen i tysk Kancelli; han er bevandret i den nyere Filosofi og vil give Attest om Tysken.»

D. 3. Aug. 1822 modtog Hjort saa Meddelelse om, at Majestæten under 23. Juli paa Universitetsdirektionens Forestilling havde udnævnt ham til Lektor ved Sorø Akademi i det tyske Sprog og Litteratur med Forpligtelse tillige i fornødent Tilfælde at overtage andet Fag ved Akademiet. Dette Tillæg, som holdt hans Haab oppe om den filosofiske Lærerplads, var forud bleven betroet ham, saa det overraskede ham ikke; men — Professor i Filosofi blev han aldrig. Alligevel maa det kaldes heldigt i sit 29de Aar uden aflagt Embedsprøve at opnaa en ret anselig Stilling og det efter et højt interessant og lærerigt Rejseliv. Det var de «Tolv Paragrafer» mod Baggesen, der skaffede det unge Menneske indflydelsesrige Velyndere; det var dem, der skaffede ham Doktorgraden i Halle, og det var hans Færdighed i Tysk

ved denne Lejlighed, der endelig skaffede ham en sikret Livsstilling.

Ved sin ihærdige Flid og Dygtighed viste han sig Stillingen voksen. Faa Aar efter sin Udnævnelse til Lektor i et Fag, han slet ikke havde forudset at skulle virke i, kunde han levere en tysk Grammatik, som Kendere maatte indrømme Fortrin for alle tidligere; saa fulgte en hel Række linguistiske Undersøgelser med selvstændig grammatisk Opfattelse.

Men disse dybtgaaende Sprogstudier optog ikke hans Tid. I sin 27-aarige Embedstid i Sorø førte han en højst interessant Brevveksling med nogle af Nationens ypperste, deriblandt aandfulde Kvinder. Alle aandige Rørelser i dette Tidsrum fulgte Hjort ikke blot som kritisk lagttager, men som selvstændig Medvirker. Der var omtrent ikke et eneste Felt, hvor Hjort ikke var med, og det maa lades ham, at hans Domme om mangt og meget har staaet Tidens Prøve. Han skriver et concist Sprog med stor Kundskabsfylde, og han er altid i Stemning, naar han skriver; han er varm for Sagen, men denne Varme affødte da ogsaa de Kraftudtryk og stundom haarde Domme, der uden egentlig Nødvendighed flød ind med i omtrent hele hans Forfattervirksomhed.

I hans fra 1852 til 1868 udgivne «Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie, til biografisk Eftermæle» finder man Udtalelser om næsten alt muligt: teologiske, liturgiske, kirkelige, filosofiske, pædagogiske, politiske, diplomatiske, journalistiske, agrariske, kommercielle, æstetiske og kunsthistoriske Forhold. Paa saa at sige alle disse Omraader er der noget at lære hos ham; thi hvad enten han var med eller imod Strømmen, saa han paa alting med et sundt Blik, og trivielt bliver han aldrig.

Hjorts Omgang paa sin Rejse med Tænkere som Jacobi, Schelling, Baader, Hegel m. fl. havde, som rimeligt var, bragt ham paa den Tanke at blive filosofisk Professor her-

hjemme. Om det nu end ikke skete, fik han dog Lejlighed til at optræde som filosofisk Forfatter. Det var i den store litterære Fejde, der vakttes, da Frantz Gotthard Howitz 1824 udgav sit Skrift «Om Afsindighed og Tilregnelighed, et Bidrag til Psykologien og Retslæren». Han var 1819 bleven Professor i Farmakologi og medicina forensis samt Læge ved Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset paa Kristianshavn. Det gik ham som saa mange Læger, der stilles Ansigt til Ansigt med den menneskelige Elendighed, at man vil efterspore Aarsagerne til disse sørgelige Virkninger. Saa blev da den menneskelige Viljes Frihed eller Bundethed i Causalitetens Rækkefølge Genstand for Undersøgelsen. Mod ham optraadte Datidens ypperste Skribenter, saasom Mynster, A. S. Ørsted, Sibbern, Heiberg og Dronningens tyske Livlæge J. D. Brandis. Men Howitz svarede dem s. A. med Skriftet «Determinismen eller Hume imod Kant, et filosofisk Forsvar for Afhandlingen om Afs. og Tilr.» P. Hjort, der 1815 havde vundet Guldmedaillen for en Undersøgelse paa samme Omraade, mødte nu 1825 med sit Skrift «De Howitziske Filosofemer underkastet en Prøvelse», og derefter med Piecen «Skulde der virkelig være Fare for, at Prof. Howitz blev en Martyr for Sandheden? besvaret i en Udvikling af Forholdet imellem Frihed og Nødvendighed». Hans Afhandlinger udkom samlede under Titlen «Læren om Viljens Frihed, forsvaret mod en Mediciners Angreb» og optryktes 1856 i hans «Krit. Bidr.» Kirkelig-etisk Afd. 1. Heft. Havde P. H. holdt sig til den rolige undersøgende Tone, der gaar igennem hans bare to Aar ældre tyske Skrift Joh. Erigena, da vilde han mulig undgaaet den Tort, han selv omtaler, at nemlig de, der skrev om den Howitziske Strid, forbigaar P. H.s Indlæg med fuldstændig Tavshed. Allerede fra de Dage skriver sig den Fornemmelse, P. H. oftere havde, at Københavns Universitet med dets Professorer var det unge Akademi i Sorø paa Nakken og kun stræbte

efter at faa det lagt øde igen, hvad jo ogsaa til sidst lykkedes.

Alt tyder paa, at Peder Hjort har ført et smukt Familieliv, men man finder i hans mange Bøger kun sparsomme Ytringer i Retning af Erotik. Dette hidrører fra Hjorts Finfølelse over for Kvinden. At forlove sig og saa blive næsten fire Aar borte, stolende trygt paa sin Elskedes Taalmodighed, er ingen Hverdagserotik. Vil man have Modsætningen, saa kan man bare læse hans dybe Indignation over, at Baggesen ugenøft skriver om Sophie Hallers Kærtegn. Af Lützens Brev kan man skimte, hvor rent og nobelt Forholdet var mellem P. Hjort og hans Olivia. Hun var da ogsaa under hans Fraværelse i de allerbedste Hænder. Da hendes Moder var en uformuende Enke, stod hendes Bryllup i Plejeforældrenes Hjem paa deres Ejendom «Rolighed» ved Kalkbrænderiet. Det har vist været en smuk Efteraarsdag denne Onsdag d. 25. September 1822, da Brylluppet stod. Tine Saint Aubain og Mathilde Reimer vare Brudepiger. Mynster viede dem, og Oehlenschläger, der selv var med, skrev en gemytlig, kammeratlig Sang «Til Ægteper og hans Hustru. Af et Øjenvidne.» Den handlede om, at Per gjorde Ret i at søge sig en Viv, saa at han kunde faa «Lys i sin Stage», og der hentydedes til, at Holberg, Sorøs Velgører, der ikke selv havde nydt den ægteskabelige Lykke, nu kunde aabne den for andre. Husets Søn, nuværende Generalløjtnant Cai Ditlev Hegermann Lindencrone var ogsaa med ved Brylluppet. Hans Fader skrev, da P. H. havde modtaget sin Udnævnelse til Lektor, fra Hamborg til København: «Hils Deres Kæreste! Jeg forestiller mig levende, hvad Indtryk Deres nu bestemte Virksomhed maa have gjort paa hende. At se min hengangne retskafne Vens eneste Datter, som han elskede saa højt, at dele sin Skæbne med en værdig Mand, og at se dem dette Maal saa nær, har ogsaa for mig den største Interesse. Maa det altid gaa dem begge

saa vel, som jeg ønsker det, da vil de opnaa, hvad de begge fortjene.» De rejste saa til Sorø, det Sted, hvor han paa Hjemrejsen fra Udlandet allerede i Aanden havde set sit Fremtidshjem i hyggeligt Perspektiv, og der levede da Hjort med sin Olivia, snart omgivet af en talrig sund og frisk Børneflokk. Der var ogsaa Pensionærer, af og til Udlændinger. I samme Hus boede en Tid Hauch. At have et godt Hjem, kunde P. Hjort netop nu trænge til, ikke blot fordi hans egentlige Arbejdsdag nu stundede til, men ogsaa fordi der for ham nu paafulgte en haard Kamptid med mange Skærmydsler i henved 30 Aar. Enden paa disse oplevede hans trofaste Hustru*) dog ikke. Hun blev syg og døde i Sorø 5. Maj 1849 i sin allerbedste Alder. Ligesom mange ofte sendte Fru Olivia de kærligste Hilsener, saaledes modtog Hjort ved sit tunge Tab de umiskendeligste Vidnesbyrd om oprigtig Deltagelse fra mangfoldige Sider; thi trofast og udholdende var hans Vennekreds under alle de Storme, der brød løs over hans Hoved.

Som det lader, kunde det unge Ægtepar fra først af just ikke aabne deres Husstand i Sorø under de heldigste økonomiske Vilkaar. P. Hjort havde, som han selv skriver, kunnet udstrække sin Udenlandsrejse til $3\frac{2}{3}$ Aar. Dertil modtog han ingen som helst Statsunderstøttelse, heller ikke i Form af Universitetsstipendier. Det var ved «privat Munificents», han kunde rejse, men det synes, at han har maattet laane sig frem, og nu, da han opnaaede fast Embedslønning, maatte han dermed dække de optagne Laan. Det ses, at han i dette Øjemed ogsaa har maattet afhænde flere kostbare Bøger. Han søgte Understøttelse, og da det viste sig, at han paa sin Rejse virkelig havde indvundet solide Kundskaber, var

*) Olivia Rasbech var rank af Vækst med brunt Haar. Hun var en af alle skattet Dame; for sin Mand var hun alt, og hendes Børn kunne ogsaa takke for at have haft en dygtig Moder.

man fra flere Sider heller ikke uvillig til at komme ham i Møde.

Men arbejdede Hjort under næsten trange Kaar, saa vidnede hans Arbejdskraft om en ualmindelig Sundhed og Styrke. Hans «tyske Grammatik for dansktalende, indrettet til Brug saavel ved Undervisning som ved fortsat eget Studium», udkom 1^{1/2} Aar efter hans Udnævnelse som Docent i et Fag, han slet ikke havde tilstræbt. Men dette hans modne Arbejde vandt hurtig Indgang i de lærde Skoler. Saa fulgte, 10 Aar efter, hans omfangsrige «Tysk Læsebog for Dansktalende, indeholdende en Eksempelsamling af prosaisk og poetisk Stil og forsynet med linguistiske og historiske Anmærkninger samt en kort Sprog- og Litteraturhistorie». Dette Værk, der røber et omfattende Kendskab til hele den daværende tyske Litteratur og et aabent Øje for med Skønsomhed at lade Læsestykkerne følge i den rette fremadskridende Orden, er paa over 700 tætrykte Sider i stort Format, og kan siges at have blivende Værd som et aldeles selvstændigt og i høj Grad lærerigt Arbejde. Til disse Værkers Udgivelse i en Stat, som den Gang talte over 1^{1/2} Million tysktalende Medborgere, kunde P. H. med god Føje vente Tilskud fra den Kasse, som da bar Navn af Fonden ad usus publicos.

Uden for sit egentlige Lærefag men i god Samklang med hans pædagogiske Virksomhed ved et saa combineret Læreværk som Sorø med baade Akademi og lærd Skole udgav han to andre Værker, der om muligt end mere maatte grundfæste hans Ry baade som Skolemand og som Videnskabsmand. Det var hans «Psalmer og Bønner, udvalgte og lempede efter vor Tids Trang, til Brug saavel ved Undervisning som ved huslig Andagt». Dette dygtige Arbejde, der udkom 1838, oplevede 3 Udgaver; den sidste meget forøgede og med Titlen «til Brug i Skolen, Hjemmet og Kirken» udkom 1843, og den faar af den lærde Dr. A. G.

Rudelbach i hans store Værk om Psalme-Litteraturen det Vidnesbyrd, at den er «det fortrinligste Arbejde i kritisk Henseende, udmærket ved Skønsomhed og Beskedenhed i Rettelserne». Som «blivende Fortjeneste» ved dette Arbejde fremhæver han de ældre og nyere Folkemelodier til Dels baade norske og svenske, hvormed Hjort ledsagede sin Psalmesamling, der omfatter ca. 400 Psalmer. Til dette Arbejde henvendte Hjort sig til psalmekyndige Folk hele Landet over og opnaaede derved at faa optaget flere skønne Kernepsalmer, der levede ude hos den religiøse Landalmue, og som ved Hjorts Samling gik over i de nuværende brugelige Psalmebøger.

Hjorts populæreste Arbejde er dog hans «Børneven». Ideen til denne Folkebog fik han ved Wilmsens «Deutscher Kinderfreund», som dengang havde oplevet 150 Oplag; men da Hjort havde undfanget Ideen, blev han ikke staaende ved en Bearbejdelse. Han satte sig i Forbindelse med sin udstrakte Bekendtskabskreds*), og ved et uhyre ihærdigt Arbejde naaede han i forholdsvis kort Tid saa vidt, at han 30te December 1838 kunde i Audienssalen paa Amalienborg overrække Bogen til den gamle Kong Fredrik VI, som «den velgørende Oplysnings trofaste Ven og høje Beskytter, Skaberen af den danske Folkeskole» (af 1814). For dette Arbejde, dengang aldeles enestaaende i sit Slags, modtog han fra mange Sider den største Paaskønnelse. Kun ankede enkelte over, at han havde vist den Tiltro til Folkets sunde Sans deri ogsaa at optage nogle af vore klassiske Molbohistorier; men Bogen arbejdede sig ind i Folket, uagtet der forud havdes gode danske Læsebøger med ansete Navne, saasom David Seidelin Birchs «Naturen, Mennesket og Borgeren»

*) H. C. Andersen skrev saaledes til Hjorts «Børneven»: «Konen med Æggene»; Chr. Wilster: Efter Gellert, «En Bondekøs, som hedte Hans»; ogsaa Mynster gav et smukt Bidrag.

1821. Der blev ikke mange Steder i Landet, hvor man ikke kendte og skattede «Peder Hjorts danske Børneven». Navnlig for at bringe den i Overensstemmelse med den nye Retskrivning har hans Datter, Anna, Forstanderinde for Almuelærerindeafdelingen i «N. Zahles Skole» 1876 og 1877 omarbejdet og udgivet sin Faders Folkebog. Hvor grundigt P. H. gik til Værks ved sit Arbejde ses bl. a. deraf, at han ledsagede 3dje Oplag af «Børnevennen» med et selvstændigt Skrift, indeholdende «Kritiske Bemærkninger over adskillige Læsebøger for Børn». Som den ledende Tanke ved Hjorts Læsebog maa fremhæves, at man under hele Udarbejdelsen tydeligt mærker, at hans Hensigt er under Indøvelsen i Læsningen tillige at give Børnene sund Sans over for alle de Livsomstændigheder, der venteligt vilde møde dem paa Livsvejen. Det blev derfor et pædagogisk Værk af første Rang.

Da Sorø første Gang, 1586, efter sin cisterciensiske Klostertid omdannedes til «en besynderlig og bedre kongelig Skole for 30 adelige og 30 uadelige Disciple», brugte man de gamle, til Dels solide Klosterbygninger, af hvilke nu den fortrinligt byggede Klosterkirke ene staar tilbage. Ved Siden ad denne Skole som selvstændigt Læreværk grundede saa Christian IV 1623 sit adelige Akademi for at hindre unge Adelsmænd i kostbare Rejser til Udlandet. Saa opførtes den ældre Akademibygning, der brændte 1813. Ved Hovedbygningen var der i samme Stil to mindre Pavillonhuse, af hvilke Ingemann beboede det ene indtil sin Død, August Rothe det andet. Ved Resolutioner af 9. Marts 1821 og 26. April 1822 gjorde Frederik VI den sidste Prøve paa at faa noget ud af Sorø. Skolen aabnedes i Efteraaret 1822 og den egentlige akademiske Undervisning i Efteraaret 1826, efter at den nye, nuværende Akademibygning var fuldført under Professor Malling med Elsasseren Johannes Paulus Jacobi som Bygningskonduktør. Til Direktor for baade Skole og Akademi udnævntes efter Ansøgning den da-

værende Rektor i Kolding, Erich Gjørup Tauber, der var 10 Aar ældre end Hjort. Han havde 1804 taget teologisk Embedseksamen med egregie og udgivet nogle historiske Arbejder om Aarhus og Kolding. Til Direktor udnævntes han allerede 11. Juni 1822. Saa fulgte 23. Juli næstefter Udnævnelsen af 8 Lektorer, nemlig Dr. phil. Hector Fredr. Janson Estrup, der afløste Tauber som Direktor 1830 og selv 1837 efterfulgtes af Dr. theol. Georg Holger Waage, efter hvis Død 1842 Ingemann efter Anciennitet konstitueredes som Direktor ved Akademiet, men med Bojesen som selvstændig Rektor ved Skolen. Samtidig med Estrup og Ingemann udnævntes Ole Valentin Kielsen, Dr. teol. Nik. Fogtmann, senere Prof. ved Universitetet og derefter Biskop først i Ribe siden i Aalborg, Ltnt. Ludv. Aug. Rothe, Lektor i Fransk, C. F. Molbech i klassisk Filologi, og endelig Hjort som Lektor i Tysk. Havde ikke Ancienniteten været i Vejen, var Hjort muligvis bleven Direktor. Der var i alt Fald megen Tale om det. Samme Aar udnævntes som Adjunker ved Skolen Hans Chr. Lütken og Mag. Chr. Wilster, der bleve Lektorer henholdsvis 1826 og 1828; desuden ansattes som Lektorer Dr. Carsten Hauch 1827, Dr. J. H. Bredsdorff 1828, Mag. R. J. F. Henrichsen 1830, Mag. Carl Emil Scharling s. A.: Lic. V. Rothe 1834, Dr. Caspar Fredr. Wegener 1837, Dr. Japetus Steenstrup 1841, Mag. Carl Emil Mundt 1843, Lic. J. A. Bornemann s. A. I denne Kreds af Videnskabsmænd, hvoriblandt tre store Digtere, virkede P. Hjort fra sidst i 1822 til 1850, da han flyttede til Hovedstaden. Men af den nævnte Kreds døde nogle i Sorø, andre entledigedes, og flere forflyttedes. Estrup, som da havde købt Kongsdal, tog sin Afsked 1837.

Hjort omfattede Sorø Akademi med en stor og varm Kærlighed. Han gjorde alt for at holde det opret over for de mange Braadsøer, der fra næsten alle Kanter fra først af arbejdede paa dets Undergang. Hjort saa næppe fejl, da han lige

straks ankede over, at den vigtige Direktorplads var falden i urette Hænder. Om adskillige Lektorer fælder han heller ikke blide Domme. Kun med faa kunde han fuldstændigt samarbejde. Til hans trofasteste Venner maa regnes Fogtmann, Hauch og Lütken. Estrup omtaler han stedse med stor Agtelse, om han end ikke fandt ham fuldt egnet til Direktørposten. Samlivet med Kaldsfællerne blev en af Ankeposterne, da han 1852 sagsøgte Ploug, hvis Sagfører opsøgte alt, hvad der kunde fremføres imod Hjort. Ligesom Mynster havde været en af dem, som fra først af støttede ham, saaledes vedblev han og Fogtmann utrætteligt at opmuntre ham under Genvordighederne, og Lütkens ædle, rene og varme Sjæl var hans usvigelige Trøst i Modgangens bitreste Dage.

Den Retning i Litteraturen, som Hjort havde viet sin Ungdomskamp, truedes i Trediverne paa Livet af en ny Retning, repræsenteret af J. L. Heiberg, i dennes «Flyvende Post» og Henr. Hertz i hans navnkundige «Gengangerbreve» 1830. Endnu før Hjorts Hjemkomst havde hans Venner kunnet holde Baggeseu ude fra en større Festlighed paa Skydebanen 1819 til Ære for den fra Italien hjemvendte Thorvaldsen. Aaret efter rejste Baggeseu til Frankrig, men efter hans Død 1826 mildnedes Sindene, og Oehlenschläger skrev endog en Festsang til hans Ære ved en Mindefest for Baggeseu paa det kgl. Teater. Og fra nu af spores Omslaget i Stemningen. Under Baggeseus Fraværelse havde Oehlenschläger udgivet sin meget omtvistede 4 Bd. stærke Roman «Øen i Sydhavet». Efter denne Præstation blev han Professor i Æstetik ved Universitetet 1827, og samme Aar skrev han sin Tragedie «Væringerne i Miklagaard». Dette Arbejde blev nu Stridens Æble. Man var i Almindelighed af den Mening, at «Hakon Jarl» og «Axel og Valborg» var Mesterens ypperste tragiske Arbejder. De bleve ogsaa i sin Tid straks priste i høje Toner ogsaa af Baggeseu, og i alt Fald de 3 første Akter af «Axel og Valborg» maa

vel til alle Tider gælde for et dramatisk Mesterværk, ogsaa i ren teknisk Henseende. Men en hel anden Sag er det, om Oehlenschläger paa den Tid, han digtede disse Værker, kunde have det overlegne Blik for det mægtige Aandssammenstød, da Asatroen sank for den kristne Tro. Da han digtede dem, var han en ung Mand paa 28 à 30 Aar. Men i sit 48de Aar fattede han Tanken til et Værk, hvor hans levende Følelse for Nordens Kraft langt bedre kunde komme til sin Ret. Det var et Emne fra Nordens Optræden i Konstantinopel, da det græske Væsen blødagtigt laa i sine Krampetrækninger. Naar han der lader den norske Helt Harald Haarderaade optræde, saa har han en fortrinlig Baggrund for ret at vise den nordiske Kraft i sin Storhed. Med sit Mesterskab i den dramatiske Situation vilde han her, hvor han baade var Emnet voksen og selv mødte med Aandens Modenhed, kunne frembringe noget aldeles fortrinligt. Stykket spillede første Gang 17. Novbr. 1827 og vandt straks Publikum for sig. Det var en Oprejsning efter de mange litterære Genvordigheder, han havde oplevet efter sine uheldige Syngestykker og tyske Højtravenheder. Men netop ved denne Tid havde Heiberg indført en hel ny Genre paa Nationalscenen, nemlig Vaudevillen, og selv havde han netop 1827 i Bladet «Kbhvns. Flyvende Post» installeret sig som Overdommer ved det æstetiske Tribunal, hvilken Plads Molbech ikke mere kunde magte. Herfra og senere fra andre endnu højere Instanser afsagdes saa i henvend en Menneskealder de æstetiske Højesteretsdomme over dansk Litteratur, hvorefter dengang enhver sig havde at rette. Hegel og Marheinecke var paa Afstand et Slags tavse Retsvidner ved Domsafsigelserne. Heiberg havde ladet Publikums Henrykkelse over «Væringerne» sætte sig, men saa fremkom han med en lang Kritik, som indledes med adskilligt Sukkergodt, men endte med en bitter, skærende og sønderlemmende Nedsættelse. Man véd, at Heiberg engang

havde udtalt, at dersom han med sin fine Smag tillige ejede Oehlenschlägers Fantasi, saa skulde han blive hans Overmand. P. Hjort stillede sig nu kækt i Brechen for sin Sjæls Yndling. Han hævdede «Væringerne»s store æstetiske Værd over for den Heibergske Nedsættelse, og man maa vistnok give P. Hjort Rét i, at Heibergs Kritik aldeles ikke ramte det væsentlige i Stykket. Vil man nu sammenligne Heibergs i Formen polerede, men ondskabsfulde Omtale af Væringerne med Baggesens med Pathos og Energi skrevne Anmeldelse af «Hakon Jarl» og «Axel og Valborg», saa staar Heiberg ikke med Palmer i Hænderne.

Ligesom Historien med Trylleharpen fulgte efter de «Tolv Paragrafer», saa fulgte nu Sidehuggene til «Prinsesse Isabella» efter Skærmydslerne om «Væringerne». Heiberg var 1829 bleven kongelig Teaterdigter og Oversætter. Han skrev da sit Stykke «Prinsesse Isabella, eller 3 Aftener ved Hoffet», som Festskauespil 29. Oktbr. i Anledning af Dronningens og hendes Datter Karolines Fødselsdag. Der gik mange Genvordigheder forud, da det skulde indstuderes i en Ruf paa en Maanedes Tid med mange Optog, Sange og Ballet-Divertissementer. En Masse Rivninger mellem Skuespillerne fandt Sted, og Publikum var heller ikke videre tilfreds, uagtet den unge Johanne Louise Pätges deri spillede henrivende. Men Nachspielet blev det artigste. Man véd, at Heiberg 1817 havde skrevet sin Doktordisputats om Calderon og samme Aar nyttet et Emne af ham til sit romantiske Skuespil «Dristig vovet halv er vundet». I Fortalen til «Isabella» havde han nu skrevet, at han deri havde laant 3. Akts 15de Scene af Calderon; men saa lod P. Hjort ham høre, at han havde laant mere. Det var en Sigtelse for Plagiat i Lighed med den om «Trylleharpen», især da Heiberg havde skrevet: «Sujettet til dette Lystspil tilhører mig selv.» Retssag blev der vel ikke, men det regnede ned med Grovheder fra Heibergs Side. Støttende sig paa Dommen i

Sagen om Trylleharpen kaldte Heiberg Hjort «en demasket litterær Løgner, en litterær Tremarksmand, en af de Folk, som fremsætte forfalskede, aldeles løgnagtige Fakta, en obscur Skribler i vor Smudslitteratur». Dybere kunde man ikke gaa i Skældsord. Men Hjort vedblev lige til det sidste at fastholde, at Trylleharpen var Plagiat. Med Hensyn til «Prinsesse Isabella» paatog Sophus Zahle sig i «Maanedsskrift for Litteratur» at jevnføre Calderons Skuespil med Heibergs og kom til det Resultat, at der vel paa flere Steder var en ydre Lighed i Anlægget af Scenerne, men at Heiberg kun i den nævnte Scene havde kopieret Calderon, saa at Stykket maatte erklæres for Heibergs «aandelige og poetiske Ejendom».

Uagtet P. Hjort saaledes udsatte sig selv for de værste litterære Skrammer ved at lægge hele sin Person til Dækning for Oehlenschläger, saa viste han sig som hans redelige og oprigtige Ven, da han fraraadede Oehlenschläger at paatage sig en Opgave, der aldeles ikke svarede til hans særlige Gaver, nemlig at udgive det litterære Tidsskrift, som han kaldte «Prometheus».

Som Sprogmand kastede P. Hjort sig ind i en ny litterær Fejde. Det var anden Gang «en lille Docent fra Sorø» optog en Dyst med «en stor» Professor ved Københavns Universitet. Men Hjort var ikke den, der krøb i et Musehul selv over for Samtidens allerstørste Navne. Paa Sprogvidenskabens Omraade mente han, og med Rette, at være særlig hjemme. Efter at have udgivet sin tyske Grammatik, fremsatte han i 1825 «et nyt Deklinationssystem for de højtyske Substantiver» og samme Aar «en fuldstændigere Fremstilling, end man hidtil har haft af Læren om de i det Højtyske forekommende Substantivers Køn». Saa fulgte Aaret efter hans Skrift om «De tyske Konjugationer» som «et Bidrag til Grammatikens rigtigere Fremstilling» og endelig 1827 «Udkast til en systematisk, i Sprogformernes

organiske Sammenhæng alene grundet Fremstilling af den latinske Konjugationslære med et Tillæg om Deklinationen». Kendere maa vistnok indrømme, at P. Hjorts grammatiske Undersøgelser hvilede paa en mere end almindelig Syssel med Sprogets filosofiske Baggrund, det fælles Grundlag for al Tænkning og dennes Udtryk i ordnede Ordformer. Men det maa her ikke glemmes, at hans 6 Aar ældre samtidige, Sprogvidunderet Rasmus Christian Rask, allerede dengang havde udgivet adskillige af sine epokegørende Sprogværker, der allerede gjorde ham i en ung Alder verdensberømt. Han var 1825 bleven Professor i asiatisk Litteratur og havde Aaret efter udgivet «Forsøg til en videnskabelig dansk Ret-skrivningslære med Hensyn til Stamsproget og Nabosproget.» Denne Mand, der fik glimrende Tilbud fra fremmede Lande men som hævdede Ordet «Sit Fædreland skylder man alt», havde selvfølgelig ogsaa stor Indflydelse paa Hjorts sproglige Undersøgelser, hvad Hjort ogsaa altid taknemmeligt indrømmede Mesteren. Han tilegnede sig da ogsaa trofast efter Rask adskillige Afvigelser fra den gængse saakaldte Ret-skrivning, hvad en kortsynet, vanemagelig Samtid ofte lod ham høre ilde for. Imidlertid var der under denne rigtsprudlende Sproggranskning dukket et Navn op, der paa et enkelt Sprogomraade kom til at kaste Glans over Danmark. Det var Bornholmeren Johan Nikolai Madvig. Han var en halv Snes Aar yngre end Hjort, men med rige Gaver og en Jernflid havde han i en ung Alder gennempløjet hele den klassiske Oldtids latinske Værker og udgivet adskillige. Det var lige saa mange Adgangskort til samtlige Universiteter i Verden, hvor Latinen endnu dengang var det fælles Bindeled. Prof. Thorlacius' Fraværelse paa en Udenlandsrejse skaffede den unge lærde en Docentplads ved Universitetet, kun 22 Aar gammel. Han følte sig allerede som en Autoritet, og gamle Jacob Badens Grammatik, ved hvilken Latinskoleungdommen hidtil var opfostret, blegnede aldeles i den opgaa-

ende Madvigske Sols stærke Straaler. Der var dog dengang ingen Brist paa dygtige Filologer i de klassiske eller saakaldte døde Sprog. I Tylvten mod Baggesen var der et Broderpar, Dichman, som i Studenterverdenen bare Æresnavnene, den latinske og den græske. Den ene af dem, Gustav Adolf, Rektor ved Herlufsholm, paatog sig at fixe gamle Jacob Baden op i det nye Klædebon, men nu mødte Madvig 1841 op med sin svære massive «Latinske Sproglære» og gav den derhos Paaskriften «til Skolebrug». Det var mere, end en Sprogmand og Skolemand som Hjort rolig kunde finde sig i. Han mødte straks frem i Bladet «Fædrelandet» Nr. 723 med nogle foreløbige Henstillinger til Madvig om i en ny Udgave at rette nogle af de efter hans Mening allerværste Bommerter paa Pædagogikens Omraade, et Felt, hvor Madvig ikke var synderlig hjemme. Men havde Heiberg aget voldsomt paa Veje mod den soranske Lektor, saa fik han af Madvig en ikke blidere Medfart. Han stemplede Hjorts Bladartikel som «en af de højeste litterære Grovheder», der nødte ham til «at tage Sagen i en noget haard Form», og ikke at vise nogen »Skaansel» mod den dumdristige Lektor. Han siger Hjort for «slet ikke at have taget sig Tid til at tænke sig ind i hans Grammatiks Orden», og stiklede paa, at P. Hjort havde draget sine soranske Pensionærers Graad over Madvigs Grammatik med ind i sin «støjende Fremstilling». Saa svarede Hjort med 1842 at udgive en Pjece paa c. 3 Ark under Titelen: «Om pædagogiske Mangler og Misgreb i Prof. Madvigs latinske Sproglære til Skolebrug», og skriver bl. a.: «at i Rasks Fædreland burde al Sproglære være mere fremmelig, selv i sine Skolemeddelelser, end den viser sig i somme Henseender i denne latinske Grammatik.» Hjort lagde paa sin Side heller ikke Fingrene imellem og skrev: «Jeg har ogsaa min Stolthed, idet jeg tror paa det naturlige i min Følelse og det rigtige i mit Blik; det er Falkene paa mine Skuldre, der tilhviske

mig, hvad jeg har at sige; men de have fortalt mig, at Prof. Madvig i denne Sag har forløbet sig i høj Grad.» Madvigs Grammatik gik saa sin Gang gennem Landets Skoler; men, uagtet hans uomtvistelige, næsten mageløse Lærdom i sit Fag, maa vist de fleste indrømme, at sit store latinske Lærdomsapparat mægtede den lærde ikke at omsætte i et for Skolepøge fatteligt Sprog. Det var og blev en drøj Kost, og, netop fra den Tid, man fik denne lærde Bog i Latinen, gik det til Agters med selve Latinen. Om man ikke just kan sige, at Hjort stod med Palmerne i Hænderne i denne Dyst, saa trak han dog heller ikke det korteste Straa. Som et lille morsomt Træk kan nævnes en Ytring af Fogtmand i et Brev fra 1833, hvori det hedder, at Købmand Kleisdorff i Ribe sagde til ham: «Hvad vil Hjort skrive om de latinske Konjugationer. Hvad kommer de latinske Konjugationer ham ved? Kan han ikke lade dem være i Fred!»

Heiberg havde i Fejden med Hjort omtalt «de tre Professorer i Fægtekonsten ved Lidenskabernes Akademi i Sorø». Det var endnu i Frederik VI's Tid. I sin Kamp med Howitz maatte Hjort rette et drastisk Udtryk i sit Modskrift og føjer senere til: «Jeg mærkede det nok: en nybagt Lektor i Sorø skulde smukt huske, hvad han skyldte en københavnsk Professor. Og saaledes vogtede og vaagede egentlig København hele Tiden over det unge Sorø, indtil man af lutter Omsorg fik det lagt i Graven — for en Tid lang!» Nogle Aar efter Akademiets Nedlæggelse skrev han om den Tid, da han «endnu ikke anede, at Fordom og Egoisme vilde knække denne Spire til saa meget nyttigt og skønt, hvilket man nu i herrisk Kulde har skilt Danmark ved for en Tid lang —»; «men» — slutter han tillidsfuldt — «Sorø Højskole skal nok rejse sig engang igen». Hjort var maaske den af alle de soranske Lektorer, der havde vokset sig inderligst fast til Sorø. Mange faldt i Tidens Løb fra, og, uden just at

grunde deres Indsigelser mod Sorø paa en Række sørgelige Erfaringer ved Fejlgreb i selve Ledelsen, i de samarbejdende Kræfter og i Stillingen til den sidestillede Latinskole, hed og hedder det, at Danmark har ikke Raad til at opretholde to Universiteter, og at København med sine Biblioteker og videnskabelige Samlinger samt billigere Boliger end i en Provinsby har alle de Vilkaar, der kræves for at tilfredsstille de Fordringer, man stiller til det videnskabelige Livs Udvikling og Udfoldelse i Danmark. Alligevel bør man paaskønne Hjorts Ihærdighed for ved alle mulige Midler at værne om denne Stiftelse. Den havde jo ogsaa moderligt aabnet sig for ham som ung Videnskabsmand.

Det blev overdraget Hjort at holde Festtalen paa Frederik VI's Fødselsdag 28. Januar 1828, da den genopførte Akademibygning's Festsal indviedes. Denne Tale var ingen almindelig Fyrstepanegyrik. Den handlede om «den Kunst at være en ægte Statsborger» og pegede hen paa, at selv den bedste Teori ikke er stort værd, naar den ikke omsætter sig i frugtbar Praksis. Han stillede derfor ogsaa 1843 Forslag til Sorø Akademis naturlige Reform i denne Retning, og optog Datidens Tanker om en mere realistisk Undervisning. Men han hævdede ikke mindre eftertrykkeligt, hvad Værd Universitetsdannelsen har for det politiske Livs Trivsel hos et Folk. Derfor hævder han for Frederik VI's Regeringstid den utvivlsomme Ros, at han midt under de sørgelige krigerske Tidsomstændigheder og de yderst trykkende økonomiske Konjunkturer havde baade Sind til og Sans for baade at oprette et helt nyt Universitet for Norge 1813 og at genoprette Sorø Akademi bare en halv Snes Aar efter. Nordmanden Jac. Aal skriver da ogsaa i sine «Erindringer» fra 1844, om Fredriksuniversitetet i Christiania, at «denne Gave af Fred. VI gjordes i Sandhed i en belejlig Tid og maa betragtes som et af de herligste Forberedelsesmidler til at gøre den politiske Forandring, som kort efter indtraf (1814),

heldbringende for Fædrelandet, og som den bedste Støtte for det nye Selvstændighedsværk.» Hjort minder ogsaa om, at Professoren i Botanik Joach. Fred. Schouw var Præsident for de 3 første Stænderforsamlinger i Roskilde og Viborg, samt Formand for den grundlovgivende Rigsforsamling 1848—49; den juridiske Professor Falck var Formand for de to sidste slesvigske Stænderforsamlinger, og Professoren i Græsk, Georg Sverdrup, Præsident i den eidsvoldske Rigsforsamling 1814. Han kunde have føjet til, hvad Oxford Universitet har været for det ængelske Statsliv. Her har Hjort utvivlsomt haft Øje for en saare vigtig Side af Samfundsudviklingen, og det maa jo heller ikke glemmes, at Fred. VI selv havde tænkt sig Sorø som et Slags dansk Oxford, hvor der kunde uddannes bl. a. ogsaa Gesandter ved de udenlandske Hoffer.

Til de lyse Minder fra Sorø maa regnes det Aar 1829, da Hjort skrev sin Afhandling om Grev Essex, et lille historisk Arbejde, som viser, at dersom Tiden ikke var bleven saa dybt rystet, kunde Hjort have præsteret noget endog meget dygtigt paa de historiske Forskningers Felter. Han blev da ogsaa efter denne Prøve direkte opfordret til Syssel med historiske Emner. Hvad der fremkaldte den historiske Skizze om Essex var et Sørgespil i 5 Akter af Johannes Christian Lange, en Kobbersmedsøn fra København, hvem Forældrene ikke havde haft Raad til at lade studere, men som ved Selvstudium havde søgt at bøde paa det manglende. Han kom i Lære hos Vare- og Vekselmægler Howitz, blev Ven med dennes ældste Søn, Lægen, deltog paa hans Side med flere Skrifter mod Ørsted og Heiberg i Striden om Viljens Frihed. Allerede 25 Aar gammel var han mødt op med Sørgespillet «Ulf Jarl», og 1814 med det dramatiske Digt «Anna Boleyn». Hjort, som nedsættende kalder ham «Aviskriveren», fordi han havde udgivet adskillige Tidsskrifter, indrømmer ham dog «en god Forstand» og «en vis Grad

af Dannelse», men skriver om hans prosaiske Arbejder, at «de maa afvises som noget, der er selve Videnskaben uvedkommende, eller som i det højeste er et Opkog af gamle Vildfarelser». Og da saa Forfatteren, som dog fik sit Stykke opført paa Teatret, udbeder sig en skaansom Dom, for hvad han kalder sit «Forsøg», indvender Hjort, at en Mand i sit 44. Aar ikke kan blive ved at «forsøge» i det uendelige. I Stedet for at kritisere Stykket, viser Hjort, ved at fremstille Essex's virkelige Historie, hvor mange poetiske Skatte Lange har ladet ligge aldeles urørte. Men har Lange ikke udrettet andet ved sit «Sørgespil», saa har han fremkaldt dette glimrende Stykke Historie fra det store Vendepunkt i Tiden, da England afkastede Papismens Aag og traadte frem paa Skuepladsen som Europas og, man kan gerne sige, hele Klodens største og ypperste civilisatoriske Magt. Det var, som om flere gode Aander medvirkede til, at Hjort kunde faa dette lille klassiske Arbejde fra Haanden. Hans Studerekammer i Sorø skulde netop i den Sommerferie, hvor det i en hel Maaned regnede hver Dag, gøres i Stand. Saa laante han Direktionens store, tomme Sal paa 5 Fag til Arbejdsværelse. Der var Plads til et Bord med mange opslagne Bøger. Samtidig havde han faaet en ung Amerikaner i Huset. Denne medbragte noget af «Encyclopædia Britannica», og deri netop det, der vedrørte Dronning Elisabeths og Grev Essex's Tid. Ved Hjælp af Sorø Bibliotek kunde han saa i 4 Uger sysle med dette Emne. Frugten deraf blev saa denne sammenhængende Afhandling, der staar inden i Anmeldelsen af Langes «Grev Essex».

I Tyverne var man endnu midt i vor saakaldte æstetiske Periode. Det var i Aaret 1828, man talte om, at der blandt de unge, som dimitteredes til Universitetet, var 4 store og 12 smaa Profeter, nemlig vordende Digtere. Blandt dem, som man regnede til de smaa, var der saaledes en Kraft som Frederik Paludan-Müller. Aaret efter udgav et Selskab

paa 15 Mænd med H. N. Clausen i Spidsen og H. C. Ørsted som sluttende Kredsen: «Maanedsskrift for Litteratur», der i 10 Aar sørgede for, at alle især videnskabelige og litterære Frembringelser fik en grundig og udførlig Omtale. Dette Tidsskrift kan endnu den Dag i Dag give mangan fortrinlig Oplysning. Redaktionen vedblev at supplere sig med dygtige Mænd og ansete Navne, alt som nogen udtraadte eller døde. Blandt de udtraadte var N. David 1834; N. C. Möhl, en af Tylvten mod Baggesen, døde allerede i det første Aar, og H. G. v. Schmidt i det andet. C. Molbech optoges i 2det Aar, Forchhammer i 3dje, J. A. Fibiger, F. W. Mansa, Poul Møller og H. M. Velschow i 5te, og C. F. R. Olufsen i 8de. C. F. Petersen var Redaktionen Sekretær og fortsatte paa egen Haand Arbejdet i 7 Aar som «Tidsskrift for Litteratur og Kritik». Selve Maanedsskriftet indtog en reserveret Holdning over for P. Hjort, og han svarede med at kalde det Qvindecemviratet. Først til Petersens Tidsskrift fik han Adgang; men da Hjort altid havde meget paa Hjerte at fremkomme med, saa var han henvist dels til Heibergs «Flyvende Post», dels til det Dagblad, som Litterat Andreas Peter Liunge udgav under Navn af «Kjøbenhvns-Posten» fra 1827 til 1844.

Den æstetiske Tid blev imidlertid temmelig hurtigt dels isprængt med, dels afløst af den politiske. Vendepunktet kan søges i «Julirevolutionen» i Paris 1830; denne gav straks en Del unge en afgjort politisk Retning; de ældre kunde ikke være med dertil; Folk i Manddomsalderen, saasom Hjort, var ikke saa hurtige i Vendingen; men han havde dog paa sin Udenlandsrejse faaet en Forsmag paa Politiken, da han paa nært Hold oplevede Student Ludv. Chr. Sands Mord paa den reaktionære Komediefabrikant Kotzebue 1819, Sands Henrettelse, Folks Domme om dette Mord og saa den paafølgende Reaktion.

For at imødekomme Tidens Retning, der gav sig et

meget tydeligt Udslag i Landfoged Lornsens Skrift 1830 om en slesvigholstensk Forfatning, hvormed var givet et for Fremtiden saare farligt Stikord, udstedte Frederik VI Aaret efter, d. 28. Maj, Løftet om raadgivende Provinsialstænder for Østifterne, Nørrejylland, Slesvig og Holsten hver for sig, Løftet indfriedes dog først 1834, og Roskilde Stænder samledes først i Oktober Aaret efter. Imidlertid var Løsenet givet, og nu politiseredes der paa Kraft. Man skrev om løst og fast i Bladene, og Regeringen svarede «de ildesindede» med stadige Indskrænkninger i Trykkeretten, saa at adskillige fremragende Mænd, saasom Bankdirektør L. N. Hvidt, oprettede et Selskab «for Trykkefrihedens rette Brug» og senere et «Folkeblad». Adskillige Publicister sagsøgte for Overskridelse af Trykkeretten, saaledes Professor Nathan David. Det blev en celeber Sag. Hans Defensor Haagen blev populær ved denne Lejlighed. David havde i September 1834 stiftet et Ugeblad «Fædrelandet», der skulde være som en finere Kjøbenhavns-post. Aaret efter blev David sagsøgt, men delvis frikendt, hvorefter han 1836 blev afskediget som Professor og hans Defensor 1835 som Prokurator. Den Opinion i Hovedstaden, som herved var i Færd med at danne sig, imødegik P. Hjort i nogle Breve uden Navn i Heibergs «Flyvende Post», og disse Breve vandt i de ældre Kredse stor Tilslutning, da han virkelig paaviste det meget vrangt, der kom til Orde. Derimod maatte han af sine bedste Venner høre ilde, fordi han af og til brugte «Kjøbenhavns-Posten» som Organ. Saa tog han sig for i et Brev til en af Bladets daværende Medudgivere, Cand. jur. Jens Finsten Gjødwad, at retlede denne med Hensyn til Bladets formentlige Svagheder i Polemiken. Her nogle Prøver af Hjorts Ankeposter: «Kbhvnsten» er — skriver H. 1837 — i den senere Tid fra et æstetisk, historisk Morskabsblad gaet over til at være en politisk Alvorstidende med mindre skønne Gennemgangsformer». Man er «kommen saa vidt, at man nu

offentlig skriver om Tingene saaledes, som man gennem en Menneskealder eller to i Vennevold talte om dem. Man ytrer nu sine fleste Tanker uden Forbeholdenhed.» Derfor er man «ikke saa sjælden just foranlediget til at tie ved »Kbhvnposten»s mindre overlagte Tale.» Man «har klaget over den Fornemhed og Ringeagt, hvormed Bladet vedgik at have meldt noget urigtigt.» Hjort vil nu «advare Bladet» og lade det overveje, «om det til sidst vil kunne holde ud at staa saa ene i Litteraturen.» «I Sproget maatte adskilligt af den tilvante Fræseologi opgives.» Bladet er kommet til «at styrke Fripostigheden,» «øve Letsindigheden,» «nære Opsætsigheden.» Hjort «maa derfor inhærere den Mening, at et Regeringsblad uden Tvivl kunde have hindret »Kbhvnposten» i mer end een Udskejelse.» «Men nu fik »Kbhvnposten» frit Spillerum og tog derved en stærkere Fart, end den kunde taale.»

Saaledes skrev Hjort om Hovedorganet for den saakaldte liberale Tid. Det var dengang, da Mænd som David og Algreen Ussing fremhævedes som liberale Koryfæer og Ussing af Medborgere endog fik en Pokal, mens yngre Mænd, som Lehmann, Gjødwad, Alberti, Ploug m. fl. ryddede op i megen gammel Slendrian. Men den liberale Tid blev afløst af den national-liberale, hvorved en Del tidligere Liberale gik af Mode. Det var i Fyrerne, da den skandinaviske Idé brød frem ved det første fælles Studentermøde i Upsala 1. Juni 1843, og da Interessen for Sønderjylland vaagnede ved Folkemødet paa Skamlingsbanken 18. Maj s. A., en Fortsættelse, om man vil, af Steen Blichers Folkemøde paa Himmelbjærget 1. Aug. 1839. Men allerede 1840 paatog M. A. Goldschmidt sig i Vittighedsbladet »Corsaren» at raillere over begge Retninger, baade den liberale og den nationale, og med begge disse kom ogsaa Peder Hjort paa Kant.

Den nationale Tanke var i sig selv saa mægtig, at den straks maatte kunne løfte manges Sind; men Lederne vare

ikke straks klare over, at en virkelig national Løsning maatte føre til store Omlægninger ved Landegrænserne. Denne Tanke opstod omtrent samtidig i Germanien, Skandinavien og Italien; men man maatte jo tage med i Overslaget, at Nabomagter ikke kunde staa som ledige Tilskuere ved dette nationale Opgør. Naar Holsten og Lauenborg som helt tyske Provinser, som rimeligt var, maatte følge den germanske Enhedsstræben, og det samme des værre maatte gælde Slesvigs sydligste Distrikter, fordi disse i Tidernes Løb vare blevne aldeles tysktalende og vante til Samliv med Holsten, samt Handel paa Hamborg, saa kunde det f. Eks. ikke være Sømagterne ligegyldigt, hvem den gode og store Havn ved Kiel kom til at tilhøre; dens søndre Arm tilhørte dengang Holsten, dens nordre derimod Slesvig. Det vilde over for den stærke germaniske Sammenslutningstrang være umuligt for det lille Danmark at gennemføre en Politik, der satte Statsgrænsen ved Ejderen, og da man kun nølende i Indland eller Udland vilde høre noget om Slesvigs Deling, saa brød Tanken om Helstaten eller et samlet dansk Monarki foreløbig igennem hos de større Magter, og P. Hjort fandt i denne Tanke netop et Udtryk for det, han saa længe med fremskuende Sans havde holdt for det eneste rette og for det eneste Middel til at holde paa Slesvig og raade for dets tilbageværende Danskhed.

Denne Opfattelse bragte P. Hjort, som havde en meget udstrakt Brevveksling ogsaa blandt tysktalende, til at udgive i Udtog 109 Breve fra Septbr. 1840 til Marts 1848 om «det slesvigholstenske Røre.» Hans Mærke var «L. S. Navne» (det vil sige Sønderjyden Peder Hjort Lorenzens Navne). De udkom ikke hos H.'s sædvanlige Forlægger, Gyldendal men i Kommission hos C. A. Reitzel. Brevsamlingen er i 3 Afdelinger tilsammen paa over 350 Sider. Her i disse piquante Breve kan man endnu følge hele dette sørgelige optrækkende Uvejr indtil selve Katastrofen 1848.

Da nu P. Hjorts Kamp for at opretholde den danske Stat i dens Helhed ikke smagte Datidens ejerdanske Ordførere, kaldte «Fædrelandet» 1852, Nr. 8 Helstaten for «det pederhjortske Danmark,» og P. Hjort skrev saa i sine «Kritiske Bidrag» 1852, at hvad man saaledes i sin Blindhed lastede ham for, netop for ham var «lige saa hædrende, som de mente, det krænkende.»

Men det, der bragte Hadet til P. Hjort paa Kogepunktet, var dog hans Brevveksling med sin Ungdomsven fra Rom 1819, Hértugen af Augustenborg. Denne Episode i Hjorts Liv, der i sin Tid voldte ham de ulideligste Bryderier, maa for Eftertiden stille ham i et helt andet og endog meget gunstigt Lys. Hans Mening var i denne vigtige Sag den allerbedste, og hans Hensigt den allerreneste. Men Datiden mægtede ikke at se klart i Sagen. De politiske Lidenskaber omtaagede dengang omtrent alle Sind.

Hertugen af Augustenborg var, som allerede nævnt, Frederik VI's Søstersøn. Da Fr. VI ingen Sønner havde, skulde Tronfølgen gaa over i en anden Linie, nemlig Fr. VI's Farbroders. Dennes Søn, Christian VIII, var bleven gift med Hertugen af Augustenborgs Søster. Christian VIII's Søn af tidligere Ægteskab, som Konge Frederik VII, havde ingen Udsigt til at efterlade nogen Tronarving. Der var altsaa stor Usikkerhed til Stede. Det var derfor mere end tilgiveligt, om fremsynede Mænd kunde kaste Tankerne paa Huset Augustenborg. Hertugens Fader havde levet i Hovedstaden som en Mand med mange aandige Interesser. Hans Broder var saa yndet, at han kaaredes til Tronfølger i Sverige. Denne haabefulde Fyrstes bratte Død banede Vejen for Huset Pontecorvo. Vore Skønaander kredsede om det yndige Augustenborg paa Als. Det stillede sig ikke som nogen absolut Hindring, at Christian VIII's Svogre havde ægtet to Komtesser Danneskjold Samsø og ikke to Prinsesser. Da nu Louise Augustas ældste Søn, Christian, tilmed var en state-

lig Person og i sin Brevveksling med H. viser sig som en aandfuld, tænksom Mand, var det da ikke saa saare rimeligt, at P. Hjort, som havde lært ham at kende i de skønne Ungdomsaar, kunde ønske en saadan Mand paa Danmarks Trone.

Det, der kastede sin sorte Skygge ind i dette, i sig selv saa rene, Forhold, var, at den fatale Schleswigholsteinisme kom imellem, og at Hertugens Stilling til denne, til sidst oprørske, Retning gjorde ham selv til en Landsforræder mod Konge og Fædreland.

P. Hjorts Ønske havde været, at Hertugen skulde, som dansk Prins, knytte sin Sag til Danmark som Helhed, ikke bløt til Hertugdømmerne. P. Hjort havde foreslaaet ham at lade sine Sønner opdrage, oplære og opfostre i Sorø. Men uagtet Hertugen var Fr. VI's Søstersøn, og uagtet Tronfølgen efter Kongeloven vilde være falden tilbage til Fr. VI's Søstersønner, dersom nemlig Christian VIII's Søster Charlotte, var død før Fr. VII, saa opfattede Hertugen lige fra først af sin Stilling, ikke som kongerigsk dansk Prins men som ret Arving til Hertugdømmerne Slesvig og Holsten, naar nemlig, som det var at forudse, Fr. III's mandlige Linie uddøde. Hertugen udtaler i et Brev til Hjort, at det var en himmelraabende Uret, der var tilføjet de yngre Linier af det oldenborgske Hus derved, at Fr. III ved Kongelovens kvindelige Arvefølge havde udelukket dem fra Tronfølgen i Kongeriget Danmark. Denne Uret kunde kun gøres god igen derved, at de kongerigske Stænder atter ophævede den kvindelige Arvefølge; saa faldt alle Vanskeligheder bort ved Tronledighed og ved den kongelige Mandsstammes Uddøen. Vilde Stænderne ikke gennemføre den mandlige Arvegang, saa maatte de selv tage Skade for Hjemgæld ved al den Usikkerhed og Uvished, som kunde opstaa med Hensyn til Tronfølgen, naar Mandsstammen uddøde. For Hertugdømmernes Vedkommende, mente Hertugen, var Sagen klar. I

Hertugdømmerne herskede endnu, efter hans Mening, Mandstammens Arvegang, og han selv var, mente han, den rette Arving. Det var, efter hans Mening, alle Slesvigholstenere, eller dog det store Flertal i Holsten og Slesvig, enige om. Han foretrak derfor det visse for det uvisse, og holdt sig til sin formentlige Ret.

P. Hjort søgte saa alvorligt som muligt at holde sin Ungdomsven borte fra de Følger, som denne hans Paastaaelighed nødvendigvis maatte drage efter sig.

Hjort lod det ikke ved sine Advarsler over for Hertugen blive ved Breve. Han rejste selv over og talte med ham paa Augustenborg, og det to Gange i Aaret 1845, dog efter Hertugens udtrykkelige Indbydelse. Hertugen skrev 23. Juni: «Men hvad afholder Dem fra en Gang at komme herhid. Det er jo nu saa let at rejse, at De paa nogle faa Dage kan gøre Turen frem og tilbage. Naar De tager fra København med det Flensborger Dampskib, saa gør De Turen derfra til Brundsnæs i nogle og tyve Timer, og fra Brundsnæs, hvor min Vogn skal møde Dem, kører De paa to Timer til Augustenborg. Det hele er jo et Kattespring, og De vilde gøre mig den største Glæde ved at komme her, hvor De i 23 Aar ikke har været. Vi kunne da ret politisere, diskutere og disputere, og jeg vil indestaa for, at Tiden ikke skal blive Dem lang under Deres Ophold her. Tag nu en rask Beslutning, riv Dem løs fra Deres vante Sysler, og kom saa herover!» Hjort overvejede denne Indbydelse med flere, deriblandt med sin forrige Kaldsfælle fra Sorø, Dr. Hector Estrup, der forstrakte ham med Penge til Rejsen, men fra Kongsdal skrev i 7. Juli bl. a.: «Tak for Meddelelsen af de højst mærkelige Aktstykker (nogle af Hertugens Breve). Vistnok gør min Søn, den nye Jordegods-ejer, Fordring paa hver Skilling, jeg har i Kassen, men det kommer ikke an paa et Forskud. Pengene følger hermed. Hermed er den økonomiske Side af Sagen afgjort. Jeg ven-

der mig nu til den politiske. De tror at kunne omvende; jeg tror ikke, at det vil lykkes Dem, uagtet Deres Mod, Talent, Kundskaber og personlige Indflydelse. Jeg tror ikke paa den sildige Omvendelse. Deres fyrstelige Ven er konsekvent og en fast Karakter; han er klog nok til at indse, at det nu er for silde at gerere sig som dansk Prins, og at han ikke kan træde tilbage uden at tabe Terræn paa begge Grænser; i Hertugdømmerne vilde han betragtes som en hadeværdig Overløber og i Kongeriget som en mistænkelig Overløber. Han vil nu handle meget klogere i at udspille den engang paatagne Rolle og lade det komme an paa en Katastrofe. Jeg indrømmer, at Deduktionerne i hans Brev af 2. April hvile paa en svag Grundvold, som det ikke er vanskeligt for Historien og Statsvidenskaben at ryste. Disse gode Vaaben vil De medbringe. Men man maa paa den anden Side indrømme, at Betragtningerne over Akterne 1660 (Kongelovens Indførelse) ere fuldkommen rigtige, sunde og sande, og at en prætenderet Arving til Hertugdømmerne ikke kan gerere sig anderledes, saa længe en Grundlov som den af 1660 afskærer ham Successionen i Danmark. Jeg tror, at Deres Rejse i dens Hovedformaal vil blive uden Frugt. Det var en anden Sag, om De havde Bemyndigelse til at indlede en Underhandling om Forandring i Successionen.» P. Hjort sætter et NB. ved Estrups Ord om, at Kongeloven afskar ham Tronfølgen i Danmark. Det gjorde den jo netop ikke; thi, som sagt, naar Chr. VII's yngre Broders Linie var uddød, vilde Successionen efter Kongeloven ufejlbarligt være falden tilbage til Frederik VI's Søsters, Louise Augusta's Børn, Augustenborgerne. Dette har ogsaa P. G. Bang engang alvorligt hentydet til i Rigsdagen, men paa den Tankegang indlod Hertugen af Augustenborg sig mærkværdigvis ikke. Dette Tilfælde indtraadte jo heller ikke, med mindre Landgreven af Hessens Søn havde gjort Afkald paa Danmark for at succedere i Hessen. Hjort, som tillige

havde det sproglige Øjemed med sin Rejse at studere Plat-tysk, brugte saa Sommerferien 1845 til at gæste Augustenborg, og fik Permission noget ud over Tiden. Da derfor nogle i denne Ferie vilde gæste Hjort i Sorø, hed det, som der staar i P. L. Møllers «Gæa», at H. «var paa Korstog mod Slesvigholstenerne». Estrup havde skrevet: «Man har paa Als selv forsikret mig, at en dansk Mand ikke kan befinde sig vel paa Augustenborg.» Hjort tilføjer i en Note: «Jeg var meget villig til at befinde mig ilde der — kunde jeg blot bidrage til at standse Hertugen i sin Mistanke om Regeringens Hensigter og faa ham til at begribe, at Pligt og Klogskab lige meget bød ham ikke at lave Historie, men at vente paa dens Kald. Hertugen sagde da bl. a.: «De er ogsaa imod alting! Hvad vil De da, at jeg skal gøre?» Hjort satte sig tilbage i Stolen, lagde Armene over Kors og sagde: «Bare saadan! Tænd Deres Pibe, og vent paa, hvad Skæbnen vil bringe Dem!» Om Slesvigholstenerne havde Hertugen 2. April 1845 i et Brev, der fylder 19 trykte Sider, bl. a. skrevet følgende, fordi Hjort havde kaldt dem «oprørske» og «sammensvorne»: »Naar nogen anden, mig uvedkommende, havde betjent sig af disse Ytringer i et Brev til mig, saa havde jeg ikke fundet det Umagen værd at tage ringeste Notits af samme, men i en Mands Mund, som jeg i mange Aar har staaet i venskabeligt Forhold til, erholde de en ganske anden Betydning for mig. og jeg anser mig derfor saa meget mere opfordret til at gaa deslige Beskyldninger i Møde, som de indirekte ogsaa sigte til mig. En «Sammensvoren» kan man kun kalde den, som med andre forbinder sig paa en ulovlig Maade for at omstyrte den retligt bestaaende Orden, f. Eks. Statens Grundlov eller den ved samme fastsatte Arvefølge, og en «Oprører» er den, som til at udføre dette betjener sig af den fysiske Magt. Ville f. Eks. de Danske ved Kronprinsens Død sætte en anden Prins paa Danmarks Trone end den, som ifølge den

danske Grundlov har Ret til at bestige denne Trone, saa vilde de være «Oprørere», og de Mænd, fra hvilke dette udgik, vilde man med Føje kunne kalde «Sammensvorne», eftersom de havde forenet sig i det Øjemed at kuldkaste den retligt bestaaende Arvefølge. Om alle deslige revolutionære Foretagender er der hos Slesvigholstenerne slet ikke Tale; tværtimod ville disse opretholde det, som i retlig Henseende alt har bestaaet i Aarhundreder, nemlig Hertugdømmernes Selvstændighed, Folkets Rettigheder og den mandlige Arvefølge i den Fyrstestamme, som ved Folkets eget Valg allerede for 400 Aar siden er kommen til Regeringen. Med andre Ord: Slesvigholstenerne eller rettere sagt Majoriteten af Indvaanerne i Slesvig og Holsten, ville ikke opgive deres Rettigheder i Henseende til en konstitutionel Forfatning, de ville ikke opgive deres Lands Selvstændighed, de ville ikke blive utro imod og forjage deres indfødte Fyrster, for at blive Provinser af Kongeriget Danmark, for at komme ind under en ved den danske Grundlov (han mener Kongeloven) hjemlet Absolutisme, for at erholde et fremmed Fyrstehus i hin hessiske Soldats Dynasti. At ville kalde den store Majoritet af Hertugdømmernes Beboere, som stræbe at opretholde disse Rettigheder og at sikre Hertugdømmerne Besiddelsen af samme, «Oprørere» og «Sammensvorne», skulde i det mindste ikke de Danske gøre, som selv efterstræbe en konstitutionel Forfatning, eller som nære det Ønske, at det danske Folk ved Kronprinsens Død maatte vælge en «indfødt Prins» i Stedet for Sønnen af hin fremmede Hesser til Konge i Danmark, endskønt denne sidste ifølge den danske Grundlov er den nærmeste Arving til den danske Trone. Hvorledes kan De (Hjort) dadle hos Slesvigholstenerne, hvad De hos de Danske finder naturligt, nemlig at et Folk hellere vil lade sig regere af en «indfødt» end af en «fremmed» Fyrste?» Heraf ser man klart, hvorledes Hertugen opfattede Sagen henved 4 Aar før Oprørets Udbrud.

Hjort skriver herom bl. a.: «Min Hovedgrund til at ty til Estrup var denne: Da de Pariser-Gnister i 1830 havde fænget i Tønderet i Hertugdømmerne, fik jeg snart fat paa de to forbudne Pjecer (om Landfoged Lornsens »Verfassungswerk in Schl.-Holst.» og «das bevorstehende Provisorium von Rathständen in Schl.-Holst.») Estrup havde allerede spekuleret over Lornsens Optøjer; vi aftalte da at udarbejde i Forening en tysk Afhandling om de slesvigholstenske Meninger om Arvefølgen i Monarkiet m. m. To Ark vare allerede renskrevne til Trykken, da L. Engelstoft, hvem Estrup havde betroet vor Plan, og som maa have sladret af Skole, pludselig meldte os, at (Statsminister) Møsting havde givet ham det Vink, at vort Arbejde maatte rent holdes tilbage, da Kongen nok selv skulde bestemme, om og naar den difficile Sag turde forhandles offentligt paa Tryk. Jeg blev opbragt, men vi maatte lyde.» «Saa kom — skriver Hjort — det aabne Brev af 6te Juli 1846, men dette skal jo i Foraaret endnu have lydt paa det modsatte, efter Udarbejdelse ved Reventlov-Criminils Sekretær; tilstrækkelig Grund til endnu at haabe paa en Forhandlings Mulighed og Resultat.»

Om Hjort ikke havde andet Udbytte af sin Rejse til Augustenborg, saa havde han dog det, at han lærte Slesvigholsteinismen at kende paa nært Hold, og at han saaledes i L. S. Navnes Skrift «Udtog af Breve til en Ven i Sjælland om det slesvigholstenske Røre» kunde holde vaagent Øje med det optrækkende Uvejr; men man maa jo, for til fulde at opfatte den daværende Situation, ikke glemme, at den regerende Konge, Christian VIII, havde giftet sig med en Søster til Hertugen, at Hertugens Broder, Prinsen af Noer, var udnævnt til Statholder i Hertugdømmerne, at Hertugens og Prinsens Svoger, Grev Chr. Danneskjold-Samsø, var Staldmester hos Kongen, og at det tyske Kancelli i København ledede alt, hvad der hørte til Udenrigsvæsen,

Mellemrigsvæsen og hele den højere Politik, og endelig, at ingen dengang anede, at Christian VIII, som var i sine bedste Aar, skulde dø saa tidlig, som han gjorde, hvorved den egentlige Katastrofe fremskyndedes.

Hjort skriver bl. a.: «Jeg havde paa Augustenborg truffet Neergaard fra Oevelsegønne; mine Forhold til Ste-manns og hans danske Slægt i Sjælland nærmede os snart, foruden den politiske Baggrund hos begge. Dertil kom mit gamle Ønske at rejse paa det Plattyskes Studium.»

Under Sommerferieopholdet paa Augustenborg fik Hjort Indbydelse til at komme til Hertugens Sølvbryllup, 22. Septbr. s. A., og rejste derover med sin Kaldsfælle, Maleren Harder, der ogsaa kendte Hertugen fra Italien. Fra denne Sølvbryllupsfest meddeler Hjort adskillige meget karakteristiske Træk. Augustenborg er et af de yndigste Steder paa Als, og man kunde jo have ventet, at denne fyrstelige Højtidsfest var bleven særdeles søgt. Det blev dog egentlig ikke Tilfældet. Hertugens afgjorte Ulyst til at optræde som egentlig indfødt dansk Prins afbrød allerede tidlig mange Baand, der knyttede ham til Kongeriget; men det slesvigholstenske Røre gjorde Folk mistænksomme. Hertugens egen Broder, Statholderen, var slet ikke tilfreds med sin Broders Holdning i dette Stykke. Han sagde endog til Hjort: «Hvem er her i Grunden til Festen?» Hjort svarede med at hen-vise til, at mange blandt de indbudne rimeligvis vare blevne borte for at følge Kongens, Grev Frijs's og fleres Eksempel, at sende Undskyldninger. Ved Festen forefaldt da ogsaa en Episode, som just ikke kunde være videre tiltalende for en tilstedeværende Dansk, om man endnu dengang maatte se Sagen med andres og ikke med sine egne Øjne. Sel-skabet var — skriver Hjort — samlet i Interims-Havesalen. Pianofortet, midt paa Gulvet, var omgivet af en Sangerkreds; rundt om sad lyttende Gæster, bl. a. den kgl. danske Staldmester, Grev Ghr. Danneskjold, Hertugens livlige Svoger.

Da spurgte en, om Hs. Durchlauchtighed tillod, at man sang den skønne Sang «Schleswig-Holstein meerumschlungen», hvilket tilstededes. Den tog sig musikalsk godt nok ud; men da saa et Par Damer udtalte sig om, hvor rørende dog denne Sang var, sprang Greven rask op og sagde med høj Røst: «Ja den er saa rørende, at den er ganske oprørende!» Alle tav forbavsede eller forlegne. Jeg ledte efter Hertugens Øjne, men fandt dem ikke, da han klogelig vendte sig ind i en Vinduesforfybning. Men Tildragelsen, hele Situationen, kunde unægtelig have tjent ham til Advarsel.» Naar Hertugen kun havde sin hertugelige Arvegang for Øje, mener Hjort, at Broderen, der havde opfundet Øgenavnet «den hessiske Soldat» om Landgreven, mere «gik lige løs paa Monarkiets Trone.» «En Dragon, som Prins Frederik af Noer, havde ingen Smag for et Angreb trappetrinsvis; han vilde i Storm hen over aaben Mark.» Prinsen mente, «at man i Danmark var langt mindre misfornøjet med ham end bange for ham, da de Liberale hadede ham, fordi de ængstedes ved hans bekendte Resoluthed, som vilde vise dem, at «naar deres Revolution brød løs», saa vilde han staa inden 24 Timer paa Kongens første Vink i Frederits og afskære alle jydsk Demokrater fra Hr. Lehmann og Konsorter m. m. Og De véd, Hjort, at jeg ikke er en Karl til at spøge med.» Da senere Hertugen, der efter Chr. VIII's Død kom hjem fra Berlin, hvor han var rejst hen 20. Marts, samme Dag som Casinomødet holdtes i København, i Hamborg hørte, at Oprøret var udbrudt i Kiel, og at Broderen havde sluttet sig til det, sagde han: «Der dumme Junge hat uns alles verdorben.»

«Augustenborg Slot forefandt vore 27. Marts 1848 indrykkende Tropper ganske, som det var forladt af den ilfærdigt flygtende Hertug. I Hertuginde og de unge Prinsessers Værelser laa endnu paa Stolene de Kjoler og andre Klædningsstykker, de havde afført sig; et halvfærdigt Maleri stod

paa Staffeliet, medens Palet og Pensel laa paa Stolen, der stod foran det; og i Hertugens eget Værelse laa endnu alle hans Papirer og Breve i den skønneste Orden.» Saaledes fortæller en af dem, der først rykkede ind paa Augustenborg. Hertugens Papirer blev af stor politisk Vigtighed for Danmark; thi ved dem især sattes den daværende kgl. Historiegraf C. F. Wegener i Stand til at gendrive alle de falske Paastande, Hertugen og hans Agenter lod udsprede og havde ladet udsprede saa vel i Bladene som ved flere europæiske Hoffer.

Inden der ved disse Mindeord sendes den sidste Hilsen over til det yndige Als og Augustenborg Slot, hvor man endnu viser det Sted, hvor Griffenfeldts tre Hovedfjender aftalte at styrte ham, Kongelovens Forfatter, kan det for Sammenhængens og Modsætningens Skyld være paa sin Plads at op-rulle et andet Billede end det, Hjort giver af Augustenborg, hvor, som han siger, «Lugten af en Kræftbyld hvert Øjeblik strøg igennem Luften.»

Det er 50 Aar tilbage i Tiden. Derom skriver Baggesens Søn Generalen i sin Faders Biografi følgende om Hjemrejsen fra Schweiz 1795: «I Kiel, hvor den kæreste af alle Baggesens Venner, Reinholdt, modtog de rejsende med hjertelig Glæde og Deltagelse, forblev Baggesens Kone og ældste Søn (den senere Pastor i Bern), medens han selv ilede til sin høje Velynder paa Augustenborg, hvor han indtraf paa Prinsesse Louise Augustas Fødselsdag den 7. Juli.» Baggesens Velynder var Faderen til Hjorts Ven. Til hin daværende Hertug havde Baggesen dediceret sine «Digter-vandringer», som han kaldte «Labyrinten», med de Ord: «Den sjældneste blandt de sjældne, jeg kender, Menneskehedens varme Ven, Oplysningens Befordrer, alle Fordømmes Fjende, den fineste Smigers Foragter, helliger med dyb Højagtelse og taknemlig Hengivenhed mit Hjerte i følgende Blade Erindringen om hver ædel Nydelse, hans Forsorg

skabte mig.» Nu har Sønnen atter Ordet: «Hertugen, hvis lyse Hoved og ædle Hjerte følte Glæde over Baggens Genkomst, modtog den ankomne ikke alene som en Fyrste, Velgører og Protektor, men tillige og fornemmelig som en Ven, der satte dennes Fordringer over hines Rettigheder, dog uden at han dermed glemte at nytte de Midler, han i sin ophøjede Stilling kunde raade over til Gunst for den ved hans Venskab hædrede og lykkelige, men ogsaa tillige til en hjælpende Haand højligt trængende Baggens. Ved at betinge sig dennes Ophold paa Augustenborg i nogen Tid for at erholde de Efterretninger og Oplysninger, han ønskede, og paa hvilke han allerede ved sin fyrstelige Rundhaandethed havde erhvervet sig fuldt Krav, glemte den ædle Prins intet Øjeblik B.'s øvrige Livsforhold og Stilling. Derfor havde han allerede ved B.'s Komme til Kiel foreslaaet denne at medbringe Kone og Barn til et samtidigt Ophold paa Augustenborg, hvilken Indbydelse havde saa meget større Værd, som den ikke gik ud paa et kort ceremonielt Besøg, men stod i nøjeste Forbindelse med det Ønske at skaffe den svage Kone og Moder ikke blot et behageligt Ophold, men ogsaa en omhyggelig Pleje under hendes forestaaende Barselseng, og som hun, der var fjernt fra det fædrene Hjem og endnu uden noget husligt eget, ellers maaske vilde have ganske savnet. Hertugen gentog derfor straks efter B.'s Komme sin Indbydelse og stillede et Fartøj til hans Raadighed. Under dette Ophold paa Augustenborg oplevede Baggens nogle af sit Livs lykkeligste Dage, og om Morgenen den 14. Aug. tiljublede han sin Ven, Reinhold, at hans elskede Sophie, efter kort og ringe Smerte, havde født ham en Søn, der til hans store Forundring hilste Verden med et tydeligt og veltilfreds Ja, og som derfor efter hans Mening upaatvivlelig vilde blive Optimist. Ved Siden af Hertugen og dennes elskværdige Gemalinde, Louise Augusta, stod under Opholdet paa Augustenborg som 3dje Skytsengel

for det Baggesenske Ægtepar, den førstnævntes Søster, den fortræffelige Prinsesse Louise, der især tog sig af den unge Moder med al den Hjertensgodhed, hun i en udmærket høj Grad var i Besiddelse af. Den lykkelige Fader valgte ogsaa disse tre ophøjede ædle til Faddere for den lille Augustenborger, der efter dem døbttes Fredrik Ludvig August (samt Moderens Familienavn: Haller) Baggesen, som en levende Erindring om Forældrenes nøje Omgang med hin udmærkede «Mennesketreenighed», og som et ønskeligt Tilsagn om, at den nyfødte vilde se sit Livs Dag og Aften i Harmoni med hans Daabs Morgenrøde.» Hertugen havde inden B.'s Komme ladet trykke «Ideer vort lærde Skolevæsens Indretning vedkommende», hvori han ønskede de lærde Skoler unddragne Gejstlighedens Opsyn, hvad Sagen da ogsaa dengang strandede paa. Men til Sekretær for Overbestyrelsen eller Direktionen for de lærde Skoler havde han ønsket Baggesen, samtidig med at han fik Pladsen som Provst ved Kommunitetet. Se, her har man et Billed af Livet paa Augustenborg for 100 Aar siden. Nu maa man nok sige: «ak, hvor forandret.»

Men saa det saaledes lyst og idyllisk ud paa Augustenborg for 100 Aar siden, saa har P. Hjort ogsaa gemt et mærkeligt Aktstykke, som viser, at det sørgelige, der indtraadte 1848, dog har sine dybe Rødder helt op i hine skønne Dage. Som Indledning til Hertugens lange Brev af 2. April 45 meddeler Hjort som Hertugens, mundtlige Udsagn følgende:

«Da den gamle Hertug Fredrik Christian, der i København i sine mange Ministeraar altid kaldtes «Hertugen», Frederik VI's Svoger, laa paa sit Dødsleje, 1814, kaldte han sine 2 Sønner til sig, den ældste dengang 15, den yngre 11 Aar gammel, og talte: «Mange Fædre har, som man véd, paa Dødslejet tildelt deres Børn Formaninger og Advarsler til Afsked. Dette vil jeg ikke gøre. Eders Moder og jeg

har ved omhyggelig Opdragelse plejet eders Ungdoms Udvikling, og jeg har ved at vælge de bedste Lærere, jeg kunde faa (den sidste var Nordmanden, den ansete Prof. theol. Krogh Meyer ved Kbhvns. Universitet), stræbt at skaffe eder en grundig og passende Oplærelse. Skulde den ikke nu kunne være tilstrækkelig, saa vilde Ord i dette Øjeblik ikke kunne udrette stort. Altsaa, Gud velsigne og bevare eder!» Dermed rakte han dem Haanden. «Men» — vedblev han noget efter — een Ting vil jeg dog paa det afgjorteste kræve af eder, og paalægger jeg først og fremmest dig, Christian! Op-giver aldrig eders Hys's Rettigheder, som Kong Fredr. III saa vilkaarlig søgte at betage os Nydelsen af, hvis den engang skulde falde i vort Lod. Jeg mener de Arverettigheder til Fyrstendømmerne Slesvig og Holsten, som vor Linie lige saa fuldt som hans have efter salig Kong Christian I. Op-giver den aldrig af Frygt eller Ligegyldighed. Her, Christian, er Nøglerne til min Skrivepult; du vil i den finde en fransk Memoire liggende, der udførlig kan oplyse dig om Detaillen i hele denne Sag. Lov mig nu dette helligt! Men glem heller aldrig, hvor I leve og hvem I skyldte al Lydig-hed som Familiens Overhoved.»

Hertug Fredrik Christians Portræt giver os et meget smukt, noget æstetisk drømmende Mandsansigt; Louise Augustas Træk er kraftigere; men som samlet Enhed af disse vil man kunne fatte, hvor dejlig Karoline Amalie var som ung, en Skønhed, der fulgte hende helt op i Aarene. Hun fødtes Aaret efter, at Baggesen og hans Sophie havde gæstet Augustenborg. Hendes Moder ses af de Augustenborgske Pa-pirer at have været ret godt inde i Politiken. Da hendes Søn, Christian, agtede at ægte Komtesse Danneskjold, skrev hun 26. Febr. 1811 bl. a.: «Til dit Ægteskab er din Moders Samtykke alene ikke tilstrækkeligt. Din Rettighed til den danske Krone gør dig ifølge Kongeloven Kongens Samtykke uomgængelig nødvendigt.» Og da hun af Bladene ser, at

Danmark efter en Konvention med Sverige skal udtage den norske Løve af det kongelige Vaaben, skriver hun 14. Novbr. 1819 «Befaler Kongen, jeg skal udtage den af mit danske Vaaben, saa bør jeg lyde. Ved det Holsteinske rører jeg ikke. Ingen af os bør gøre det. Det Holsteinske Hus har ikke som det kongelige renonceret paa sin Arveret til Norge. Da endog Kongen af Sverige selv tilstaar dig Titel af Arving til Norge, saa er der i mine Tanker for dig en Grund mere til ej at udslette den norske Løve af dit Vaaben, om du end anmodes derom.» Man ser, at om end disse moderlige Raad vel kunde nære Ærgerrigheden hos Sønnen, saa har dog Moderen handlet fuldkommen korrekt og mere korrekt end Sønnen, der aldeles glemte hendes Arveret til Danmarks Krone som født «Prinsesse af Blodet».

Som varm Fædrelandsven saa Hjort paa selve Augstenborg, hvad der ulmede under Asken, og han tøvede intet Øjeblik med at advare sine Landsmænd. Det skete i de 3 Hæfter Breve til en Ven i Sjælland om det slesvigholstenske Røre. Hvad Værd disse Breve, hvoraf første Hæfte udkom 1847, havde for den danske Sag, kan ses af et Par Breve fra Prof. A. F. Krieger, der skrev fra Kbhvn. 24. Maj til den endnu unvngivne Udgiver af Brevene; en «Bøn» om «nærmere at overveje, om ikke en Bearbejdelse for det engelske Publikum endnu kunde have sin Interesse, naar den foretoges med energisk Hurtighed.»

I selve Kampaarene 1848—50 udgav A. F. Krieger nemlig 4 Bind «Antislesvigholstenske Fragmenter» «efter Foranstaltning af Konsistorium ved Københavns Universitet». De indeholde en Række aldeles fortrinlige Afhandlinger af Landets lærdeste Forfattere, allé til Forsvar for den danske Sags Retfærdighed over for Oprørerne, men man kan jo vel sige, at de kom alt for sent, og at de i alt Fald burde været udgivne paa Tysk, Fransk og Engelsk, da jo dog vore egne Landsmand ikke trængte til Oplysning om vor

egen gode Ret. I denne Henseende var P. Hjort med sin lange Øvelse i det tyske Sprog langt forud for Konsistorium. Derfor skriver ogsaa Prof. Krieger:

«Fremfor alt retter jeg til Dem personligt den Bøn, som jeg i Konsistorii Navn har udtalt ganske personligt, at De vilde understøtte vort Foretagende, om det end er kommet for sildigt, om det end mere er en «Kamp for Æren end for Sejren». Vilde De tillade mig at udpege et enkelt Parti, hvis samlede Bearbejdelse i de antislesvigholstenske Fragmenter i høj Grad vilde glæde mig, da vilde jeg nævne f. Eks. Ridderskabets Vilkaar, altsaa som Grundlag 1460 og den hele senere Udvikling. Ved Siden af Ridderskabstemaet er der nemlig et andet, der ligger mig meget paa Sinde, nemlig Beviset, det fuldstændige slaaende Bevis for, at Slesvig ikke er et suverænt Hertugdømme, ikke en suveræn Stat, med et Ord, en Gendrivelse af (den tyske) Heibergs «das souveraine Herzogthum Schleswig», en Gendrivelse med den logiske Styrke og det Herredømme over Materialet i dets fineste Enkeltheder, som staar til L. S. Navnes Raadighed. Med Højagtelse A. F. Krieger.»

Dette Kriegers Vidnesbyrd for Hjort opvejer alle Partiets Haansord.

Af H. C. Andersens «Mit Livs Eventyr» kan fremhæves til Oplysning om Stemningen paa Augustenborg følgende: «Hertugen af Augustenborg havde holdt sit Sølvbryllup; mellem de flere danske, man hædrede med Indbydelse, var ogsaa jeg; der havde imidlertid da tydeligt vist sig en Gæring, en Spænding, der stillede det hertugelige Hus i en Slags vaklende Stilling til dansk Interesse. Uagtet min hele Virken laa og er uden for det politiske Liv, vilde jeg dog helst undgaa at være Vidne til mulige Ord og Ytringer, der kunde komme i Kollision med min Danskhed; det laa mig ogsaa bekvemmere paa min Rejseudflugt senere at tage over Graasten og udtale min Tak for den venlige, naadige

Indbydelse, end at rejse hen, atter tilbage og senere ud igen. Jeg kom saaledes nu for første Gang til det smukt beliggende Jagtslot Graasten, og blev som tidligere naadigst og hjerteligt modtagen. Intet mærkede jeg, der kunde støde dansk Sind og Hjerte. At de om Aftenen mellem andre Sange istemte «Schleswig-Holstein meerumschlungen», antog jeg betydningsløst. I Familielivet taltes kun Dansk, og der udtaltes og fremhævedes for mig, hvor dansk just Hertugen var, hvilken Uret Københavnerne i deres fejlagtige Dom gjorde ham. — Mindst anede jeg da, hvor snart Uvejret vilde bryde løs. — Jeg blev her hele 14 Dage; det var, som om disse vare en Forberedelse paa al den Lykke og Velsignelse, der skulde møde mig, naar jeg kom til Tyskland.»

Ved Hjorts Rejser til Augustenborg kan nævnes en tilfældig Udtalelse fra samme Aar. Forfatteren Peder Ludvig Møller, der 1857 vandt Universitetets Guldmedaille for Prisopgaven: «at paavise de Fortrin og Mangler, der findes i det nyere franske Lystspil, og at undersøge baade den gavnlige og den mindre gavnlige Indflydelse, som dette Lystspil hos os har haft paa Udviklingen af den dramatiske Poesi», udgav et Par Aar æstetiske Aarbøger, som han kaldte »Gæa», hvortil Datidens bedste Digtere og Kunstnere ydede ham Bidrag. I den for 1846 skrev han selv om et Besøg i Sorø 1845, og deri hedder det om Peder Hjort, at han er berømt ved sine 12 Paragrafer, en tysk Grammatik og en Børneven». Denne, siger saa P. L. M., var netop fraværende, som man sagde, paa et Korstog for at omvende Slesvigholstenerne. Det (∴ at han ikke traf ham) gjorde mig ondt; thi det er en Mand, jeg holder af, alene for hans Stils Skyld. Jeg betragter nemlig Stilen ikke nærmest som Produkt af et kunstnerisk Talent, men som en moralsk Egen-skab. Den, som i Sandhed har en ejendommelig Karakter — og kun han — har en Stil. P. H. har virkelig en Stil,

en Stil, hvorpaa man kan kende ham fra andre Forfattere, frisk, livlig og klar, fordi han har overvundet de konventionelle Hensyn og har Mod til at tale, som man siger, ud af Posen. Dette er en Sjældenhed hos vore Forfattere, hvorfor kun faa af dem have en Stil.»

Ved Christian VIII's Død 20. Januar 1848 kom der først rigtigt Røre i det augustenborgske Spørgsmaal. Kronen Danmark, der havde tilbagevundet Slesvig som Kronland 1720, maatte selvfølgelig nu med Vaabenmagt møde en Politik, der vilde skille Sønderjylland fra Danmark, og havde Danmark kun haft Hertugdømmernes Tropper at kæmpe imod, saa vilde Sagen været afgjort i en Haandevending. Det havde været en smal Sag. Men Kongen af Danmark var, siden det tyske Forbunds Oprettelse 1815, Medlem af det tyske Fyrste-Forbund paa Holsten-Lauenborgs Vegne, og da Tronfølgen blev usikker ved Fred. VII's Barnløshed, maatte man fra kongerigsk Side ty til forberedende Skridt for at sikre Staten mod Splittelse. Det kgl. aabne Brev af 1846 om Tronfølgen slog fast, at der kun med Hensyn til enkelte Dele af Holsten kunde være Tvivl om den kvindelige Arvegangs fulde Gyldighed. Men saa skred Forbunds-
dagen ind og støttede de slesvigholstenske Paastande om en udelukkende mandlig Arvegang i Slesvig og Holsten, og hertil sluttede sig i en aaben Udtalelse den daværende preussiske Konge. Saaledes gik det til, at de danske Tropper mødte ikke blot Oprørernes men ogsaa Forbundets, og saa maatte der underhandles. Udfaldet blev, som man véd, at Magterne vel underkendte de egentlige augustenborgske For-
dringer, opretholdt derimod en ensartet Tronfølge i hele det danske Monarki, og den Ret, hvormed den nuværende Konge Chr. IX tiltraadte Regeringen som gift med den retmæssige Arving til alle Rigets Lande, blev jo ogsaa i sin Tid godkendt af de tyske Kronjurister, saa den augustenborgske Prætendent, Hertug Christians Søn, den saakaldte

Dolziger, maatte vige til Side. For Augustenborgernes eget Vedkommende havde de imidlertid tabt deres Ret allerede før Krigens Udbrud 1848. En tysk Retslærd, Sønderjyden Justitsr. Dr. jur. Oswald blev kaldt til København for at granske Adkomsterne, og han opdagede allerede under Christian VIII, at for at kunne succedere i Hertugdømmerne maatte vedkommende hertugelige Linier have sikret sig deres Ret ved at iagttage den saakaldte «Samforlening». Men denne Formalitet havde Augustenborgerne glemt; og derfor burde den ellers saa klarsynede Hertug have taget imod sin soranske Vens velmente Advarsler i rette Tid; saa havde mulig hans Stilling været en helt anden; saa kunde han have hjulpet til at holde Riget sammen som sin lovlige Konges loyale Undersaat og Blodsforvante.

Men nu drog Publikum ogsaa P. Hjort ind med i den Hvirvel, hvor Hertugen og hans Slægt satte alt over Styr og kom til at staa over for Kongerigets Beboere som den sorteste Landsforræder. Dette gik saaledes til: da den danske Hær sejrrig trængte ind i Sønderjylland, kom som sagt Augustenborg i dens Magt. Der forefandt man Hertugens Papirer. De overgaves den daværende Geheimearkivar C. F. Wegener. Denne udgav dem i Udtog, og blandt disse et Brev fra P. Hjort af 26. Febr. 1848. Dette var tilstrækkeligt til at sammenkoble Hjorts Navn med Oprøret, og alt som Hertugen kom i alles Munde, blev ogsaa P. Hjort brændemærket som hans Korrespondent og Medvider.

Wegener har næppe tænkt sig, hvad Virkning Hjorts Varselsbrev vilde have for ham, naar det optoges i denne ominøse Sammenhæng. Wegener har siden udtalt, at han netop vilde, at Hjorts Brev skulde staa ved Siden af Prinsen af Noers som Hertugens hvide og sorte Engel. Men da Wegener saa, hvorledes den offentlige Mening faldt over hans Kaldsfælle fra Sorø, udstedte han 30. Novbr. 1849 en skriftlig Erklæring, hvori det hedder: «de Brudstykker, som mit Skrift indeholder af

Hr. Professorens Korrespondance med Hertugen, og hvis Offentliggørelse han selv tilfældigvis forud var bleven vidende om og ønskede, skulde efter hans og min Mening netop tjene til at bordrydde enhver Mistanke mod ham, som om hans personlige Venskab for Hertugen og Forbindelse med andre af Oprørernes Parti, havde forledet ham til nogen som helst strafskyldig Forglemmelse af højere Pligter.»

Selve det offentliggjorte Brev taler i øvrigt for sig selv. Det findes i de af A. F. Krieger udgivne «Antisles-slesvigholstenske Fragmenter» III S. 200 og lyder i sin Helhed saaledes: «Hvorledes min ædle Hertug kan være rolig, fatter jeg ikke. Skal den danske Stat deles, saa maa der slaas om Slesvig. Det vil koste mere end ti og tyve Tusinders Liv. Det er soleklart. Slesvig bliver ikke en Provin af den paatænkte Stat Nordalbingien, førend Halvparten af den danske Nation er dræbt, forgaaet eller død i Hunger og Elendighed. Det er min Frygt, og den, mener jeg, De maa dele. Enden frygter jeg ikke; thi den bliver, som Forsynet vil have den. Men de fornødne Rædsler er det, jeg frygter. Og dernæst . . . gyser jeg ved Tanken om, at saa megen Lykke skal gaa til Grunde . . . naar Landene fra Nederelben indtil Anholt og Bornholm ikke udgøre, som nu, eet Rige. Europas Vel kræver det, disse Landes Vel kræver det, og alligevel maa det ikke ske! Er det ikke nedslaaende.» — «Endelig gyser jeg, fordi jeg mener, at Afgørelsen er lagt i Deres Haand, men at De synes at bringes mere og mere til at maatte skyde denne . . . Råden for Lykken, Deres egen og to Millioners, fra Dem! De, i hvem jeg ser disse fortræffelige Landes Frelser i det rette Øjeblik, naar Successionen skal bestemmes, efter at nogle ere borttraadte fra Livet, andre fra deres Fordringer . . .» Allerede Aaret forud 19. Marts 1847 havde Hjort skrevet til Hertugen: «Nordalbingien vil dø lige i Fødselen, om ogsaa tyve Millioner tyske Fruentimmer blive dets Jordemødre.»

Hans hertugelige Korrespondent havde nemlig udtalt sig temmelig nøgternt om Stillingen. Samme Aar, som det kongelige aabne Brev om Tronfølgen udstedtes, skrev han bl. a. til Hjort 27. Decbr. 1846: «Danmark (dermed mente han Kongeriget) har $1\frac{1}{5}$ Mill. Indb.; Hertugdømmerne $\frac{4}{5}$ Mill. De støttes i deres Fordringer af 40 Mill. Tyske. Nu spørger jeg, om det under disse Omstændigheder er rimeligt, at man fra dansk Side med Magt kan sætte sin Villie igennem! Byder Klogskab ikke meget mere i Tide at give efter og at søge at redde det, der endnu lader sig redde, end med Haardnakkenhed at fortsætte paa den indslagne Vej, hvorved Hertugdømmerne ufejlbarlig vil gaa tabt for Danmark.» Det skete 18 Aar efter, men paa en Maade, som Hertugen næppe havde tænkt sig. Hans Slægt fik intet Nordalbingien, men alle tre Hertugdømmer indlemmedes som Provinser i den preussiske Stat.

P. Hjort var under alle Livets, selv dets sværeste Tilskikkelser, fuldstændig sikker paa sin Sags Retfærdighed. Derfor bar han sit Hoved højt, selv om ogsaa Sorger i Hjemmet kom til de politiske for at kue hans Sind. Og altid var der dygtige og indflydelsesrige Mænd, der henvendte sig til ham om publicistisk Virksomhed. Saaledes da man ønskede et Blad til at afløse «Københavns-Posten». Da kom Orla Lehmann ned til Sorø for at drøfte Sagen med ham. Af et Brev fra denne af 28. Decbr. 1839 kun en Uge efter Fr. VI's Død hidsættes følgende: «Der'er faa, paa hvis kraftige Bistand jeg fra først af har gjort saa sikker Regning som paa Deres, og den forekommende og velvillige Maade, hvorpaa De modtog mig, da jeg havde den Fornøjelse at besøge Dem i Sorø, har naturligvis ikke kunnet andet end bestyrke mig i dette Haab. Jeg maa derfor ret indstændigen bede Dem om at lade dette ret i fuld Maade gaa i Opfyldelse, og skal som en Billighedsgrund, der kunde tale for mig, navnlig henviser til den — sit venia verbo — Energi,

hvormed jeg aldeles uforberedt fremtvang den øjeblikkelige Udgivelse af «Fædrelandet». Navnlig er det den litterære Artikel, hvorved vi trænge til Bistand, og som jeg derfor maa anbefale til Deres Godhed.» Nathan David havde 1835 stiftet «Fædrelandet» som Tidsskrift; han indtraadte som Medudgiver, da O. Lehmann 7. Decbr. 1839 lod det udgaa som Dagblad; samtidig gik Jens Finsteen Gjødwad fra Kbhvns-posten over til «Fædrelandet» som Medudgiver. David fra-traadte som Medudgiver 1840 og Lehmann 1841, hvorefter Parmo Carl Ploug indtraadte som Redaktør 12. Maj s. A. og vedblev indtil Bladets Ophør 31. Marts 1882. «Kbhvns-postens» Redaktion overtoges af Haandværkeren Joh. Pet. Mart. Grüne 1839, og denne vedblev dermed, fraregnet en Tid, da han blev sagsøgt, indtil Bladets Ophør 1856. Hjort skrev da ogsaa nogle Artikler til «Fdl.», men det varede ikke længe, før dets national-liberale Retning gik stik imod hans og endte med Retssag imellem ham og Ploug. Da derimod «Kbhvnsposten» modsatte sig den national-liberale Retning, kom Hjort til at staa dette Blad nærmere, og det indeholder flere større Artikler fra hans Haand. Om selve Liberalismen udtalte han sig 1840 i »Vestsjæll. Avis» (op-rindelig udgivet af Pastor H. Bastholm i Slagelse fra 1815 til 36) saaledes: «Det er saa let og saa lokkende for de sædvanlige Naturer at slaa sig til Liberalismen. Alle de Svagheder, som simple og halvdannede Hoveder lide under, kunne saa mageligt gøre deres Ret gældende, naar man engang hælder til denne Side. Mistænksomheden og Modsigelseslysten, Misundelsen og Letsindigheden, Selvraadigheden og Bagtalelssygen, Snakkelysten og Lettroenheden, med alt det øvrige Slæng faa sig let en lun Rede i en halvdannet liberal Hjerne til at udruge alle deres Vind- og Basiliskæg i. Hvad er nemmere end at støde om, rive ned, flytte væk, kaste Vrag paa og slaa i Glemmebogen? Og lige saa vanskeligt er det paa den modsatte Side at forsvare, holde igen,

staa imod, sætte i Stand og beholde det rigtige Overblik over Mangler og gode Egenskaber ved Tingene.» Men uagtet Hjort saaledes udtalte sig meget skarpt mod Liberalismen som en Slags Opposition, saa har han mange Gange fremhævet en sagkyndig, ja selv en skarp Oppositions Nødvendighed, og han fremhæver særligt, at det var Stændernes Opposition, man kunde takke for en ordnet Finansstyrelse.

En Mand, som Hjort, der af Sprogmanden Israel Levin rostes for sin korte, klare og indholdsrige Stil, maatte jo fra mange Sider være en publicistisk Acquisition. Det skete da ogsaa en halv Snes Aar senere i en næsten solen Form.

Imidlertid kom den for Hjort sørgelige Tid, da Terningerne kastedes om hans kære Sorøs Skæbne. Han kunde ikke tænke højt nok om Sorø og dets Fremtid. Naar han huskede paa, at under Christian IV søgte baade holstenske og hessiske Prinser til Sorø, naar denne Konge selv sendte sine Sønner Frederik (siden Konge) og Prins Ulrik derned, og at den svenske Konge Karl X fritog Sorø for Brandskat, fordi ogsaa han havde studeret der, var det for Hjort saa aldeles ligefrem, at han kunde ønske sin Ungdomsven Hertugens Børn derover, for at de som danske Prinser kunde opdrages i dansk Aand. Han havde allerede i 1836 og 1837 skrevet en Række Artikler i Kbhvnsposten «om højere Undervisning i Danmark», og han havde jo allerede i sin Fests tale 1828 paavist, hvorledes det netop er den højere Undervisning, der bærer et Folks politiske Selvstændighed og sikre Udvikling.

Men netop nu lød der andre Røster, der krydsede Hjorts Planer. I Fred. VI's sidste Aar var Grundtvig bleven Præst ved Vartov. Aaret forud havde han skrevet «Skolen for Livet og Akademiet i Soer, borgerlig betragtet». Men saa kom 1840 Christian VIII paa Tronen, og i hans 8-aarige Regeringstid gjorde Grundtvig sig Haab om at

faa flere Yndlingstanker gennemførte, især da Dronningen, Karoline Amalie, sluttede sig til hans Retning. En af Grundtvigs kæreste Tanker var at faa Sorø Akademi omdannet til en udelukkende dansk Højskole. Der var heller ikke faa, der til Dels gik ind paa hans Tanke. Han udgav 1840 «Bøn og Begreb om en dansk Højskole i Soer.» Det lille Skrift indledes og sluttedes med Vers, det første «Bøn til Majestæten for Danskhed og Modersmaal», i hvis sidste to Vers (14de og 15de) det hedder: «Gør end Latinerne sig nok saa vrede, lād os med Aand dog ej forgæves bede for Dronningen og Folkets Tungemaal! O, lad da, Konge! Aand og Hjerter sejre, som kvæde højt for Kongerne i Lejre, oprøre sig mod Kejserne i Rom.» I den prosaiske Dels 28 Sider hedder det, at der maa «dog i det mindste være eet Sted i Danmark, hvor de, der ikke kan andet Sprog end deres Modersmaal, paa dette kan oplyses om alt, hvad man behøver at vide for ikke blot at have Sæde men Stemme i Folkeraadet, og til ej blot at kunne afgive sin Stemme men gøre den gældende.» Han skriver, at «Chr. IV med Rette dømte, at Akademiet i Soer var Pletten, hvor Dansken fremfor alt havde Ret til at herske», og Grundtvig tilføjer, at det «kun ved en Fejltagelse for ikke fuldt 20 Aar siden faldt i Latinernes Vold.» «Om derfor end Folkets og Fædrelandets sande Venner tvivlede om, at en saadan folkelig Højskole vilde findes mulig og kunde lykkes, saa burde man dog jo før jo heller gøre en Prøve, hvorved der var slet intet at tabe, men ingen véd hvor meget, maaske alt at vinde.» Det lille Skrift sluttedes med hans «Morgendrøm fra Sorø» i «Nytaars Nat» 1810, 20. Vers. Denne Grundtvigs Tanke arbejdede sig virkelig frem hos mange, saaledes hos den lille Kreds varmtfølede Studenter: Aagaard, Fr. Barfod, V. Birkedal, Hall, M. F. Knuth, Monrad m. fl., 12 i Tallet. Men med Christian VIII's Død 20 Januar 1848 samt de paafølgende indenrigske og udenrigske Storme gik

Planen i Stykker. Derimod var Tanken om en virkelig dansk Højskole, ikke i Sorø men i København, lige ved at blive til Virkelighed under Minister Fischer 1881, men den faldt, da han maatte træde ud af Ministeriet for at give Plads for Jacob Svavenius.

Man indser jo fuldt vel, at Hjorts og Grundtvigs Tanker om Sørø ikke kunde samles under een Hat. Grundtvig havde intet imod, at den latinske Drengeskole blev ved, medens det for Hjort var en tung Tanke, at Skolen skulde blive en selvstændig Stiftelse ved Siden af Akademiet. Derfor skrev han «om en formodet Tvedeling af den i Sorø bestaaende Lærestalt.» Da Direktor Waage døde 11. Decbr. 1842, kunde man ikke blive enig om en fælles Direktør for Akademi og Skole. Hjort, som dengang vel var nærmest til det, vilde man ikke have. Saa blev Ingemann som den ældst udnævnte konstitueret som Direktør, selv maaske mest fortvivlet derover. Dr. phil. Ernst Fred. Chr. Bojesen, siden 1840 Lektor ved Akademiet, blev derimod Skolens Rektor og var det i mange Aar.

Naar Talen er om Akademiets Vanskæbne, kommer man uvilkaarlig til at tænke paa Holbergs Slutningsord i sit Gavebrev: «min allerunderdanigste sidste Bøn er, at det allernaadigst vilde behage Deres Kgl. Maj., at, saasom der ogsaa udi Middelstanden findes mange Personer af Meriter, at det Privilegium at blive Akademist ogsaa extenderer sig til dem, paa det at jeg ikke skal synes at ville foragte min egen Stand; dette har altid ligget mig paa Hjerte.» Men disse Ord findes ikke i det efter hans Død offentliggjorte Gavebrev. Den Tanke smagte vel ikke i de Tider. Henved 100 Aar senere rejstes der nye Krav, men der hvilede som oftest en ond Stjerne over Sorø og navnlig som Akademi. Ingen smertede det mere end P. Hjort.

Det var blevet overdraget ham at holde Festtalen for den nye Konge 18. Septbr. 1840. Han var allerede 28. Juni

s. A. bleven hædret med Ridderkorset, og efter hvad han havde virket i pædagogisk og publicistisk Retning, var det ikke saa underligt, om han mente, at hans Stjerne nu var i Opgaaende; men netop nu kom Skuffelserne og Sorgerne, Krænkelserne og Miskendelserne Slag i Slag, saa at en mindre stærk Aand end Hjorts let kunde have bukket under.

Ingen saa klarere end han det Uvejr, der sønder fra trak op imod Fædrelandet, fordi det danske Statslegeme og det danske Sproglegeme ikke svarede nøjagtigt til hinanden. Han saa sin Ungdomsven, sin Manddoms skønneste Haab, rives med hen imod Afgrunden og sig selv miskendt af Mængden for sine velmente Forsøg paa at afværge den truende Ulykke. Men saa var det, som om Grunden svigtede under hans egne Fødder. Sorø, hans et og alt, blev med hver Dag en mer og mere usikker Eksistens. I Aaret 1844 udkom 9. Febr. en Resolution, der i sine Følger stillede Skolerne i Danmark mere frit over for Universitetet og altsaa Sorø Skole uafhængig af Akademiet, da herefter Afgangseksamen ved selve Skolerne traadte i Stedet for Eksaminationen ved selve Universitetet. Tanken var dog ikke at trykke Akademiet, men at bane Vejen for en højere og friere Dannelse. Hjort havde selv 1843 skrevet «Om højere Undervisningsanstalter, især et Agerdyrkningsakademi i Danmark.» Dengang eksisterede der ikke endnu nogen Landbohøjskole. D. 31. Decbr. 1847 udstedte Christian VIII en Kgl. Resolution om, at Sorø Akademi som saadant skulde nedlægges, men i dets Sted oprettes en højere Lærestalt for Realvidenskaberne under Navn af Realhøjskole. Da F. M. Knuth, der var bleven Amtmand for Sorø Amt, nu tillige var udnævnt til Overdirektør for Sorø Akademi og de dermed i Forbindelse staaende Institutioner, havde han i Samraad med Grundtvig og Ingemann drøftet Planen til noget, der dog lignede en dansk Højskole. Forarbejder vare

gjorte, Lærere udpegede; men saa blev Christian VIII syg og døde.

Aaret 1848 brød saaledes ind med stor Uro i alle Sind; der var ikke at tænke paa fredelige Opgaver. Krigen kom. Der skulde spares, hvor man kunde. Flere Latin-skoler nedlagdes. Saa maatte selve Martsministeriet, hvori Knuth blev Udenrigsminister, ved en Kgl. Resol. 31. Marts indstille Planen til en Højskole i Sorø, og Novemberministeriet skred endogsaa til ved Res. 12. Apr. 1849 aldeles at ophæve Akademiet. Lektorerne entledigedes med Vartpenge som det dengang hed, fra 1. Apr. at regne; for at forsøde Pillen gik de af med Titel af Professorer. Saa stod Hjort uden egentlig Livsstilling.

Men dette Slag kom ikke alene. Uden forudgaaende Sygdom, efter 10 Dages Lungebetændelse, døde hans trofaste Hustru 5. Maj og kort efter, d. 11. Novbr., hans 18 aarige Datter Mathilde Albertine, opkaldt efter Moderens Brudepiger. Moderen jordedes i Sorø, og Dr. Zeuthen udtalte ved hendes Baare bl. a.: «Hun var en ualmindelig Kvinde med en lys Forstand, en fast Vilje, en stærk Følelse for Ret og Retfærdighed. Hun havde ikke blot en levende Sans for hvad der giver Livet et højere Præg, men hun gav det selv et højere Præg, hvor det gjaldt Standhaftighed og Udholdenhed i Modgang, hvor det gjaldt megen Selvfornægtelse. Hun var idel Virksomhed. Hun levede ikke for at nyde men for at virke; hun saa ikke paa sin egen Behagelighed, hvor hun havde at virke for dem, til hvem hun nærmest var kaldet. Hun lod det i Livet næppe nogen Sinde blive ved Tanker og Følelser, men hvad der satte hendes Indre i Bevægelse, maatte tjene til at fremme hendes udadventede Livsvirksomhed. Derfor krævede hun vel ogsaa af det, som hun skulde skænke fuld Agtelse, at det først maatte staa sin Prøve i Livets vanskelige Forhold og Fristelser; derfor var det vel ogsaa, at til de Psalmer, som vare hende kære, især

hørte denne: «Skal Kærlighed sin Prøve staa, da maa den til din Fjende naa.»

Man vil af disse Ord bedst se, hvor stort det Tab var, Hjort led ved at miste en saadan Hustru. Men hun havde faaet Lejlighed til at opdrage sine fleste Børn, baade Sønner og Døtre. Kun den yngste Søn havde dengang ikke naaet Elleveaarsalderen. Da Hjort saaledes var bleven Enkemand, kunde, som han selv skriver, den ældste Datter styre hans Hus.

Til den Modgang, Hjort maatte friste i disse skæbnesvangre Aar, kom ogsaa en politisk. Han havde jo i sin Fests tale 1828 valgt til Emne, hvad der hører til at være en Statsborger. Han syslede ikke med dette Emne alene teoretisk; han bragte det ud i Livets Virkelighed, hvor han bare kunde, og den Landalmue, der er opdraget ved Hjorts Børneven, skal ikke kunne sige andet, end at han har været en nyttig Statsborger, der har gavnet sit Fædreland. Da Krigen med Oprørerne udbrød i Marts 1848, paabød Martsministeriet 4. April indkaldt en saakaldet grundlovgivende Rigsforsamling, hvortil Hensigten var, at der skulde møde Repræsentanter ikke blot fra Kongeriget men ogsaa fra Sønderjylland. Der blev altsaa et dobbelt Røre i Landet, et krigersk udadtil og et politisk indadtil. Valgene bleve dog først udskevne til 5. Oktbr. Men ved disse mødte de Nationalliberale Modstand hos et nyt Parti, de saakaldte Bondevenner. Oprindelsen til dette Parti var, at Kancelliet i Christian VIII's Tid 8. Novbr. 1845 havde udstedt Forbud mod, at Landboerne maatte holde Møder med hinanden. Paa Holbæk Amt levede en meget veltalende Skolelærer Asmund Christian Gleerup, der siden blev Kancelliraad og en meget feteret Mand. Han opfordrede til at danne et Selskab for de mindre Landejendomsbesiddere, dem, som i Almindelighed kaldtes Bønder, uagtet dette Navn paa Landet egentlig kun bruges om Gaardmændene. Selskabet blev stiftet 5. Maj 1846 og

tiltraadt af Papirfabrikant J. C. Drewsen paa Strandmøllen, dav. Højesteretsadvokat Orla Lehmann, Overretsprokurator Balthazar Christensen, Etatsraad, Revisor Povel Povelsen, Kapt. Jespersen, Grønnebjerggaard, Lærer Gleerup og entl. Artillerikaptajn A. F. Tscherning med denne sidste som Formand. Det valgte til Organ «Almuevennen», fra først af stiftet under Medvirkning af Skolelærer Rasmus Sørensen fra Vensløv, men fra 1843 redigeret alene af fhv. Skomagermester J. A. Hansen. Man nyttede som omrejsende Agitatorer bl. a. Husmanden Peder Hansen fra Lundby. Dette Selskab udfoldede en overordentlig stor Virksomhed navnlig for at opnaa praktiske Landboreformer.

Otte Mænd, nærmest Nationalliberale, havde 12. Septbr. 1848 udstedt et Valgopraab, undertegnet bl. a. af J. C. Drewsen og Kapt. Jespersen, der nu ikke mere gik sammen med Bondevennerne, og desuden af Gehejmearkivar Wegener. I dette Valgopraab udpegedes Kandidater til flere Kredse, og Kandidater, der søgte Kredse, i alt 32. Bondevennernes Bestyrelse, som nu havde mistet Tscherning, der var bleven Krigsminister i Martsministeriet, samt Lehmann, der var bleven Minister uden Portefeuille, havde i Drewsens og Jespersens Sted optaget Proprietær Thalbitzer fra Katrinebjerg og Gaardejer O. Nielsen fra Havsgaard. Den anbefalede 43 Kandidater for Sjælland, Fyn, Lolland-Falster og Møen. I Slagelsekredsen opstillede den Magister, Løjtnant Adolf Steen, som dog tillige med en halv Snes ligestillede temmelig snart gik deres egne Veje.

Disse Opraab gjaldt Valgene til Rigsforsamlingen 1848, men da var Hjort endnu Lektor i Sorø; da derimod de første Valg i Henhold til den vedtagne Grundlov 5. Juni 1849 udskreves 4. December, stod Hjort ledig paa Torvet, som entlediget Lektor, og nu stillede han sig som 56-aarig Mand i Slagelsekredsen, hvorom han skriver i sin sidste politiske Pjece fra 1865 følgende:

«Teoretisk forberedt ved ikke faa politiske Artikler, som jeg havde faaet offentliggjort igennem Heibergs Flyvende Post og Gjødwads «Kjøbenhavnspost», stillede jeg mig i Slagelse, i Vinteren 1849 til Valg til det første Folketing. I Slagelse og Korsør Byer havde jeg en ren afgjort Majoritet af Stemmer for mig, men saa ankom J. A. Hansens Hær paa 600 Bønder; han anklagede mig derhos med Dristighed i sin Almueven som Tilhænger af Augustenborgerne, som Schleswigholsteiner o. s. v., og kastede derved en saa stor Sten i Brættet, nemlig Hr. Magisteren, som bar dette Navn, at jeg alligevel faldt igennem med fuld saa afgjort Majoritet (nemlig med 343 mod 606 for Sten). Ved det lange Gildesbord i Slagelse Gæstgivergaard havde Mag. Steen den Frejdighed, som klædte ham meget godt, at sige, da han takkede for Skaalen, at han vidste meget vel, at ikke en eneste, som nu drak den, havde stemt paa ham, men at han haabede alligevel at skulle vise dem, hvorledes han skulde vinde dem ved sin Færd paa Rigsdagen. Ved hans forudgaaende Udraabelse indtraf det morsomme, at Borgmester Birch i Slagelse udbragte et Hurra for H. M. Kongen, min Stiller, Agent Schou af Slagelse et Hurra for den nys valgte Kandidat, og denne igen et Hurra for Professor Hjort.»

Steens Valgsejr i Slagelse var ikke af lang Varighed. Han, der med Hans Egede Schack, Fredr. Jespersen fra Børgense m. fl. dannede et Venstre for sig selv, kom paa Kant med Bondevennerne, og den indfødte Slagelseboer H. C. H. Fischer, fhv. Adjunkt ved den 1848 nedlagte Slagelse-Latinskole, sejrede ved næste Folketingsvalg 4. Aug. 1852 med 496 St. Magister Steen fik dengang kun 253. Men ved det første Opløsningsvalg 26. Febr. 1853 havde Sagerne drejet sig saaledes, at nu støttede J. A. Hansen i sin Almueven Hjort imod Hall, og J. A. Hansen aabnede endog Bladets Spalter for Hjorts Artikler.

Man kan tænke sig Hjorts sørgelige Stilling ved Slut-

ningen af Aaret 1849: han havde mistet sin kæreste Livsgerning ved Sorø, han stod som Enkemand i sit 56de Aar, han var en falden Rigsdagskandidat, han havde ingen Udsigt til nogen som helst praktisk Livsstilling, han stod uretfærdigt brændemærket i det almindelige Omdømme, saa længe det augustenborgske Oprør stod paa. Der skal til visse baade en stærk legemlig Sundhed og ikke mindre en næsten vidunderlig Sjælsstyrke til for at kunne bære saa mange Slag paa een Gang.

Da, ligesom hin Dag, da han rejste hjem forbi Sorø 1821, kom der aldeles uventet til ham en Opfordring fra en af Datidens retsindigste, dygtigste og mest klartskuende Mænd, Godsejer, Etatsraad Carl Neergaard til Gunderslevholm, den Hjortske Slægts Fødested. Af Neergaards Brev 28. Juli 1849 fra Kbhvn. hidsættes her følgende: «Det har længe været et Ønske hos mange, jeg tør sige ikke de ringeste blandt vore Medborgere, at vor Bladlitteratur maatte blive forøget med et godt og honnet Dagblad, et Blad, der ikke skulde staa i noget Partis, mindre endnu i nogen Persons Tjeneste, men som skulde kæmpe for Sandhed, Ret og Retfærdighed, for alt, hvad der er ædelt, rent og godt, og som kunde være et Organ for Regeringen, saa længe den er retfærdig og god, men som tillige kunde blive en Skræk for Regeringen, naar den vilde følge modsatte Principer, et Blad, som gerne under hver Mand Delagtighed i de saa yndede politiske Rettigheder, men som paa den anden Side ikke vilde en Anordning af Valgene, der udelukker den intelligenteste Del af Nationen, et Blad, der aldrig kunde blive saa tysk, at det ikke af sin yderste Evne skulde arbejde for alt, hvad der kunde bidrage til en hæderlig Udgang af de nuværende ulykkelige Forhold til Hertugdømmerne, men heller aldrig saa dansk, at det skulde overse, at Hertugdømmernes Beboere ere vore Brødre, og ikke vide at skelne Folket fra Forførerne. — Det faldt os nu ind, at De mu-

ligen kunde være tilbøjelig til at anvende det Otium, der ifølge Begivenhedernes Gang er faldet Dem til Del, til at løse denne vistnok ikke lette, men i Sandhed meget hæderlige Opgave.»

Hjort svarede, at han mente, et saadant Blad nødvendigvis maatte udgives i København, og at han altsaa for Tiden var ude af Stand til at udgive det; men han tilraadede ikke at udgive noget særeget Blad men træffe Overenskomst med et af de bestaaende udbredte Blade, saa at man kunde raade over en vis Plads i Bladet og for et vist Tidsmaal. «Men» — siger Hjort — «der kom intet i Stand».

Imidlertid kom der fra endnu vægtigere Side Opfordring til ham om at bruge sine rige Sprogkræfter i Fædrelandets Tjeneste nu, da de tyske Blade søgte at skade Danmark i Udlandets Omdømme. Opfordringen kom fra hans Lærling ved Akademiet, Mathias Rosenørn, dimitteret fra Sorø 1831, Indenrigsminister fra Septbr. 1849 til Juli 1851. Han havde ogsaa brevvekslet med Hjort om den augustenburgske Sag. Nu tilskrev han Hjort fra Kbhvn. 31. Decbr. 1849: «Der behøves en øvet Journalistpen til at kæmpe med Tyskerne for os. Der er ikke længer Vanskelighed ved at faa Artikler optagne i flere ansete Blade. Efter oftere forudgaaet Berøring er man i Dag blevet enig om at henvende sig til Dem. Først og fremmest skal jeg bede Dem om, efter fælles Overlæg, at komme herind snarest i dette Anliggende for derom at tale med Clausen, Konsejlspræsidenten (Moltke), Kammerherre Bille, Grev Sponneck, eller, om De vil, foreløbig med mig. Det afvigte Aar har medført gruelige Slag for Dem. Gud give, at det nye maa bringe Dem bedre Dage, for Dem og Deres, samt for os alle! Deres venskabeligst hengivne M. Rosenørn.»

Følgen af denne direkte Opfordring omtaler Hjort saaledes. «Et Par Dage ind i det nye Aar ilede jeg ind til København, erklærede mig naturligvis straks villig, traf en

foreløbig Aftale for ikke at spille Tid, overgav mit Hus til min ældste Datters Varetægt, en alvorlig, klog Pige, som billigede min Opofrelse, flyttede ind i Tvermoes Gaard i Rosengaarden, fik mine Instrukser af Direktør Bille i Udenrigsministeriet og til daglig Mellemand daværende Geheimelegationsraad Skrike. Til mit foreløbige Underhold bestemtes det samme, som en Rigsdagsmand oppebar. — Bille erklærede med afgjort Bestemthed, at Freden vilde føre til en Ligestilling af Danmark, Slesvig og Holsten under Kongen af Danmarks Herredømme og Regering. At holde paa Helstaten var og blev saaledes Kongens eller Regeringens umiddelbare Pligt som Ret. Denne Anskuelse maatte ligge bag ved alt, og altid skinne igennem. Mit Hverv blev altsaa, rettest talt, en Modsætning til den almindeligt udbredte danske Forestillings Ønsker (om Slesvigs Indlemmelse i Kongeriget), men det stemte aldeles med mine Grundsætninger og datidige Anskuelser. Hvorledes imidlertid Partiernes Fanatisme og overfladiske Letsindighed udtalte sig om mig og handlede imod mig, ville ældre Læsere vel kunne tilbagekalde i Erindringen. I Spidsen for alle blinde Forfølgere gik Carl Ploug. Jeg vil kun minde om den forfærdelige Fordrejelse af Sandhed til Usandhed, da han skrev (under den senere Retssag mellem dem, hvorom nedenfor mere): «Jeg fandt det lumpent af en Mand, der havde ladet sig engagere af den ene Side af Ministeriet (Clausen-Madvig) til at forsvare dets Politik, lod sig bruge af den anden Side af det (Sponneck-Reedtz) til at undergrave og nedsætte denne», samt om den barnagtige Opfindelse af en lollandsk Præst, en vis Hr. Wegener (for Resten en Broder til Geheimearkivaren) at lave det Verbum, at «bepederhjørt», naar den Handling skulde paasiges mig, at ville have Folk til at tro mine skæve eller usandfærdige Meninger.»

Dette sidste minder i øvrigt om hans Sammenstød med

Ingemann, hvor denne lavede det Verbum om P. Hjort, «at peere», hvad da ogsaa Hjort spøgende omtaler.

Her har man nu en Udtalelse af Hjort selv om dette Vendepunkt i hans Liv, da han kom til at privatisere som Publicist i København i henved 21 Aar fra først i 1850 til sidst i 1871, da Døden kaldte den 78-aarige Mand fra hans des værre endnu ikke fuldførte, men paatænkte større litterære Arbejder.

Det var en ikke blot for ham men for hele Landet tung Tid, han oplevede; det syntes kun at klare lidt op i hans allersidste Leveaar. Danmarks indre og ydre Mellemværende med Tyskland vedblev jo paa en Maade hele Tiden, indtil Tysklands nye Kejserrige 1870 slog vort sidste Haab til Jorden og henviste Danmark til en isoleret Magtløshed.

Naar man overtænker, at ved den første slesvigske Krigs Udbrud regeredes Danmark ved et dansk Kancelli for Kongeriget og ved et tysk Kancelli for Hertugdømmerne; naar man husker, at den danske Regering selv havde organiseret de slesvigske Stænder udelukkende paa Tysk, og at de faa dansktalende kun ved eget Initiativ maatte tilkæmpe sig Ret til at bruge deres Modersmaal, saa kunde det jo ikke ventes, at Krigen, selv med Landsoldatens store Tapperhed og Sejre, skulde skaffe os Sønderjylland helt og holdent tilbage som udelukkende dansk Provins. Det var allerede store Ting, om Slesvig kunde blive bestyret som selvstændig Provins, adskilt fra Forbundslandene Holsten og Lauenborg. Men de indre danske Kampe om Slesvigs Inkorporation og Holstens Udsondring vedblev jo, støttet af det tyske Forbunds idelige Krav, indtil Novemberforfatningen for Kongeriget og Slesvig alene, 18. Novbr. 1863, lige efter Fredrik VII's Død 15. Novbr. næstforan, og saa gik det Slag i Slag med den anden slesvigske Krig 1864, alle 3 Hertugdømmers Tab, deres Indlemmelse i Preussen, Forbundets Opløsning, Østerrigs og Frankrigs Ydmygelse, men

som Slutsten paa det hele Nordtysklands Ophøjelse til Kejserrige.

Over for Hjorts Fremstilling, hvor han paaviser Helstaten som en europæisk Nødvendighed, men som tillige stemmende med hans egen Opfattelse, vedføjes her som Modstykke, hvad Ploug skrev i sit Indlæg i den Sag, Hjort havde rejst imod ham. Deraf lærer man at kende Datidens Tankegang i mange ledende Kredse. Men først en Prøve paa Hjorts Modtagelse i København.

I «Fædrelandet» 1850 Nr. 60 læstes følgende: «En vis afdanket Professor fra afdøde Sorø Akademi, ofte navnløs og dog forsynet med mange Navne, Forfatter i alle mulige Fag og Videnskaber, Ejer og Foreviser af et uhyre litterært Kuriositetskabinet, publicistisk Nævefægter af Natur og Profession, engang storhertugelig Ven og Korrespondent, og til syvende og sidst Ekstraskriver ved udenlandske Departement.»

Under Retssagen skrev Ploug 18. Juni 1853: «I Løbet af Aaret 1850 og i Begyndelsen af 1851 opstod der tydeligt et Brud i Ministeriet og begyndte en anden Politik at gøre sig gældende end den, der hidtil havde betegnet Novemberministeriet. Denne Splid fremtraadte i en Mængde anonyme Artikler, dels i fremmede, dels i indenlandske Blade, der tydeligt nok kom fra een Kilde. Især blev det, med Understøttelse af Statskassen, i Altona stiftede Blad «Altonaer Zeitung» Organet for disse Angreb paa Marts- og Novemberministeriets Politik, og der var for ingen, der var noget indviet i publicistiske Forhold, mindste Tvivl om, at Prof. P. H. her havde en Finger med i Spillet.» Saa følger Plougs fornævnte Ytring om at H. kun tjente den ene Side af Ministeriet og modarbejdede den anden, den Clausen-Madvigske. Derefter fortsætter Pl.: «Vil man sige, at dette dog ikke var tilstrækkelig Anledning til at angribe Prof. H. personlig, saa skal jeg erindre om, at hine Artikler indeholdt

talrige Angreb paa min Person, hvert Øjeblik omtalte mig og mine politiske Venner i haanende, nedsættende Udtryk. Jeg betvivler slet ikke, at foruden ham flere, f. Eks. Justitsraad Ostwald, var med, men at P. H. var den rette Hovedmand og Kilde, at den hele Virksomhed væsentlig udgik fra og samlede sig i ham, det véd jeg, ikke blot af ubedragelige indre Kriterier, men ogsaa fra fuldkommen paalidelige Kilder, som jeg imidlertid er forpligtet til ikke at nævne.»

Her maa nu nævnes den litterære Kampplads, hvor væsentlig P. Hjorts politiske Kampe i København udfægtedes. Heibergs «Flyvende Post» havde jo engang haft et stort Navn. Nu var den ophørt for flere Aar siden; men saa blev Navnet halvvejs kaldet til Live igen fra aldeles uventet Side. En Mosait, Eduard Mejer, der gerne vilde have studeret, hvortil Forældrene dog ikke havde Raad, var saa bleven Kunstdrejer, men gav sig tidlig allerede fra sit 24de Aar 1837 af med at udgive Blade i Provinserne, en Tid sammen med sin Trosfælle Cand. phil. M. A. Goldschmidt, Korsarens senere Redaktør. Men i 1845 paatog E. M. sig at udgive et Dagblad i København og kaldte det «Flyve-Posten». Manden var en meget umiddelbar Natur, men den københavnske Vittighed kunde ikke lade være at udelade Bladets første Bogstav, og saa var Bladet stemplet. Det mystificeredes af unge Studenter, og den unge Studenterdigter «Jens Chrstrup» (?: J. C. Hostrup) ofrede endog et helt Stykke «Mester og Lærling» paa Eduard Meyer. Fra 1ste Oktober 1852 overlod E. Meyer Bladet til sine Trosfæller Gotlieb Siesby og Jacob Davidsen. Dermed havde København da et Organ, hvori den nye Retning i Politiken kunde komme til Orde; men det skete ikke uden de mest nedsættende og haanende Ord fra nationalliberal Side. Herom skriver Ploug i sit Indlæg bl. a.

«Da Bladet «Flyveposten» var gaaet over i de Herrer Davidsens & Siesbyes Hænder, blev det straks tydeligt, at

Bladets «spiritus familiaris», dets politiske Leder, ikke kunde være nogen anden end min Vederpart (Hjort)«.

I en Artikel i «Fædrelandet» for 10. Decbr. 1850 fremdroges hele P. Hjorts Brevveksling med Augustenborgerne og navnlig fremhævedes, at medens han dengang fraaraadede en mulig Tronfølge i Landgreven af Hessens Slægt og foretrak Augustenborgerne til Tronfølgere, saa arbejdede han nu for, at Christian VIII's Søsters, Charlotte Børn som de rette arveberettigede efter Kongeloven, dersom hun overlevede sin Brodersøn, Frederik VII, vare de nærmeste til Tronen. Dette fremgik jo som en ligefrem Følge af de politiske Tildragelser; thi efter Oprøret 1848 kunde der selvfølgelig aldrig mere være Tale om Augustenborgerne som Tronfølgere i Danmark.

Men netop i det skæbnesvangre Aar 1850 udviklede sig Spirerne til de følgende Aars heftige politiske Kampe, der bragte Sindene i en frygtelig Gæring. Berlinerfreden med Preussen var vel sluttet 2. Juli, men Kampen med Oprørerne fortsattes hele Aaret igennem til 6. Jan. 1851. Efter Sejren ved Isted 25. Juli undertegnedes 2. August af Storbritannien, Frankrig, Rusland, Sverige-Norge og Danmark Londonerprotokollen om det danske Monarkis Helhed og Udelelighed. Østerrig og de andre tyske Stater tiltraadte Berlinerfreden. Men nu skulde Freden ogsaa gennemføres her hjemme mellem Landsdelene indbyrdes, og deraf fulgte en Række Ministerskifter i de følgende Aar. Novemberministeriet afløstes 13. Juli 1851 af Juliministeriet. Landgrevens Søn gav 18. s. M. Afkald paa Tronfølgen. Juliministeriet afgik 18. Oktober og afløstes af Oktoberministeriet og dette 27. Januar 1852 af Januarministeriet. Da disse Ministerskifter mere og mere gik de Nationalliberale imod, greb disse til i Rigsdagen at modarbejde navnlig Januarministeriets Kundgørelse af 28. Januar 1852. Den 8. Maj undertegnedes i London af alle 5 Stormagter samt Sverige-Norge og Dan-

mark en Traktat om ensartet Tronfølge i alle danske Landsdele. Dette opfattedes som Vink om, at det nu var bedst at afskaffe Kongelovens kvindelige Arvefølge. Men saa rejste sig en voldsom politisk Storm, da de Nationalliberale mente, at denne kvindelige Arvefølge netop var det bedste Middel til at holde Kongeriget sammen med Slesvig. Geheimarkivar Wegener rykkede de Nationalliberale til Undsætning med sit dengang meget omtalte Manuskript om Tronfølgen.

Da de efter Krigen genforenede Landsdele indadtil og udadtil skulde udgøre en Enhed, forelagde Januarministeriet Rigsdagen en Lov om Toldgrænsens Flytning fra Ejderen til Elben. Denne Lov forkastede de Nationalliberale i Folketinget 12. Januar 1852, og Dagen efter foregik den første Folketingsopløsning under Grundloven af 5. Juni 1849. Dermed aabnedes en af de heftigste Valgkampe, Landet har oplevet; slige Kampe blive des bitrere, naar den ene Part gør Fordring paa at have den rette Sans for Nationaliteten og Fædrelandskærligheden alene paa sin Side.

Under denne heftige Valgkamp dristede P. Hjort sig til at stille sig mod de Nationalliberales Hovedmand, Carl Christian Hall, der var en Bødkersøn fra Christianshavn, udrustet med et stort oratorisk Talent, et storslaaet Ydre og en yderst vindende Personlighed. Han var naaet til at blive Overauditør, og kunde ved de tidligere Ministerskifter med Lethed være bleven Minister, da han til Velynder havde den bag Kulisserne meget formaaende fhv. Generalfiskal F. W. Treschow. Naar P. Hjort stillede sig mod Hall, var det det samme som at udfordre hele den nationalliberale Opinion, som endnu dengang havde den samlede Bladmagt i Hovedstaden paa sin Side. Stillede Hjort sig altsaa under slige Omstændigheder og mod en saadan Mand, saa var det en Selvfølge, at hans Navn overdængedes med alt det Snavs, som Bladlitteraturen er i Stand til at opdrive.

At Hjort maatte falde ved Valget, var jo forud givet; men dette Valg gav ham Pennen i Haanden til et kritisk Mindeskrift, der kan bringe noget af Valgduften i komprimeret Ekstrakt til Eftertidens Nydelse, og P. Hjort var netop den rette Mand til en saadan litterær Sport. Skriftets Titel er «Nogle Træk af vore Valgbevægelser, oplevede og beskrevne af P. H. 1853.» Han indleder det med de Ord: «Naar man, som jeg, først i en modnere Alder og med skærpet Blik, forberedt ved mangeaarige Studier og udgivne Skrifter om vort Fædrelands Politik, indlader sig paa den mere praktiske Del af denne, og især da paa at gennemskride Valgbevægelsernes forskellige Hvirvler og Brusninger, saa faar man en uafbrudt Lejlighed til lagttagelser, hvilke det maa blive til en Pligt at opbevare som paalideligt Stof for vor politiske Udviklings Historie.»

Der er da ogsaa i Hjorts Skrift en meget nyttig Lære for Fremtiden om, hvorledes et Valg ikke bør gaa for sig; men især viser det, hvor ivrigt de Nationalliberale tog en Sag, som dog alligevel maatte falde ud efter deres Ønske; en Del af den heftige Modstand maa vel ogsaa tilskrives den Omstændighed, at efterhaands var de nationalliberale Elementer trængt ud af Ministeriet. Der holdtes Vælgermøder i Nykro, Sundby, paa Enighedsværn o. s. v. Til dem alle indfandt sig Nationalliberale fra København. Naar Hjort talte, var der en øredøvende Hujen, Skrigen og Piben. Som det var at vente, kom ogsaa der Brevene. Til Hertugen paa Tale, ledsaget af Udbrud som det: «Vær saa god at hilse Hertugen, naar De skriver igen.» Hjort kunde svare, at han maatte endog opfatte det som en stor Velgerning, at han havde i Tide kunnet advare Hertugen mod Oprør. Blandt de Københavnerne, der overværede Hjorts Vælgermøder, nævnedes offentligt Alfred Hage, Prof. Kayser, Pastor Gram m. fl. Hvor hensynsløst man gik frem imod Hjort, kan ses af et Træk, som dog heldigvis ikke høres fra andre Vælger-

møder. Han skriver: «Mens jeg paa Enighedsværn var fremtraadt paa Talerstedet, hang min Overkjole over Rækværket paa samme; en velbekendt Mand iblandt mine Modstandere fra Salen fristedes lidt af Nysgerrigheden, drog tvende Gange de trykte og skrevne Sager frem, som jeg havde lagt i dens Brystlomme, og kiggede i dem.»

Hjort skriver fremdeles: «Jeg vidste meget vel, hvad jeg vilde fremkalde, da jeg besluttede paa Grund af den særegne Situation at stille mig til Folketingsvalg, og det oven i Købet i Københavns Amts 1ste Kreds, nemlig en fortsat og forstærket Forfølgelse af mit gode Navn og Rygte; sligt hører med til den parlamentariske Forfinelse, hvormed Landet skal lykسالiggøres. Men dette Skridt var mig slet ikke det Offer, som Slægt og Venner mente; thi jeg saa i hvert Fald et Maal, jeg kunde naa i Samvirkning med andre, nemlig det Parlamentariskes Blottelse og Overmodets Neddæmpning, og jeg udtalte dette lige fra først af. Jeg havde længe holdt Øje med Oppositionens staaende Skik at behandle mig som en Genstand blot for dens Ringeagt, i Haab om, at saadant efterhaanden skulde smitte paa mange andre, og Indflydelsen af den Virksomhed, der med Ængstelse tiltroedes mig, derved tilintetgøres. Midt i Slaget kom det saaledes ikke an paa Fjendens skrattende Salver op i Luften, der kun vare til at smile ad: Jeg stillede mig.»

Sin Valgtale i Frederiksberg Slots lange Staldbygning har Hjort meddelt in extenso. Han holdt den trods alle Afbrydelser og fik Tilslutning ved det første Ord, da han tiltalte Vælgerne som «Medborgere», medens Hall, der talte først, havde brugt Tiltalen «mine Herrer!» Talen var saglig om den foreliggende Situation, om Toldgrænsens Flytning fra Ejderen til Elben og om Tronfølgens fremtidige Fastsættelse til udelukkende mandlig Arvegang. Hans Slutningsord var ikke ilde. De lød: «For 5 Aar siden ilede de unge i Kampen mod indtrængende Fjender. Nu er det et Øje-

blik, hvor vi ældre maa stille os, ikke til ny Krig, men til en Garde omkring det under Krigen opnaaede, som nu Parti-aandens Ærgerlighed og Lidenskabens Utaalmodighed vil forskertse for Konge og Land. De, som heri skulde stemme med mig, beder jeg ogsaa at stemme paa mig.«

Hjort gik dengang i sit Gode Aar. Han skriver, at «Fædrelandet» som «uvilligt Vidne i hans Anliggender» skrev: «Man maa næsten beundre det Mod, med hvilket Hjort trodsede (rettere: udholdt, modstod) den Uvejrsstorm, der brød løs fra Forsamlingen (Nej! tilføjer H.: fra et stort Parti i den.) Ved Kaaringen raabtes der om Hjorts Vælgere: «De Slyngler tør ikke løfte deres betalte Hænder i Vejret!» Ved den skriftlige Afstemning fik Hall 645 St., Hjort 174; men der var i Kredsen dengang 2400 Vælgere. Mange holdt sig tilbage, og man maa vel erindre, at Hall havde hele den herskende Opinion paa sin Side.

Efter Valget kom Referaterne af Valgtalerne. Herom skriver Hjort, at «man af hans Foredrag straks vil kunne se, hvor ganske usandt det er, naar et Oppositionsblad, hvis jævnlige Forretning det synes at være bleven at tale ilde om mig, fortæller, at jeg holdt en af Virak for Ministeriet duftende Tale», hvori jeg «omtalte, hvorledes Kongen havde lovet Stormagterne alle mulige og umulige Ting», og at jeg «truede med, at naar Toldloven ikke blev antagen, kom Østerrigerne nok igen.» Det Blad, Hjort her citerer, var «Dagbladet». Dette Blad, som er det ærteste af den daværende Oppositions Organer, der eksisterer endnu, udgik fra 24. Novbr. 1851; men først fra 30. Maj 1854 udgik det under Carl St. A. Bille som Redaktør. Han var Student fra Sorø 1846 og tog latinsk juridisk Eksamen med bedste Karakter i Januar 1853. Han har altsaa været paa Sorø, mens Akademiet endnu var i Virksomhed.

Endnu et Træk af denne Valghandling maa her tilføjes, da det oplyser Stillingen og Datidens politiske Situa-

tion. Ved Folketingets Afstemning over Toldloven var der 45 for og 50 imod. Hjort skriver nu om Vælgermødet i Nykro, hvor Hall ikke var indbudt, at «da man havde hørt saa meget om og af de 50», saa havde man derimod nu «indbudt Oberst Tscherning, for at man engang kunde høre en Udtalelse af en af de 45.» Tscherning, som dengang var Hovedlederen for Rigsdagens daværende Venstre, der mest bestod af Bondevennernes Parti, men ogsaa talte adskillige Demokrater fra Jylland i sin Midte, støttede meget ivrigt Ministerierne Bluhme og Ørsted mod de Nationalliberale, men det gamle konservative Højre gjorde ved denne Lejlighed fælles Sag med Venstre. Som et Vidnesbyrd om, hvad der blev sat ind i denne Valgkampagne, kan fremhæves, at Tscherning selv forlod sin tidligere Valgkreds i Holb. A. 2den Valgkr. (Svinninge) for at stille sig mod sin Ungdomsven, en af det nationalliberale Partis allerelskværdigste og allermoderateste Medlemmer, Prof. Kayser, Broder til Tømmermesteren, nu Formand for Københavns Borgerrepræsentation. Valget stod i Kongens Lyngby, hvor Kayser fik 689 St., men hvor Tscherning dog som aldeles ny Mand opnaede 506. Der var i Kredsen 2648 Vælgere. Saa lidt var man med dengang, at over Halvdelen af Vælgerne undlod at stemme.

Men hvad Hjort og Tscherning arbejdede og faldt for paa Valgdagen, Told og Arvesagens Gennemførelse, gik med Glans igennem paa de følgende Rigsdage, uagtet de Nationalliberales ihærdige og seje Modstand. Var den 3dje Hovedsag, Fællesforfatningens Vedtagelse, bleven gennemført i Bluhmes og Ørsteds Aand, da kunde megen indre Splid og megen Indblanding fra Udlandets Side være spart; men Aaret efter gik B. Christensen og J. A. Hansen med over Halvdelen af Bondevennernes Rigsdagsmænd over til de Nationalliberale. Saa blev Ministeriet Ørsted styrtet, og saa blev bl. a. ogsaa Hall Minister for at ende som Konsejls-

præsident og først fratræde lige førend den 2den slesvigske Krig, 10 Aar senere, 1864, overladende sin Ungdomsven, Monrad, at styre det synkende Statsskib.

Hjorts Valgkampagne mod Hall havde derfor, uden at det maaske dengang stod ham selv fuldkomment klart, en meget vidtrækkende Betydning. Hall var jo ligesom Incarnationen af den rigtige københavnske Middelstand, og tillige velset i unge akademiske Kredse som en videnskabelig dannet Mand og i Selskabskredse beundret for sit sprudlende Lune. Hjort skriver om Hall fra Valgkampagnen: «Skulde jeg, efter Quintilians Maade, nærmere betegne det egne ved Halls Veltalighed, saa vilde jeg søge dens Karakter i det dryssende. Som man ser Gnisterne ved Fyrværkeriet drysse ned fra det svingende Hjul, saaledes bestaar hans Særegenhed i at overdrysse Modstanderen med en Strøm af lette Udfald, af mild Spot og underholdende Drejninger. For Tilhørerne kan det være ret delikat; men den paagældende kan ryste det af sig som Sne eller Blomsterblade. Han slaar aldrig eller hugger ind.»

Men nu kommer det mer end mærkelige ved Halls Taktik. Da Hjort omtalte Hall som hørende til de 50, udtalte denne: «Jeg fordrer af Prof. Hjort, at han ikke slaar mig sammen med de 50.» Hjort skriver endog: «En Gang paa Enighedsværn brugte Hr. Hall endog som Argument, at «hans (Hjorts) og mine Anskuelser om Tingene saa han slet ingen Forskel paa.» Og det skal siges til Hjorts Ros ved denne Lejlighed, at han nyttede Valgkampagnen ikke alene til at klare for sig selv og sin Opfattelse, men at han gik lige løs gaa Halls og paa selve Valgdagen udtalte: «Jeg har endnu en Ting at udtale mig om; det er at opfylde Modkandidatens tidligere Forlangende om at skelne mellem ham og Folketingets større Antal, som mit Foredrag har været rettet imod. Maaske jeg rigtigst kunde kalde det en Interpellation til Hr. Professor Hall. Han har gentagne Gange

beraabt sig paa, at han var moderat, var en Mægler, og havde altid holdt paa Regeringen, og at han derfor ikke fattede Forskellen mellem hans og mine Anskuelser. Men jeg har i alle mine Foredrag talt om Handlinger, og vil kun holde mig til den ærede Herres Rigsdagshandlinger. Men da maa jeg antage hans priste Mægling for meget uheldig. Den synes mig at have virket som Overtalelse, som Henrivelse; hvor er saaledes den gensidige Forstaaelse, som hans Mægling fremkaldte i Toldsagen? Nej! Udentvivl har han langt mere mæglet imellem Partiets Modsætninger end imellem den store Modsætning af Regering og Opposition. Han har med Haan beskrevet Regeringspartiets Uselvstændighed. Dette om hans Handlinger; men jeg vil dog ikke forbidaa hans Ikke-Handlinger. Jeg vil spørge: hvorfor tog han ikke Toldsagen, som Tinget tog Udskrivningssagen? Hvorfor fik han ikke hine mange Selvstændigheder til at votere ubetinget Udjævningsloven, og kom saa siden med en Interpellation, et Tvivlsvotum, om Fællesforfatningens Fremlæggelse, saaledes som Knuth og et andet Medlem tilsagde et Forslag om hint Stridsæble? Det havde været at mægle, at stifte Fred! Det havde været loyalt, og det havde været — klogt!» Naar man nu tænker paa Halls Mæglerrolle mellem Danmark og Udlandet den Tid, han selv var ved Magten, maa man saa ikke sige, at Hjort 10 Aar forud for Katastrofen saa klart i Halls Karakter, uden dog at dømme ham haardt eller strengt, eller maale ham med den Alen, hvormed han selv dengang blev maalt! Derfor kan man med Sandhed sige, at Hjorts Valgkampagne er maaske det, der mest røber hans Klarsyn og hans Urokkelighed under Tidens Stormfloder.

Den nationalliberale Opposition havde meget snart faaet Kig paa Hjort. Her er allerede oven for fremdraget en Udtalelse i «Fædrelandet», som vel ikke udtrykkelig nævnede P. Hjorts Navn, men som dog alle Bladets Læsere kunde se var møntet paa ham. Men senere var man ikke saa tilbage-

holdende; saa nævnedes han udtrykkeligt hver Gang, desuden med et eller andet udsøgt epitheton ornans. Det blev en hel litterær Turnering især med «Fædrelandet». Dette havde endt en Artikel 10. Decbr. 1850 overskrevet: «Peder Hjort, engang en af Hertugen af Augustenborgs nærmeste», med «Hr. Peder Hjort staar nu, tro vi, i det Lys, hvor han altid har burdet staa, som et Stykke af en politisk Intrigant og Fantast, hvis Visdom er lige saa upaalidelig som hans Lærdom, og hvis Spaadomme ere lige saa bedræglige som hans Forsikringer». I December 1852 rettede Peder Hjort saa nogle offentlige Spørgsmaal til Kandidat Carl Ploug som «Fædrelandet»s Redaktør, og da han ikke fik Svar paa sit «sidste Ord til Kand. Pl. i «Flyveposten» for 15. Decbr., rettede P. H. sluttelig i samme Blad for Decbr. 1852 en «Erklæring til Medborgere» om Kandidat Carl Ploug, hvori han, for i Fremtiden at «fritages for ethvert Hensyn til, hvad han (Pl.) kunde falde paa at skrive om mig», udtaler: «Jeg vil nu søge et Værn imod fremtidig Forfølgelse af mit private Liv og min borgerlige Ære, ved at erklære, at Kandidat Carl Ploug har handlet mod mig som en Løgner og Æreskænder (udhævet), og at jeg fra dette Øjeblik af antager, at jeg er berettiget til at anse ham, hvad mig angaar, som en Mand, hvis Ord ikke staar til Troende, og følgelig til herefter ganske at overse, hvad som helst han maatte falde paa at lade udgaa i Trykken om mig.» Samme Dag dette om Morgenstunden stod at læse i «Flyveposten», henvendte Ploug sig til Forligelseskommissionen, for, dersom Forlig ikke var at opnaa, da at faa Sagen henvist til Retten, hvor han saa vilde paastaa flere nævnte Udladelser mortificerede og H. «straffet efter Loven samt paalagt Sagens Omkostninger.» Forlig opnaaedes selvfølgelig ikke. Det var midt i Juleferien, 30. Decbr. Den 10. Jan. 1853 mødte saa Overretsprokurator J. E. Damkier for Ploug i Retten, og nu gik Sagen sin Gang. Hjort anlagde derefter Kontra-

søgmaal. Det var jo tydeligt, at Hjort ved sin Erklæring selv vilde fremtvinge en retslig Afgørelse. Sagen trak som sædvanlig i Langdrag, og Dommen faldt først 3. April 1854. Hjort slap bedre fra den end fra Sagen om «Trylleharpen». Ploug fik kun Mortifikation for selve Ordene «Løgner og Æreskænder», men han fik ikke Hjort idømt nogen Bøde eller Sagsomkostninger. Derimod fik Hjort hele 9 Linier om hans Forhold til Augustenborgeren mortificerede i Artiklen i «Fædrelandet»: «Peder Hjort», og ligeledes Ordene, at Hjorts «Forsikringer og Benægtelser er bedragelige». For sin Fremfærd i saa Henseende idømtes Ploug en Bøde paa 100 Rigsdaler samt Sagsomkostninger til Hjort, hvorhos Plougs anden Sagførers, Prokurator Winthers, fornærmelige Udladelser mod Hjort mortificeredes; tilmed idømtes Winther en Bøde til Københavns Fattigkasse paa 5 Rigsdaler og lige saa meget til Justitskassen. Hjort udgav den beskrevne Domsakt med Bilag ligesom Baggesen i sin Tid Dommen over Hjort, og Hjort tilføjer, at da hans Sagførers d'Auchamps Udlæg kun var 22 Rdl. 4 Mk. 5 Sk., havde han til Afskriver, Bud og Papir 2. Rdl. 1 Mk. 11 Sk., «og var saaledes ganske dækket.»

Det blev ingen almindelig Retssag. Med hele Datidens Politik som Baggrund blev Sagen et Led i den store Brydning, som dengang foregik. Den nationalliberale Politik, som i de Aar endnu havde omtrent hele Hovedstadens Presses Opinion paa sin Side, var i Færd med at lide politisk Skibbrud. Harmen over fejlslagent politisk Haab bragte en uhyre Bitterhed i Sindene. I Stedet for at søge Hovedfejlen i, at man selv over for hvad der foregik i Europa havde opstillet et i og for sig aldeles uopnaaeligt Maal: et Danmark til Ejderen, overfaldt man med hadefulde Ytringer enhver Medborger, der advarede eller havde advaret mod at foregøgle Mængden slige, maaske oprindelig meget vel mente, men efter hele den foregaaende, til Dels sørgelige, Udvikling

nu med Tyskernes Enhedsplaner for Øje uigennemførlige nationale Drømme. De Nationalliberale mente at skimte skjulte Fjender overalt: i Bladene, i Partierne, ja i selve Ministeriet, og Hjort, som længe før 1848 havde paavist hvad der med Lempe lod sig opnaa for den egentlig danske Sag baade i Sønderjylland og i Staten som Helhed, kunde selvfølgelig paa Forhaand ikke billige, at de Nationalliberale havde bragt hele den danske Politik ind i det ejderdanske Spor, hvilket uundgaaeligt medførte et Opgør med det overmægtige Tyskland, og hvor da det lille Danmark nødvendigvis maatte trække det korteste Straa.

Om P. Hjort nu ved enhver given Lejlighed havde hævdet sin Mening om Tingene, saa var han jo som Statsborger i sin gode Ret; men det var i de Tider et halsbrækkende Arbejde. Vilde man ikke istemme de Nationalliberales Tone, blev det dengang knusende Skældsord «Slesvigholstener» slynget en i Ansigtet.

Værst var det lige i Overgangen, da det blev klart, at skulde Schlesvigholsteinismen politisk og diplomatisk bringes ud af Verden, saa var der intet andet at gøre for Danmark end fra sin Side ogsaa at opgive Ejderdanismen eller Slesvigs Indlemmelse som Provins i Kongeriget. Man maatte fra dansk Side finde sig i, at Slesvig vedblev at være hvad det allerede i Aarhundreder havde været, et Slags neutralt Bælte, hvor Danskhed og Tyskhed brødes med hinanden uden nogen egentlig paaviselig Sproglinie.

Adskillige blandt de klogere indsaa jo saaledes som Hall, at man ikke kunde vedblive i det indslagne Spor, men paa en eller anden Maade maatte lempe sig for at komme nogenlunde helskindet ud af Vilderedet. Men han sagde ikke sin Mening saa klart og tydeligt, at man kunde se, hvor han egentlig stiledede hen. Idet han, som under Valgkampagnen med Hjort, fralagde sig Politik fælles med sine tidligere Meningsfæller, vandt han paa en Maade en Slags Tilgivelse herfor

hos disse ved at være des mere kras overfor de National-liberales politiske Modstandere, som han dog til Dels fra 1855 til 1864 maatte gøre fælles Sag med.

Vore diplomatiske Underhandlere, der afløste Lehmann, hjemvendt i 1848 fra London med «ret gode Efterretninger», blev i Pressen en for en lagte for Had, naar de over for en stædig Modstand fra tysk Side ikke kunde hjembringe bedre Efterretninger; de stempledes halvvejs som Folk, der havde forraadt deres Fædreland, naar de ikke saa sig i Stand til at opfylde de Nationalliberales Ønsker. Vil man altsaa nu bagefter dømme klart om P. Hjorts Retssag med Ploug, saa kan det ikke siges tilstrækkeligt indtrængende, at Ploug havde hele Fordelen paa sin Side over for en opagiteret stærk Opinion, der paa Forhaand dømte Hjort, hvad enten Retten frikendte ham eller ikke.

Til Oplysning om Situationen kan her meddeles en Artikel i «Frdl.» for 1852 Nr. 8, som Hjort aftrykker i den beskrevne Domsakt: «Statsraadet holdt i Aftes Møde, i hvilket man antager, at de endelige Beslutninger i Anledning af den af Kmhr. Bille overbragte Besked ere blevne tagne. Rygtet vil vide, at en af disse Beslutninger er, at Holsteneren, Grev Carl Moltke, skal afløse Bardenfleth som Minister for Slesvig. «Alt. Zeit.»s københavnske Korrespondent beretter om den forestaaende Ordning af Forholdene, at Tolden maa opkræves ved det ene Monarkis Grænse, at Rendsborg vil blive besat af Kongens Tropper, ligegyldigt enten de tale Dansk eller Tysk, at Kongen ikke tør nægte Fællesskab i forskellige borgerlige Indretninger for flere forskellige Landsdele, naar sand Fordel og aaben Hensigt byder det, at de gamle Stænderdeputerede ikke ville blive indkaldte i Slesvig og Holsten, men nye Valg finde Sted, og at Kongen ikke har forpligtet sig til at lade Stænderinstitutionen bestaa uforandret. Artiklen slutter med følgende Apostrof: Flere Nordslesvigeres Sværmerier ville visselig ikke

blive opfyldte, for saa vidt de gaa sammen med Ejderdannerne, eller søge deres Lykke i at sende Deputerede til den københavnske Rigsdag. Det heles Ordning forbyder at tage Hensyn til saadanne Partionsker. I Aarene 1848—50 gjaldt det Slesvigs, en enkelt Statsdels Stilling; i 1851 gjaldt det at frelse alle H. M. Kongens Lande, Helstaten, det europæiske Danmark, ikke blot det af Lehmann eller Grundtvig eller Ploug eller andre Skandinavier ønskede eller efterstræbte eller foreslaaede Danmark, men det oldenborgske Danmark, hvis uadskillelige Del blandt andet Hertugdømmet Holsten er siden 1806 og skal og maa blive efter Londoner-Protokollen. Vi tillade os blot — slutter «Frdl.» — at stille det Ændringsforslag, at det europæisk oldenborgske Danmark benævnes det pederhjortske Danmark.»

Tillisch, Christian VIII's engang som Kabinetssekretær ikke folke-yndede fortrolige, ytrede 13. Marts 1852 om den kgl. Kundgørelse af 28. Januar næst forud, at med den var «den sidste Rest af vore kæreste Forbaabninger tilintetgjort.» Ved slige Ord vandt han Opinionen for sig, men han støttede just ikke den nye Tingenes Orden, der for enhver virkelig Statsmand dengang maatte opfattes som uomgængelig nødvendig. Den Mand derimod, der i sin Embedstid vel har gjort den danske Sag i Slesvig de allerstørste Tjenester, var Holsteneren, Grev Carl Moltke fra Nütschau, som «Frdl.» ovenfor stiklede paa. Han var Medlem af det Slesvigholstenske Ridderskab, havde været Christian VIII's betroede Mand i hans Livs sidste tunge Tider, og hvem den døende Konge indstændigt anbefalede sin Søn som en fuldt paalidelig Raadgiver. Om hans personlige og politiske Redelighed kan der ikke herske den allerringeste Tvivl. Da han som slesvigsk Minister skulde varetage den danske Konges og Krones Ret over for de Stænderherrer, som ikke kunde faa Schlesvigholsteinismen ud af Hovedet, og som ikke kunde lide, at der blev talt om noget Oprør, saa lod han 3. Novbr.

1853 disse Stænderherrer tilkendegive sin Mening om det slesvig-holstenske Oprør. Han lagde ikke Fingrene imellem, men udtalte ligeud, at det var «det skammeligste Oprør, forberedt ved de mest uforskammede Løgne og Bagvaskelser, paabegyndt med det sorteste Forræderi, fortsat med mageløs Haardnakkethed, Hovmod og Grusomhed, og endt med Nederdrægtighed». Et saadant Ord var mere værd for Danmark end samtlige Blades Forsikringer om de Danskes Loyalitet.

Naar man nu husker alle disse Tidsomstændigheder, saa fatter man først figtigt, at Sagen mod Hjort med alle dens Bilag var et Indlæg i selve den store Proces, som de National-liberale førte for at opretholde deres egne synkende Aktier.

Ploug havde to Sagførere, først J. E. Damkier, som dog snart meldte sig fra, derefter Datidens snildeste Hoved blandt Overretsprocuratorerne, C. M. Winther, men som ogsaa meldte sig fra, dog kun for at træde til paa ny. Disse Sagførere, for hvem Ploug selv skrev Indlæg, nægtede sig intet i Retning af at fremstille hele Hjorts Liv lige fra Striden med Baggesen til hans Kamp for Januar-Ministeriet i det for Publikum allerslettteste Lys. Hjort havde hele Tiden til Sagfører en i alle Kredse agtet og hæderlig Mand, d'Auchamp, men rigtignok en Mand af den gamle Skole, en af Rettens daværende Veteraner. Winther havde i sit Indlæg søgt at vise, at alle Plougs Ord om Hjort egentlig kun vare spøgefulde, næsten Galanterier; men d'Auchamp svarede udaf almindelig Oplevelse: «Man fremkalder ikke en Mand, man tidligere har hudflettet, i en Sag som denne, for at rose ham og sige ham Behageligheder; det var i alt Fald et ukaldet Forsvar». «Hvad havde — skriver han fremdeles — Hr. Prof. Hjort og Hertugen af Augustenborg, disses Forhold til hinanden og private Ytringer mellem dem indbyrdes, med den da foreliggende Kontrovers at gøre? Hvad berettigede Hr. Ploug til at angribe en sagesløs Mand, der stod uden for Striden, med de groveste Sigtelser, at beskyldte ham for

at have tilbudt en mensvoren Fyrste Danmarks Krone? Naar dette ikke er sket for at overvælde ham, og paa en utvetydig Maade at berøve ham Medborgeres Agtelse, er det ikke godt at fatte nogen rimelig Aarsag til hin Fremkaldelse. Her gælder Sætningen: Enhver er sine Ords bedste Fortolker; thi Ordene ere rettede til Publikum, og der maa ses hen paa, hvorledes dette efter Sammenhængen og det tidligere Forhold mellem Sagens Parter maatte opfatte Ytringerne. Den ærede Ret vil dømme dem imellem.» Og det gjorde den i Hjorts Favør. Hans Sagfører havde allerede under 15. August 1853 skrevet: «Da min Mandant (Hjort) i Febr. d. A. søgte at stille sig som Kandidat til Folketingsvalgene, modtog han anonyme Skrivelser, hvori han, «Forræderens Ven», truedes med alle Haande; ved Valgmøderne og paa Valgdagen overvældedes han med Grovheder, Kaadheder, Skældsord og ærerørige Beskyldninger, der alle vare opsamlede paa «Fædrelandet»s fede Marker, og de udslyngedes af tusende Struber. Det var Frugten af en Avisfejde.» Hjort skriver herom: «Jeg anmodede min ærede Ven, Sagføreren, om at lade hele dette Sted gaa ud, da jeg ikke kunde tro paa dets objektive Rigtighed; men d'Auchamp nævnede mig saadanne Kendsgerninger, at jeg maatte anerkende hans Beføjelse til at tale saaledes». Og Sagføreren fortsætter: «Det lykkedes næsten den ene at fraviste den anden hos den blinde Hob hans borgerlige Ære og Agtelse, og han, den forurettede, kan ingen anden Oprensning faa end en sildig Retsdom. Cunctatorprincippet er jo fra Modpartens Side gennemført med alle Midler; den ærede Ret maa i sin Tid afgøre, om de ere tilladelige, eller om ikke Hensynet til det sømmelige vil ramme enkelte af dem paa fortjent Maade.» Det skete da ogsaa.

I Hjorts Kontrakt af 31. Jan. 1853 hedder det: «Uden nogen fra min Side dertil given Anledning har Hr. Red C. Ploug i 2de Aargange af «Frdl.» amuseret sig og

sine Læsere med at overøse mig med alskens Ukvemsord, dels uforbeholdent og ligefremt, dels ved umiskendelige Hentydninger. Efter 2 Aars ligegyldig Foragt imod Hr. Plougs Udæskninger og Drillerier brød jeg endelig Tavsheden, ved offentligt at fralægge mig Forfatterskabet til en Artikel i «Altonaer Zeitung», hvorfor jeg var sigtet, og som havde bragt ham i Harnisk, saa han derved fandt en belejlig Anledning til nye fornærmelige Udfald imod mig. I «Flp.» Nr. 287 bekræftede Artikkens Forfatter Rigtigheden af min Benægtelse, ved i et og alt at vedkende sig den. Fra nu af forlod Hr. Ploug sit tidligere Standpunkt (som jeg vil kalde det drillende) og slog over i en Taktik: af og til at give Hentydninger, at levere Artikler, hvis Hensigt var at mistænkeliggøre mig i mine Medborgeres Omdømme, navnlig ved at sigte mig for landsforræderisk Forbindelse med min tidligere Ungdomsven, Hertugen af Augustenborg, og ved offentlig paa Prent at erklære om mig, at mine Forsikringer og Benægtelser, som bedragelige, ikke stode til Troende. Hans Fremfærd blev saa nærgaaende og graverende, at jeg til sidst, da intet andet Middel stod mig aabent, maatte ty til at udstede den «Erklæring til Medborgere», der af Hr. Ploug er gjort til Genstand for Sag imod mig, hvilken for Tiden verserer for Hof- og Stadsretten. Idet jeg herimod tager ethvert Forbehold til Tid og Sted, og idet jeg protesterer mod de i Hovedsagen gjorde Udtydninger af mine, mig kun aftvungne, retorsionsvis brugte Udtryk i bemeldte Erklæring, som og imod de nedlagte Paastande, maa jeg herved begære Hr. cand. phil. C. Ploug, St. Købmagergade 54, 2. kontraindklaget for den ærede (Forligelses)-Kommission: 1) i Anledning af de nedenfor udhævede, af ham imod mig i «Fdrl» Nr. 289 og 291 for 1852 brugte Sigtelser, der dels have til Hensigt at nedsætte min borgerlige Agtelse, dels at gøre mig uværdig til mine Medborgeres gode Omdømme, og 2) for de af ham dersteds om mig benyttede

Ukvemsord og Skældsord. Jeg maa paa det højtideligste besværges, at jeg ingen Sinde har modtaget noget Brev fra Hertugen, hvori han direkte eller indirekte har meddelt mig, at han havde den mindste Andel i noget Oprør, eller at han i den Anledning ventede Bistand udenfra. Jeg kendte kun, som enhver anden, det forestaaende gennem Pressen og ad de almindelige Veje. Da Prinsen af Noers hele Færd derved karakteriseredes som i høj Grad mistænkelig, advarede jeg atter og atter Hertugen mod at lytte til Broderens og hans forbundnes Ord, og jeg søgte ved min Korrespondens at faa ham til at paavirke Broderen i dansk Aand. Jeg har aldrig skrevet noget Brev til Hertugen, hvori jeg har ommeldt eller antydnet, at han havde underrettet mig om sine oprørske Planer.»

I slesvigholstensk Partiinteresse havde «to politiske Partigængere», som Hjort kalder dem, Droyesen og Samwer, udgivet et Skrift, hvori de havde indrykket nogle Breve fra Hjort til Hertugen, oversatte paa Tysk; thi, skriver Hjort, «min Brevveksling med Hertugen af Augustenborg førtes udelukkende i vort fælles Modersmaal.» Af disse Oversættelser paa Tysk blev der da ogsaa gjort Brug ved Rets-sagen. Her indtræffer nu noget ret mærkeligt. Da Regeringen ved Als's Occupation havde faaet alle de Augustenborgske Papirer i sit Værges, tilskrev Hjort Kirke- og Undervisningsministeriet, om at faa en Afskrift af et af disse Breve. Men paa denne Henvendelse fik Hjort følgende Afslag, undertegnet «Simony.»

«I Anledning af Professorens Andragende af 25. Febr. d. A. (1853) om til Afbenyttelse under en Sag, som Bladet «Fædrelandet»s Redaktør, Ploug, har anlagt imod Dem, at meddeles en Afskrift af Deres Skrivelse til Hertugen af Augustenborg af 11. Januar 1847, skal Ministeriet, efter angaaende Sagen at have korresponderet saa vel med Geheime-

archivarius (Wegener) som med Premierministeren, tjenstligen meddele Dem, at det ansøgte ikke kan bevilges.»

Ploug havde i Slutningen af sin Hovedartikel om Hjort og Hertugen skrevet: «Om Hr. Peder Hjorts Loyalitet og Afsky for Oprøret hverken er eller bør der være Tvivl; men, forblindet af sit personlige Venskab for Hertugen, har han, næsten lige til Oprørets Udbrud, med en mærkværdig Uforsigtighed og Kortsynethed ageret dennes politiske Raadgiver, og med en ikke mindre Vedholdenhed vedblevet at foregøgle Hertugen og sig selv lokkende Drømmebilleder, der stode i den mest skærende Kontrast til den hver Dag nære truende Virkelighed.»

Da disse Ord skulde bruges til at afkræfte Plougs foregaaende Sigtelse for Medviden i Landsforræderi, skrev Prokurator d'Auchamp: «Man kommer ved den (Artiklens Slutning) til at tænke paa de medlidende Ord, Sheridan i «Bagtalelsens Skole» altid lægger Bagtalersken i Munden, efter at hun først har hudflettet sit Offer, hvorved Kagpiskningen bliver saa meget mere pinefuld. Det er et gammelt Kneb, først at rakke en Mand til og bagefter tilføje: «Gud, er det dog ikke skændigt at tale saaledes om ham; det er Usandhed og Løgn det hele; jeg tror ikke et Ord af det!» De fleste have muligen ikke engang læst denne Slutning paa Hr. Plougs Apotheose.»

Det var nemlig ikke alene Hjorts hele Stilling til Hertugen, som blev taget op under Sagen som mest formaals-tjenlig over for Øjeblikkets stærke politiske Spænding. Nej hele Hjorts foregaaende Liv stilledes frem for Publikum. Saa vel Prokurator Damkier som Redaktør Ploug selv har i denne Henseende ikke nægtet sig noget.

Det var jo egentlig kun Hjorts Virksomhed i København fra 1850, der vedkom selve Søgsmålet. Hans foregaaende Liv var Sagen uvedkommende. Men naar Ploug maa have ment, at hans egen Sag vandt ved et saadant

almindeligt Opgør med sin Modpart, saa gav han, uden at ane det, herved Hjort en meget velkommen Lejlighed til at fremlægge for Publikum en Redegørelse for alle de fremsatte Sigtelser, der ligesom havde sat sig fast i Læseverdenens ukritiske Omdømme. Hjort kunde sejrrikt tilbagevise dem alle. Og saa til sidst, hvad der bare forekom Ploug selv og hans Partigængere, men ikke det øvrige danske Folk, «lumpent» og «skammeligt», denne Sigtelse falder aldeles til Jorden, naar man bare fastholder, at det hverken var Bladet «Fædrelandet» eller Bladet «Dagbladet», som i hine Kampens sørgelige Tider havde Eneret eller Patent paa at repræsentere de «danske Anskuelse». Deres «Danskhed» har kun været en Ulykke for Danmark. Hjort hørte derimod til Datidens klartskuende Mænd, der efter Evne søgte at forebygge de frygtelige Ulykker, som ved disse Blades kortsynede Agitation truede hele Landet med Ødelæggelse.

Ser man nu tilbage paa den 20aarige Ynglings Sympatier, saa vil enhver tænksom lagttager finde det saa saare rimeligt, at hans Hjerte bankede højt for den aldrig forhen i Danmark sete store nationale Digter, der fremstod med Aarhundredet, medens man ikke maatte fordre, at et ungt Menneske skulde have samme Sans for den en Menneskealder ældre Baggese. Her gentog sig, hvad man saa ofte oplevede, at man i Ungdommen sværmede for Schiller, men først i den modnere Alder skønnede paa Goethe. Men dertil kom, at Ungdommen her i Danmark let lededes til at opfatte Baggese's Kritik over den i polemisk Henseende værgeløse Oehlenschläger som litterær Misundelse og skummelt Forfatternid. At optræde som den værgeløses Talsmand tydede paa Højsind, og da Kampen var i fuld Gang, kunde man ikke undres over, at han greb det Vaaben mod Baggese, som Tredjemand fra Kunzens Hus rakte ham til Sammenligning mellem «Trylleharpen» og «Ossians Harfe». Baggese kunde jo med en vis Selvfølelse sige, at der hverken i

Danmark eller i Tyskland eksisterede noget litterært Arbejde, der kunde fravriste ham den fulde litterære Ejendomsret til «Trylleharpen». Men paa den anden Side kunde Hjort føle sig i sin gode Ret, da han fik «Ossians Harfe» i Hænde.

Under Retssagen med Ploug tog Hjort ikke til Gemæle mod Ytringerne om «Trylleharpen», da her kun fremhævedes den Kendsgerning, at han blev dømt; men i 1867, 50 Aar efter hin celebre Sag, tog Prof. P. Hansen sig paa at gennemgaa Sagens Akter paa ny. Hjort skriver saa i sine «Krit. Bidr.» Litterærhistorisk Afdelings 3. Bd. S. 218 fra 1867, bl. a., at dette var «et uventet Jubilæum for den Begivenhed» og at det «er sket saa upartisk og saa meget rigtigt i alt», at han maa aflægge Hansen sin «oprigtige Taksigelse for hans Flid og Velvilje.» Men saa føjer Hjort til: «alligevel maa jeg dog gøre opmærksom paa en Ufuldkommenhed ved denne Fremstilling, som jeg maaske engang kan supplere. Idet Hr. Hansen ubetinget erkender min subjektive Skyldfrihed i mine Beskyldninger imod Baggesen, for at skulle have krænkert en andens Ret ved Udgivelsen af sin Opera «Trylleharpen», anser han det tillige for bevist ved sin Undersøgelse, at Baggesen var ganske uskyldig i en saadan Krænkelser; men herom maa jeg — gribende den første passende Lejlighed — udfyldende gøre opmærksom paa følgende:

«Man kan i denne intrigante (han mener vel intricate) Sag, hvad Resultat man saa ogsaa kommer til, ikke nøjes med at paavise, at en har Ret (og altsaa den anden Ikke-Ret). Sagens inderste Kerne, eller egentlige Benrad, er egentligt et haardt Dilemma, hvorfor en litterærhistorisk Doms Udfald ikkun kan have denne Form: Da Y har Ret, saa har Z gjort sig skyldig i den eller den Forbrydelse, eller ogsaa omvendt! Thi begge Parter maa have sin Bedømmelse. Det er Sagen. Disse Parter ere paa den ene Side Baggesen, Teaterdirektør Th. Thaarup, Amtsforvalter Kleiber m. fl., paa den anden Side Kapelmester Kunzen,

Fru Kunzen, Th. Thaarup, Hr. Kleiber m. fl. Thi er Baggesen skyldfri, saa er Fru Kunzen en plat Menederske, hendes Mand en foragtelig Forfølger og Løgner af Hævn-gerrighed, og Thaarup og Kleiber to Vrøvlere m. m.; er Kunzen og Frue skyldfri, saa er Baggesen en aldeles uforsvarlig Sandhedsfordrejer for at hjælpe sig ud af en meget pinlig Forlegenhed, og Kleiber og Thaarup ligeledes to Vrøvlere; thi disse to have, først til den ene, og saa til den anden Side, afgivet flere trøsterige Forklaringer. Striden drejede sig nemlig om det Spørgsmaal: Har Kleiber lavet en tysk Opera efter danske Forarbejder af Baggesen, eller Baggesen en dansk Opera efter tyske Forarbejder af Kleiber? Et af to. (Thi Muligheden af et gentaget Maskepi vedkommer os ikke her.) Men nu har Fru Kunzen foruden andet mere beediget disse hendes 2 Udsagn: I: «Skønt jeg, som sagt, intet sammenhængende erindrer af denne Samtale, saa kan jeg dog huske, at paa min Mands Spørgsmaal, hvorledes han kunde udgive dette Arbejd for originalt, Baggesen svarede at have fundet enkelte Papirer i sin Pult af «Ossians Harfe», som han 1799 skulde oversætte, og, uden videre at tænke derpaa, at have benyttet den.» II: Efter at (min Mand) havde faaet Stykket «Trylleharpen» tilsendt (som Kapelmester) fra Teaterdirektionen, ytrede han bestemt, at Stykket var paa mange Steder en fuldkommen Oversættelse af «Ossians Harfe», og tilkendegav os sin store Forundring over, at Baggesen kunde udgive dette Arbejd for sit eget.» Hjort slutter da 1867 med de Ord: «Altsaa maa man vel sige: adhuc sub iudice lis est?»

Men med disse Hjorts Ord maa jo sammenholdes hvad Baggesens Søn, Generalen, i sin udførlige 4 Bind stærke «J. Baggesens Biografi» aftrykker i 4de Binds Tillæg S. 132—54: «Den sønderbrudte Lyre eller Trylleharpens Historie». Denne Biografi udkom 10 Aar før Hjort skrev ovennævnte sidste Indlæg i Sagen. I en Note S. 147 staar der: «Hr. P. Hjort

havde ikke modtaget Manuskriptet «Ossians Harfe» (hvoraf 1ste Akt var en Oversættelse af B.s dengang ikkun saa vidt færdige Opera, først «Arions Lyre» senere «Tryllelyren» og endelig «Trylleharpen» kaldet), umiddelbart af Prof. Kunzen, men paa 3dje Haand af en Ven, der havde erholdt Manuskriptet paa «sin udtrykkelige Begæring om at maatte laane det til Brug ved en muligt fra en af hans Venners Haand udgaaende Kritik over Trylleharpen». Hvem denne Laaner var, oplyses ikke i Proceduren; men Forf. af nærværende Biografi (Baggesens næstældste Søn), véd siden 35 Aar, hvem han var og kender ham meget nøje. Han véd derfor ogsaa, at kun en ungdommelig Entusiasme for den af B. formentligen højst uretfærdigen angrebne Digter Oehlenschläger forledede den unge Student, der var nøje bekendt i Kunzens Hus, til at bringe Beviserne for det af ham formodede Plagiat for Dagens Lys; hvorfor han ogsaa bragte Manuskriptet til sin Ven, de «Tolv Paragrafers» Forfatter.»

Det havde nu været ønskeligt, om Hjort i sin Epilog 10 Aar senere havde taget Hensyn ogsaa til denne Oplysning i et Værk af et saa blivende Værd som General Baggesens med mange fortrinlige Bilag ledsagede Værk; men man ser ogsaa af P. Hjorts Epilog, at han 4 Aar før sin Død havde til Hensigt at komme tilbage til denne Sag, idet han jo paa-tænkte at udgive et 4de Bind af sine litterærhistoriske kritiske Bidrag. Det kunde jo altsaa være kommet, men kom ikke.

Med Hensyn til Heibergs Ytringer siger H.s Sagfører: «Det har hidtil været Hr. Hjort ubekendt, at Etatsr. Heiberg engang i længst forsvundne Tider skal have tituleret ham paa den Maade, Hr. Ploug angiver, og det er heller ikke lykkedes ham at finde denne smagfulde Benævnelse i «Flyv. Post.» Men Prof. Heibergs Licents i sin Polemik for nogle og tyve Aar siden er for øvrigt bekendt nok, og det passer vel dermed, at han i sin overmodige Stil kan have kaldet en Modstander «en litterær Løgner». Et slikt Misgreb kan

imidlertid i intet Fald hjælpe Hr. Ploug noget.» Ved Rets-sagens Udgivelse skriver P. H. selv, at han «rigtignok siden har fundet noget, der synes at skulle sigte til andre end mig — i en Fejde, som Heiberg havde med mine Kolleger, Wilster og Hauch —; men der er alligevel noget uforklarligt i hele Hentydningen, ligesom mit Navn ikke nævnes i Teksten. — Jeg har da aldrig læst dette før end nu, da jeg har faaet Bud efter det, og kunde altsaa, om jeg ogsaa havde villet ænse det, ikke fralægge mig det.»

En Sigtelse om «Børnevennen» har følgende Sammenhæng. Hjorts «Børneven» udkom første Gang 1839. I 1851 udgav Hovedlæreren ved Borgerskolen i Aabenraa, Jørgen Jørgensen, «Dansk Læsebog for Skole og Hjem» 1—2 Del trykt i Flensborg, udkommen i 2det Oplag 1855. Om hvor vidt Hjorts «Børneven» var bleven benyttet af J. Jørgensen førtes en Meningsudveksling mellem ham og Hjort i Berl. Tid. H. i Nr. 163 for 1851. J. i Nr. 169, H. i Nr. 170 og desuden J. i «Freia» Nr. 166. Men naar Ploug skrev, at H. gjorde Paastand paa «Eneret til at plagiere», saa henviste H., der i sine Kontraindlæg naturligvis ikke vilde spille sin gode Tid paa at «gendrive hvert enkelt af Plougs mangfoldige usande Paasagn», at han i en hel selvstændig Bog «Kritiske Bemærkninger over adskillige Læsebøger, udgivne som Fortale til D. D. Børnevens 3dje Oplag» 1843 paa 73 Sider, udførligt har omhandlet de Kilder, han benyttede, saa at, som H. skriver: «Intet Paasagn er grundløsere end netop ovenstaaende». Vil man danne sig en Forestilling om den sjældne Omhu, hvormed Hjort gik frem ved at vælge Stoffet til denne vistnok navnkundigste af alle danske Læsebøger, saa kan man hente rigt Materiale til en selvstændig Dom, ved at læse hans Brevveksling om Bogens Forarbejder med en Mængde aandfulde Mænd i Hjorts to Bind «Udvalgte Breve» 1867 og 1869.

Da baade Prokurator Damkier og Redaktør Ploug til-

bød ved Tingsvidner at ville bevise Paasagnet om, at Hjort «havde givet aldeles usandfærdige Fremstillinger af Akademiets Forhold og sine Kollegers Færd», skriver Hjort i en Anmærkning S. 27. «Et saa snurrigt Tilbud som dette vakte min Opmærksomhed. Jeg henvendte mig til ældre Venner her i Byen (Kbhvn.) og erfor nu til min Forbavselse, at flere Rygter af denne Sort en Tid havde været temmelig vidt udsprede om mig. Dette har da foranlediget mig til den Bestemmelse at ville meddele Oplysninger om min Embedsstilling i Sorø og om flere slette Pædagoger, som jeg der har maattet arbejde med, i Indledningen til det Bind af mine «Kritiske Bidrag», som indeholder Skoleskrifterne.» Dette Bind udkom ikke, men i de «Udvalgte Breve» findes mange Oplysninger om disse Skolesager.

Om de to værste Sigtelser: at have forraadt sine Venner i Ministeriet og være optraadt som falsk Angiver over for Direktionen, skriver Hjort bl. a. følgende: «Denne i Vederpartens Sind ved Lettroenhed, Partihad og daglig Skriveforpligtelse oplækkede Fornærmelsesdrift forførte ham endogsaa, midt under Processen selv, til a) egenhændigen at nedskrive — ikke blot at udsige i et Øjeblik Hidsighed — den værste af alle Krænkelserne, nemlig den lige saa infame som taabelige Sigtelse imod mig, at have forraadt tvende Ministre, der havde betroet sig til mig, og at have «ladet mig bruge» af to andre Ministre hertil, samt b) at lade nedskrive den enfoldige Krænkelse, at den daværende Universitetsdirektion skulde have «stemplet mig offentlig som falsk Angiver» men alligevel rolig ladet mig blive siddende i mit Embede». Hele Hjorts pletfri Liv imødegaar disse Sigtelser.

I Prokurator Winthers Indlæg paa 11 trykte Sider, et Indlæg, der er et sandt Mesterstykke i Sagførerstil, forekom i Slutningen følgende Ord: «Det er ingen Fornærmelse, at jeg ikke tror en Mand. Jeg har Lov til at tro, hvad jeg vil. Kun maa det være min Pligt ikke at søge at paaføre

andre den ufordelagtige Mening, jeg maatte have om Tredjemand. Men naar nu denne Tredjemand, hvem Sagen vedkommer, forlanger, at jeg skal sige ham min individuelle Mening, saa fordrer Sandhedspilgten, at jeg siger ham den, som den er. Jeg efterkommer kun Opfordringen, og den opfordrende, der saaledes bestemt har æsket min Mening, maa finde sig i at tage den, som den er.» Hjort tilføjer hertil, at «denne Argumentation er uden Tvivl den brillianteste af alle Sofisterierne», og at han «beundrer villig en saadan Kækhed.» Der ligger mangt et litterært Mesterværk skjult ved mangan Retssag, men for at forstaas af Almenheden, maatte der mange oplysende Noter til. Om Winthers Vittighed kan paa dette Sted opfriskes følgende. Gartneren paa hans Landsted blev afskediget for Uredelighed. Han havde ved sin Afrejse dog den Dristighed at bede Winther om at skrive ham et Vidnesbyrd. Denne Opfordring kom Winther overraskende, men han satte sig ned og skrev hurtigt: Herved giver jeg min hidtilværende Gartner det Vidnesbyrd, at det er utroligt, hvad han har bragt ud af min Have! Uagtet Ploug havde denne Mester i Faget til Sagfører, gik Dommen dog Ploug imod, uden for saa vidt, at et Par enkelte Udtryk om ham mortificeredes; men da Hjort oplyser, at baade Goldschmidt, Dr. Magnusson, Red. af «Alt. Zeit.», Chr. Molbech og M. L. Nathanson, mangeaarig Red. af Berl. Tid., hver for sig har brugt omtrent ligelydende Ytringer om Ploug, slog Hjort sig til Taals med Dommen.

Den havde det gode for Hjort, at nu var der ligesom gjort rent Bord med Hensyn til alt det onde, hans Modstandere havde at paasige ham. Nu havde han Fred til en meget omfattende litterær Virksomhed. Den gik i fire Retninger: først at overtude sine egne Landsmænd om, hvilke Goder der var vundet for Landet i det hele som Udbytte af Underhandlingerne med Europas Stormagter; dernæst ved Skrifter paa Tysk at bringe retsindede Tyskere til at tage

den danske Sag op paa ny, saa at de ogsaa fik Øje for Danmarks gode Ret; for det tredje at oplyse Almenheden baade i Danmark og Tyskland om den sande Sprogtilstand i Mellem-Slesvig og Sønderjylland i det hele, samt endelig ved nye Udgaver af sine udsolgte Skrifter og ved Uddrag af sit Livs rige Brevskat at lade Læseverdenen faa ligesom et Indblik i de mange fine Traade, der havde ledet vort litterære og politiske Liv i den Tidsalder, der plejer at kaldes Danmarks æstetiske Guldalder.

Med Hensyn til den første Del af hans Virksomhed var det lige ved, at det skulde lykkes med at faa roligere Tilstande i Landet; men sidst paa Aaret 1854 foregik der en ny Vending i Tingene, idet de Nationalliberale allierede sig med den Balthazar-Christensen-J. A. Hansenske Fraction af Venstre om at styrte Ministeriet Ørsted. Dette vilde de dog ikke have opnaaet, dersom der ikke aldeles uventet var kommet en ny uheldbringende Faktor ind i det politiske Liv.

Det er allerede fremhævet, at Christian VIII paa Sottesengen, da han imødesaa de Ulykker, som ved hans Død vilde bryde ind over Landet, havde tilraadet sin Søn i yderste Nød at tage sin Tilflugt til Grev Carl Moltke som en fast og paalidelig Mand, der saa klart i hele Konflikten med Tyskland. Det hed sig nu, at Grev Carl Moltke vilde trække sig tilbage over for den voldsomme Agitation, der rejstes særlig mod ham, fordi han som slesvigsk Minister havde nægtet de Nationalliberales Hovedorganer Udbredelse i Slesvig, selvfølgelig for med samme Eftertryk at kunne gøre Front mod slesvigholstensk Agitation sønder fra.

Da nu Frederik VII var stedt i denne Vaande og tillige nødig vilde modstaa en stærk samlet Opinion fra Kongerigets Side, henvendte han sig til en anden Mand, som hans Fader ogsaa havde tilraadet ham i Nødsfald at bruge, nemlig Excellencen Scheel, Landdrosten i Pinneberg, en af Ridderska-

bets meget inkarnerede Modstandere. Det var ham, der senere for at hævde et formodet Slægtskab med en hannoveransk Adelsslægt, antog Navnet Scheele. Denne statelige og overlegne Personlighed tilraadede nu Frederik VII at løse Konflikten mere i Overensstemmelse med Kongerigets Rigsdag, hvis Flertal krævede at drøfte de Fællesbestemmelser, der skulde forene Kongeriget med Slesvig, Holsten og Lauenborg som Landsdele med hver sin Forfatning for deres særlige Anliggender. Men herved gav man disse Landsdeles Stænder og Landskab Krav paa ogsaa at være med at vedtage Fællesbestemmelserne, og saa kunde man jo forud vide, at de vilde nedlægge Indsigelse mod at blive majoriserede af Kongerigets større Indbyggertal.

A. S. Ørsted, som saa hvad det vilde føre til, ilede med at indgive hele Ministeriets Afskedsbegæring. Scheele havde gjort Regning paa, at naar bare Ridderskabsmedlemmerne Carl Moltke og Rewentlow-Criminil gik deres Vej, saa kunde han have rekonstrueret Ministeriet med dets forrige Medlemmer; men ingen af disse vilde arbejde sammen med ham; saa maatte den ofte tilkaldte Fødselshjælper, Kammeradvokat Treschow, frem igen, og endelig lykkedes det at faa dannet et Ministerium med Konfrd. P. G. Bang som Premierminister. Andræ og Hall, som vare afsatte under Ministeriet Ørsted, bleve nu selv Ministre, ja Andræ afløser endog Bang som Førsteminister eller Konsejlspræsident 18. Oktbr. 1856, og Hall atter Andræ 13. Maj 1857, efter at Scheele var bleven afskediget 4. April s. A. Og saa gik det i halvsvende Aar ned ad Bakke under idelig Kval med Stænderne, Forbundsdagen i Frankfurt, det daværende Kongerige Preussen og flere mindre Stater i det tyske Forbund, indtil Frederik VII efter en paadragen Rosenfeber døde i det maaske alleruheldigste Øjeblik. Hall fratraadte Juleaften 1863. Juleaften 1866 indlemmedes de fra Danmark afstaaede Hertugdømmer Holsten og Slesvig som en samlet Provins i

Kongeriget Preussen, og 1870, efter Slaget ved Sedan, var Kejserkronen flyttet fra Frankrig til Nordtyskland, og Østerrig spændt ud af det nye tyske Rige.

Man vil let kunne indse, at P. Hjorts og ligesindedes Iver for at dæmme op mod denne rivende Undergangens Strøm maatte strande over for aldeles uforudsete Indblandinger fra ukompetent Side. Dog gav han ikke tabt i Kampen, før alt var haabløst tabt.

Ved Pragerfreden mellem Østerrig og Preussen havde Frankrigs daværende Kejser, Napoleon III, af nationale Hensyn faaet indsat en § 5 om, at visse Distrikter af Nordslesvig, der ved fri Afstemning vilde slutte sig til Danmark, i saa Fald skulde afstaas; men kun faa Aar senere mente Preussen at kunne sige sig løs fra det saaledes overtagne Paalæg, og dermed gled det sidste Fodfæste bort under Danmarks Fødder. Har Ledet før været af Lave, saa er Grænsen nu aldeles aaben, uagtet der lyder et og samme Tungemaal paa begge Sider af Grænsen. Det har givet og giver mange varmtfølende Mænd og Kvinder noget at tænke paa og noget at hige efter; men jo varmere Hjerterne mødes, des koldere lægger sig den tunge Haand hjerteløst paa Rigets aabne Saar. Hvad da Hjort virkede og skrev for Danskheden i Sønder-Jylland, synes foreløbig at være skrevet i Sand; der er i national Henseende kun det Haab tilbage, som ingen Magtstat kan knuse, det Haab nemlig, at Hjerterne bliver ved Modersmaalet, og at Sindene styrkes i Modgangens Skole.

For dansk Aandsliv saa langt den danske Tunge naar, vil derimod Hjorts seneste Arbejder, hans udvalgte Breve, hans genoptrykte Kritiske Bidrag til dansk Tænkemaades Historie paa Religionens, Etikens, Æstetikens, Politikens og Kunsthistoriens Felter faa stedse større og større Værd, alt som man bliver opmærksom paa, hvilke rige Aandsskatte der ligger gemte i disse Arbejder. Granskerne, der skulle

oprede Traadene i Tidens Væv, ville meget snart komme til den Overtydning, at disse Hjorts Arbejder ville ikke kunne forbigaaes ved ægte videnskabeligt Arbejde. De maa nødvendigvis spørges til Raads ved mangt et vigtigt Spørgsmaals Afgørelse.

I den Arbejdstid, der undtes P. Hjort i hans sidste 18 Leveaar, udgav han over 30 større eller mindre Skrifter. Vel næsten alle bære Præget af den voldsomme Spænding, hvori Datiden levede.

Her skal nu løseligt gives et Billede af denne Forfattervirksomhed. I selve det kritiske Aar, inden den afgørende og skæbnesvangre Vending indtraadte, udgav han fra April til Juli 1854 et lille politisk Tidsskrift under Titelen «Numererte Blade, især om den rette Forstaaelse af Grundlovens Gyldighed og Forbeholdets Betydning.» Grundloven af 5. Juni 1849 var jo udstedt midt under Krigen. Udkastet til Loven var bestemt til at omfatte det egentlige Kongerige Danmark og Hertugdømmet Slesvig, hvorfor man efter megen Søgen fandt, at Ordet «Danmarks Rige» kunde passe for begge. Men da man under Krigen ikke kunde faa Slesvigerne med, fik Grundloven i sin Indledning den Tilføjelse «dog med Forbehold af, at Ordningen af alt, hvad der vedkommer Hertugdømmet Slesvigs Stilling beror, indtil Freden er afsluttet.» Dette skete først foreløbig 1850 men endelig ved Overenskomsterne med Magterne 1852, hvorved det paakrævedes, at Slesvig ikke maatte knyttes nøjere til Kongeriget end til Holsten, og dermed var det, man kaldte Helstatspolitikken, bleven dansk Regeringspolitik. I Stedet for Ordene Kongeriget eller Danmarks Rige traadte nu officielt over for Ulandet «det danske Monarki», eller som det hed før Krigen, «den danske Stat». Det gjaldt nu om at give den samlede Stat af kgl. Magtfuldkommenhed en fælles Forfatning. Dette paatog Ministeriet Ørsted sig ved at udstede Forordningen af 26. Juli 1854, der omfattede alle

4. Landsdele. Nu skulde Kongerigets Rigsdag have vist den Selvovervindelse og politiske Fremsynethed at lade det her givne Udgangspunkt jævnt udvikle sig, men dette strandede paa de ledende Mænds stærke Agitation mod Ørsteds Ministerium. Hall, Monrad, Lehmann, Krieger, Fenger, Andrå m. fl, vare alle imod ham. Kun Tscherning og hans faa Venner raadede Vælgerne til at acceptere dette Grundlag, for ej at give Hertugdømmerne Paaskud til at stille lignende Fordringer. Men den nationalliberale Agitation steg i Voldsomhed henimod Aarets Slutning, og med Ministeriet Ørsteds Fald 12. Decbr. 1854 kunde man sige sig selv, at nu strammedes Konflikten med det sig stærkt centraliserende Tyskland, som havde en Statsmand af Bismarcks Betydning at møde med.

P. Hjort havde fra nu af ogsaa den Opgave, at imødegaa de Landsmænd, som vare alt for ivrige i Kampen med Tyskland, ja, som endog ligefrem skrev om «den anden slesvigske Krig», men dernæst ved tyske Skrifter at imødegaa navngivne Tyskeres Angreb paa os, og endelig, saa godt som de uheldige Omstændigheder tillod det, at frede om det danske Sprog i Slesvig. Hans Skrifter ere i Tidsfølgen disse: 1856 «Rüge einer Lüge in der Schrift des Professors Baumgarten: Nothgedrungenes Wort in einer schleswigschen Sache». Samme Aar: «Actenstücke zur Geschichte des Hochdeutschen in Mittelschleswig» samt «Stimmen über den Domainenverkauf, gesammelt von einem dänischen Unterthan.» 1857 «Wohlwollender Anstoss zur Beantwortung der dringlichen Frage: Durch welches Mittel und auf welchem Wege liesse sich eine hochverehrliche deutsche Lesewelt dahin bewegen ihre dänischen, respective schleswigschen, Studien von vorne wieder anzufangen.» Dette saare velmente Skrift, som man i Sandhed kunde kalde et Ord i rette Tid, udkom i anden Udgave 1858 med endnu flere Aktstykker. Samme Aar havde han den Glæde at kunne udgive sin tyske Sproglære og sin «Børneven», hver i 7de Udgave. Saa fulgte

1859 «Antwortschreiben an den Hern Dr. phil. Valentiner, Prediger in Leipzig.» Derefter udkom paa Dansk 1860 «Fredningen om det danske Modersmaal i Mellem-Slesvig» og 1861 «Det nyeste Angreb paa Sprogreskripterne i Slesvig tilbagevist»; samme Aar: «Om den ængstelige Usikkerhed hos saa mange iblandt os, hvad de første statsretlige Begreber angaar». I dette Aar udgav han «Memoires de mon temps, dictées par S. A. le landgrave Charles prince de Hesse.» Aaret efter udkom hans Bog mod Valentiner i «zweite vermehrte Auflage, nebst Erläuterungen über Valentiner durch den Landcommissair, Herrn Etatsr. Hagemann, R. v. D.» Og saa udstrakte han sin litterære Virkekreds ogsaa til Norge, ligesom han allerede tidligt havde sat Svenskerne ind i danske Tilstande. Han udgav nemlig 1863: «Nogle Breve fra København om de politiske Tilstande der, skrevne af en Dansk til en Norsk». De udkom paa Dahls Forlag i Christiania og er en levende Illustration af hine Dages stærke Spænding.

Saa kom den saakaldte Novemberforfatnings Vedtagelse for Kongeriget og Slesvig alene 13. Novbr. 1863, mens Frederik VII laa syg paa Lüksborg Slot ovre i Slesvig. Det hed sig, at han før sin Død 15. Novbr. havde udtalt, at denne Forfatning ikke skulde vedtages, uden at hans tro Slesvigere vare hørte derom. Men uagtet de Danmark velsindede Magter indstændigt fraraadede dens Vedtagelse, saa øvedes der i Hovedstaden et saa stærkt Pres paa den nye Konge for at faa ham til at underskrive den, at han gjorde det om end meget nødigt, 18. Novbr. I næste Maaned fik vi saa virkelig den anden slesvigske Krig, der endte med Freden i Wien 30. Oktbr. 1864 og alle 3 Hertugdømmers Tab. Lad os her mindes Hjorts fremsynede Ord allerede i Maj 1848 i hans Skrift «Oprøret i Holsten»: «Rendsborg er intet, Kiel er alt i de første næste halvhundred Aar.»

Man saa nu den bitre Frugt af nationalliberal Politik,

en Politik, som glemmer, at Stats- og Landegrænser aldrig falde sammen med Sproggrænser, men at Landegrænser sættes af helt andre Hensyn og nødvendigvis maa gøre det. Nu var Nørrejylland og Øerne ene henviste til sig selv. Deres absolute politiske Værgeløshed var nu i alle klartseendes og vidtseendes Øjne en given Sag. Hvad alle danske virkelige Statsmænd gennem Aarhundreder havde søgt at forebygge, var nu indtraadt.

Det blev udtalt straks, at nu var det eneste Lægemiddel at samle sig indadtil, men des værre vedblev den indre politiske Strid lige saa heftigt, og nu blev et andet udenrigsk Spørgsmaal draget frem i Forgrunden, nemlig det skandinaviske, der med et Tilbageslag indadtil ytrede sig som Uvilje mod det nye Kongehus. Dette kaldte Hjort atter frem til en Dyst med Ploug for 3dje Gang. Efter Sagen 1854 udstedte Hjort en ny Erklæring i Flyvep. Nr. 24, 1855, for hvilken Ploug sagsøgte ham, og uagtet han havde d'Auchamps Stedfortræder, Ibsen, til Sagfører, blev han nu under andre politiske Tidsstrømninger idømt en Bøde paa 100 Rdlr. 5. Oktbr. 1855. Nu i 1864, dog før Wienerfreden, rykkede Hjort frem med et «Sendebrev til Hr. Redaktør C. Ploug fra hans Landsmand Prof. P. Hjort». Det var 24. Febr. s. A. En Ven, der saa Sendebrevet, før det blev trykt, ytrede: «Herregud, skal nu den Kiv imellem Ploug og Hjort atter oprippes. I dette Øjeblik burde dog alle Personligheder sættes til Side og alene Danmarks Ve og Vel fylde vore Tanker.» Hjort svarede, at det troede han ogsaa i fuldeste Maal var Tilfældet baade med Ploug og med ham; men «det er intet mindre end en personlig Strid, men en Kamp for Stat og Fædreland, en Kamp for Anskuelser og Principer og' disses Gennemførelse i Politiken.»

Denne Gang paafulgte ingen Retssag, og Hjort har i dette Sendebrev givet Ploug det smukkeste Vidnesbyrd, som vel nogen Landsmand har givet ham. Hjort skriver nemlig:

«Dersom det danske Sprog havde været verdenshistorisk, som f. Eks. det franske, saa vilde Deres Navn som Sanger endog kunde være kommen i Følge med Thorvaldsens, Ørstedes og andre i Europa hædrede Danskes.»

Aaret efter fik Hjort sin sidste egentlige Fejde. Det var med Erik Bøgh som Redaktør for «Folkets Avis», et af de Organer, som havde en stor Udbredelse i og uden for Hovedstaden, men som nu ligesom «Fædrelandet» er ophørt at udkomme for at give Plads for helt andre Organer i ganske andre Retninger. I en vis Henseende dannede «Folkets Avis», sammen med «Fædrelandet» og «Dagbladet» et Trekløver, saaledes, at de omtrent i samme Retning havde hver sin Læsekreds, «Fædrelandet» mest i de akademiske Kredse, «Dagbladet» mest i Grossist- og Handelsverdenen, «Folkets Avis» især i de københavnske Borgeres bredere Lag.

P. Hjort nød den Ære stadig at være Skive for deres redaktionelle Pile, og de sekunderedes troligt af Smudspressen, der afbildede ham med Hjortetakker, hvad han selv gjorde Løjer med, fordi de ikke kunde tegne dem rigtigt. Men nu kom «Folkets Avis» for 14. Febr. 1865 med en splinterny og mere populær Sigtelse mod Hjort, at der var Strid i den «reaktionære» Lejr», hvem der skulde have de Penge, Partiet «skillingede sammen», enten Redaktørerne af selve Bladene eller de Indsendere, der skrev Artiklerne i dem. Hjort tilbageviste denne Sigtelse 15. Febr. hvorefter Bladet tog Sigtelsen tilbage, men kaldte ved samme Lejlighed Hjorts Bladvirksomhed «Mystifaxerier», hvorefter Hjort straks paaviste, at det netop var hans Modstandere, der var de mystifiserende. Ogsaa denne Gang tog Bøgh den Sigtelse tilbage, at Hjort skulde være «den hemmelige Forfatter til en svensk Bog eller et svensk Brev». Men saa fremkom den tredje Sigtelse, at han skulde af Ministeriet Bluhme-Ørsted have faaet Penge for at skrive Artikler i dets

Interesse». Hjort viste, hvor saare rimeligt det i sig selv er, at enhver faar Vederlag for sit Arbejde, men han benægtede selv at have faaet Penge uden engang af A. S. Ørsted, da han 1853 rejste til et Skolemøde i Brunsvig, og saa gjorde han Rede for hele sin litterære Virksomhed og nævnede A. W. Moltke som den, der efter Valget i Slagelse havde opfordret ham til, siden han ikke kom i Rigsdagen, dog at «fortsætte sin Kamp mod Separatisterne». Saa gaves ham «Tilsagn om Bistand ved Udlaan af Bøger, Brevskaber, Aktstykker o. l. samt om mundtlig Vejledning» og tilsikredes ham fjerdingaarligt Vederlag i Penge «for de meget betydelige Emolumenter», han opgav ved at forlade Sorø, nemlig «Fribolig, som fuldstændig vedligeholdtes af Akademiet, rigeligt Brændsel, to Haver o. a. m.» Han opfordrede nu «Folk. Av.» til ogsaa at tilbagetage den 3dje Sigtelse, og skrev derom i Marts «Alle gode Gange tre, et Bidrag til dansk Litterærhistorie». Man mærker i denne lille kvikke Pjece fra den 72 aarige Polemiker, at nu var det mest Humoren, der raadede, og at han ogsaa kunde vise den joviale Side af sit Væsen. Med en vis Tilfredsstillelse opregner han alle de smagfulde Betegnelser, som man i Aarenes Løb havde opfundet om ham, og hermed afsluttede han sin 50 aarige polemiske Virksomhed.

Resten af hans Dage viedes til fredeligere Sysler. Han gennemgik nu sit Livs rige Brevskat, og udgav 1867 sin 1ste Samling «Udvalgte Breve». Man faldt vel over den som indeholdende for mange Enkeltheder og desuden Ting, der kunde være mindre hyggelige for efterlevende; men i Hovedsagen maatte man dog indrømme, at Hjort ved disse Breve havde givet uvurderlige Bidrag til Datidens aandige Fysiognomi. Det var ikke gensidige Komplimenter eller Breve, skrevne med Fremtidens Læsere for Øje, men det var Øjeblikkets naturlige Børn. Samme Aar udkom hans «Kritiske Bidrags Litterærhistoriske Afdeling» III. Bd;

det 4de, som han paatænkte, naaede han derimod ikke at faa færdigt. I 1869 udkom Brevenes 2den Samling med en Efterskrift til Publikum; og samme Aar kunde han lade udgaa 8nde Udgave af sin «Børneven». Derefter udarbejdede han sine Rejseerindringer fra 1817—21 og fik dem omtrent færdige. Enkelte Brudstykker indrykkedes 1870 i «Nyt Dansk Maanedsskrift» 2 og 3 Hæfte. Sluttelig omarbejdede han paa Dansk sine Breve om Dansk Litteratur til Atterboms «Svea» og fik de tre Fjerdedele færdige. De udgaves efter hans Død i Marts 1872 af hans Brodersøn, Provst J. M. L. Hjort. Dette blev P. Hjorts sidste litterære Arbejde.

Som man saa Peder Hjort paa sit Arbejdsværrelse havde man for sig en sund, frisk og livlig Personlighed. Han fandt sig med Lethed i Afbrydelser og var lige straks rede til Meddelelser. Et Mylr af Blade og Pjecer laa rundt omkring, men de taarnede sig ikke op bunkevis. Han gjorde paa staaende Fod sine Udklip af hvad han mulig fik Brug for. De store Papirmasser fjernedes efterhaanden. Under den kraftige, hvælvede Pande saa man de lige saa kraftige Ansigtstræk. Under et Par buskede Bryn glimtede et Par spillende Øjne, fulde af Kærlighed over for hans Omgivelser, hans trofaste Børn. Men Blikket kunde ogsaa være strengt, naar noget fremkaldte hans Vrede. Han blev i Regelen siddende ved sit Arbejde, naar nogen kom for at tale med ham. Men i Lader var han ualmindelig livlig, hans Tale var emfatisk, og hans Interesser kendte ingen Grænser.

Sit kære Sorø gensaa han kun een Gang og kun meget kort, for at sige Farvel til sin syge, døende Ven, Christian Lütken. De, der kendte denne rene Sjæl, hvor en sjælden Aandslivlighed omtrent hele Livet igennem kæmpede med et sygeligt Legeme, maa sige, at naar Hjort uafbrudt havde saadanne Venner, saa maa han selv have været Venskab værd. Hjorts Venner fra Ungdomsdagene svigtede

ham heller aldrig, naar Opinionens høje Bølgegang truede med at overvælde ham. Det var Chr. Lütken, som fik den Plads ved Sorø Akademi, Hjort selv saa gerne vilde have haft. Men aldrig var der Nag til Stede. Det gjorde et dybt Indtryk paa Hjort, da han 1856 sidste Gang saa sin døende Ven.

Men som han var Genstand for Trofasthed, saaledes var han trofast i sin hele Færd. Han var tro mod sin Ungdoms Idealér, han var en trofast Søn af sit Fædreland, en trofast Vogter for dets rette Grænser og en nidkær Talsmand for dets Sprog. Tabet af Slesvig var «et aabent Saar» i hans Hjerter lige til hans Død. Da han i Sommeren Aaret før — 1870 — fra sit Vindue i Aalsgaarde, hvor han laa paa Landet, saa en fransk Orlogsmand komme sejlene i Sundet, klappede han i Hænderne, og det gjorde et stærkt Indtryk at se den svage Olding staa der med Taarer i Øjnene i glad Bevægelse over det Haab, der vaktes i hans Sjæl.

Førladen, blodrig, med kort Hals og alt for ringe Motion, hørte han til dem, hos hvem man kunde frygte et apoplektisk Tilfælde. Det udeblev heller ikke og svækkede ham selvfølgelig paa Legemet, men Aandskraften vendte atter tilbage, og han fulgte Datidens rystende Oprin paa den store politiske Skueplads med spændt Opmærksomhed. Syg var han det sidste Aar før sin Død og sengeliggende omtrent det sidste halve Aar.

Faa Uger før sin Død havde han den Glæde at høre oplæse den norske Skribent Hartvig Lassens Meddelelser om den Baggenseske Strid. Det var i Oktbr. 1871. Ved at høre dem, udbrød P. Hjort: «Han har den rigtige Opfattelse! Det er rigtigt!» Saaledes skulde han, inden sin Død, opleve, at Efterverdenen fik det rette Syn for hvad han under stor Miskendelse havde stridt for i sin tidligste Ungdom.

Den langvarige Sygdom gjorde ham ikke utaalmodig;

tværtimod var han mild og blid. Men han længtes efter en anden Tilværelse. Naar han skulde flyttes paa sit Leje, hørte man ham sige: Nej! — op — mod Himlen!

De tre sidste Dage svigtede Mælet ham, men saa udtrykte han ved Tegn sit altid kærlige Sind over for sine nærmeste. Den 11. Novbr., en Løverdags Morgen Kl. 7¹/₂ mærkede man, at det stundede mod Enden. Da gik der for alle tilstedeværende paa een Gang en forklaret Lysning over hans Ansigt, der i et Nu fik et Udtryk som en 30 aarig Mands. Han havde et Tæppe over sig fra sin Olivias Tid; «det — havde han tidligere sagt — vil jeg dø under». Sit sidste Blik hæftede han paa Frelserens Billede, der hang paa Væggen lige for ham. Han udaandede stille. Det Kærlighedsliv, som han saa bittert havde savnet i Omgangstonen, da han var ung, det havde han den Lykke at se virkeliggjort i sit Husliv.

Hans Lig blev hensat i Frelserens Kirke paa Christianshavn, og der holdt hans Brodersøn, Provst Hjort i Elmelunde paa Møen, Talen over Farbroderen, uagtet Provsten helst havde hørt en anden tolke de Følelser, som et saa rigt Liv kunde fremkalde. Men man krævede af ham, at netop han skulde tolke dem, og han gjorde det, fordi, som han sagde, at han vidste, at han elskede ham og var elsket af ham. «Han (P. H.) hørte med, som en af de yngre, til den kraftige Slægt, som fødtes i det forrige Aarhundredes sidste Aartier, blandt hvilke fremstod saa mange af Aandens ypperste, der have baaret en ny Tid frem med det nye Aarhundrede. Digterfyrsten aabnede ham sit rige, store Hjerter, Mynster, «den klare Stjerne», lyste med sin Glans ind i hans Liv til det sidste; af Brødreparret Ørsted, «de vældige Planeter», stod den ene ham nær. Mange af Tidens ypperste i Udland og Indland, ældre som yngre, var hans fortrolige Venner. Hans Navn er knyttet til deres, hans Liv var indflettet i deres.» Tidlig moden fik han Mod til ikke at gaa

den slagne Vej, men selv at bryde sig sin Bane. Men fik han udrettet meget, saa gjorde dette ham ikke overmodig og stolt. Da han mod sit Livs Aften tog sig for at indsamle sit Livs rige Høst, sagde Brodersønnen: «Du kunde kaldt det Fragmenter af et Tænkenskab», men han svarede tilbage: «Sig heller sønderbrudte Vragstumper». Da han udsendte sin Psalmesamling, ved hvilken han banede Vej for en ny Tilegnelse i Menigheden af vor rige Psalmeskat, indledede han den med de Ord:

«Herren udi Stormands Pragt,
Enken i sin sorte Dragt,
Oldingen vendt bort fra Jord,
Ynglingen med stolte Ord,
Tiggeren i usle Kaar,
Møen i sin Skønheds Vaar
helliges i Kærlighed,
hvad jeg samlede her til Hjertets Fred.»

P. Hjorts Sjælesørger, P. A. Fenger, talte efter Brodersønnen og kastede Jord paa Kisten. D. 18. Novbr. blev hans Støv jordet paa Sorø Kirkegaard ved Siden af hans Olivias Grav; og paa hans Fødselsdag d. 19. Juli 1893 valfartede hans efterladte ud til Sorø og bekransede hans Gravsted.

PEDER HJORTS SKRIFTER:

1816. Om den falske Logik, som kan formodes at have vildledet mangel Læser af Hr. Prof. K. L. Rahbeks seneste Forsvarsskrift.
1817. Tolv Paragrafer om Jens Baggesen. (Særskilt Aftryk af Chr. Molbech's «Athene».)
1817. Om en høist mærkelig Lighed imellem Trylleharpen, saakaldet originalt Syngespil af Jens Immanuel Baggesen og samme Stykkes Original. (Forf.s Forlag.)
1818. Et Par Ord om Thorvaldsen. Uddrag af et Brev, dat. 23. Apr. 1818.
1823. Johan Scotus Erigena, oder von dem Ursprung einer christlichen Philosophie und ihrem heiligen Beruf. (Gyldendal.)
1824. Den tydske Grammatik for Dansktalende. Til Brug ved al Underviisning. (Gyldendal.) En 7de Udg. udkom 1858.
1824. En fuldstændigere Fremstilling, end man hidtil har havt, af Læren om de i det Høitydske forekommende Substantivers Kjøen. (Gyldendal.)
1825. Et nyt Declinationssystem for de høitydske Substantiver. (Gyldendal.)
1825. De howitziske Philosophemer, underkastede en Prøvelse. 1—2 Hefte. Ogsaa med Titlen: Læren om Villiens Frihed. Forsvaret imod en Mediciners Angreb. (Gyldendal.)
1825. Skulde der virkelig være Fare for, at Prof. Howitz blev en Martyr for Sandheden? (Gyldendal.)
1826. De tydske Conjugationer. Et Bidrag til Grammatikens rigtigere Fremstilling. (Gyldendal.)
1827. Udkast til en systematisk, i Sprogformernes organiske Sammenhæng alene grundet Fremstilling af den latinske Conjugationslære. Med et Tillæg om Declinationen. (Gyldendal.)

1828. Aftvungen Beviis for, at Hr. P. T. Hansons tyske Grammatik, udkommen i Christiania Aar 1826, i Ordets haarde Betydning er «en maadelig Lærebog». (Gyldendal.)
1828. Kortfattet tysk Sproglære til Brug for de første Begyndere, især i Borger- og Pige-Skoler. (Gyldendal.) 6te Opl. udkom 1860.
1829. Tanker til nøiere Eftertanke om lærd Underviisning og dens Formaal. Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Sorø Akademies Skole.
1830. Fra 1827 Breve om dansk Literatur («Danska Literaturens nuvaranda Tillstånd») til Atterbom's Tidskrift «Svea».
1835. Tydsk Læsebog for Dansktalende. Indeholdende en Exempelsamling af prosaisk og poetisk Stil og forsynet med linguistiske og historiske Anmærkninger samt en kort Sprog- og Literaturhistorie. (Gyldendal.)
1838. Psalmer og Bønner, udvalgte og lempede efter vor Tids Trang, til Brug saavel ved Underviisning som ved huuslig Andagt. (Gyldendal.) En 3die Udgave udkom 1843.
1839. Den danske Børneven, en Læsebog for Borger- og Almueskoler, udarbejdet, dels efter Wilmsens Deutscher Kinderfreund (150 Opl., 6ode Stereotypoplag), samt andre Børnebøger, dels og især, efter flere gode Mænds saavel som egne Haandskrifter og Optegnelser; med et Kort over den danske Stat. (Gyldendal.) 1ode Udgave udkom 1879.
1840. Tvende Taler, holdne paa Hs. Maj. Kongens Fødselsdag d. 28de Januar 1828 og d. 18de September 1840 ved Sorø Akademies aarlige Fest. (Gyldendal.)
1842. Sorø Akademies Tilværelse forkastet af Physikeren Ørsted, vindiceret af P. Hjort. (Aftryk af «Kjøbenhavnsposten».)
1842. Om pædagogiske Mangler og Misgreb i Prof. Madvigs latinske Sproglære til Skolebrug. (A. F. Høst.)
1843. Om det engelske Konjugationssystem. Med et Tillæg om Forholdet imellem Dansk og Engelsk. Indbydelsesskrift til Kongens Fødselsdag.
1843. Kritiske Bemærkninger over adskillige Læsebøger

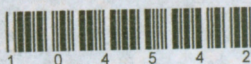
- for Børn, udgivne som Fortale til «Den danske Børneven»s 3die Oplag. (Gyldendal.)
1847. Om høiere Underviisningsanstalter, især et Agerdyknings-Akademi i Danmark, (Gyldendal.)
- 1847—48. Udtog af Breve til en Ven i Sjælland om det slesvigholsteenske Røre. Udgivne af L. S. Navne. 1—3 Samling. (C. A. Reitzel.)
1848. Danmarks Fremtid. (Særsk. aftrykt af den «Vest-sjællandske Avis».)
1848. Oprøret i Holsten. Politiske Betragtninger i Flugt med Begivenhederne. (Aftryk af «Kjøbenhavnsposten».) Samme Aar udkom 2den forøgede Udgave ledsaget af en billedlig Fremstilling. (Gyldendal.)
1848. Forhandlingerne om Hr. Grundtvig juniors Brugharhed til at udgive vore Kjæmpeviser nu strax. (Særsk. aftrykt af «Kjøbenhavnsposten».)
1850. En ny Politikus.
1850. Slesvigske Geistliges Opsætsighed, bedømt af en berømt tydsk Theolog. Oversat paa Dansk og forsynet med Forord og et Par oplysende Anmærkninger. (C. A. Reitzel.)
1852. Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dan-nelses Historie. Til biografisk Eftermæle samlede og paany udgivne. Politisk Afdeling. 1828—50. (Gyldendal.)
1853. Skrivelse til Vælgerne i Kjøbenhavns Amts 1ste Valg-kreds.
1853. Et Brev. (Gyldendal.)
1853. Nogle Træk af vore Valgbevægelser, oplevede og be-skrivne. (Gyldendal.)
1854. Den beskrevne Domsakt i Sagen C. Ploug contra Prof. P. Hjort. Med Anmærkninger og oplysende Aktstykker til Trykken befordret. (Gyldendal.)
1854. Om den danske Daler i Holsten. (Gyldendal.)
1854. Numererte Blade. Især om den rette Forstaaelse af Grundlovens Gyldighed og Forbeholdets Betydning. Et politisk Tidsskrift. Nr. 1—27. (Gyldendal.)
1854. Kritiske Bidrag o. s. v. Konsthistorisk Afdeling. (Gyldendal.)
1855. Under Pseudonymet Peter Grimmig en alluderende Bearbejdelse af Eventyret om Fiskeren og hans Kone.

1856. Kritiske Bidrag o. s. v. Kirkelig-etisk Afdeling. 1ste Hefte. (Gyldendal.)
1856. Stimmen über den Domainenverkauf, zur Beherrigung unbefangener Staatsbürger besonders im Lauenburgischen gesammelt von einem dänischen Unterthan. (Gyldendal.)
1856. Rüge einer Lüge in der Schrift des Professors Baumgarten: «Nothgedrungenes Wort in einer schleswigschen Sache.» (C. A. Reitzel.)
1856. Actenstücke zur Geschichte des Hochdeutschen im Herzogthum Schleswig. (Gyldendal.) 4de forøgede Opl., udkom 1864.
1857. Wohlwollender Anstoss zur Beantwortung der dringlichen Frage: «Durch welches Mittel und auf welchem Wege liesse sich eine hochverehrliche deutsche Lesewelt dahin bewegen, ihre dänischen, respective schleswigschen Studien von vorne wieder anzufangen. (Gyldendal.) 2te verm. Aufl. udkom 1858.
1859. Antwortschreiben an den Herrn Dr. phil. Valentiner, Prediger in Leipzig. (Gyldendal.) — 1862 udkom 2te verm. Aufl. nebst Erläuterungen über Valentiner durch den Landcommissair Herrn Etatsrath Hagemann. (Gyldendal.)
1860. Fredningen om det Danske Modersmaal i Mellem-Slesvig. 2den Udgave af tre literær-politiske Afhandlinger fra Aaret 1853. (Gyldendal.)
1860. Schlichte Warnung gegen Stimmung oder Gesinnung gewisser Holsteiner, der etwaigen Erwägung eines hohen Staats-Ministeriums öffentlich unterbreitet. (Gyldendal.) Udkom 1865 i 3die Opl. m. Tit.: Sprachliches Dänenthum innerhalb der sogenannten gemischten Gemeinden in Schleswig.
1861. Det nyeste Angreb på Sprogskripterne i Slesvig tilbagevist. (Gyldendal.)
1861. Om den ængstelige Usikkerhed hos så mange iblandt os hvad de første statsretlige Begreber angår. (Gyldendal.)
1861. Mémoires de mon temps. Dictés par S. A. le landgrave Charles, prince de Hesse. (Gyldendal.)
1862. Politiet som Stifbarn. Nogle Ord om Politiforholdene i Danmark (Gyldendal.)

1862. Kritiske Bidrag o. s. v. Literærhistorisk Afdeling. 1ste Bind. (Gyldendal.)
1863. En politisk Mening, som nok kunde fortjene at overveies lidt. Fremstillet efter tvende Breve fra Eideren. (Gyldendal.)
1863. Nogle Breve fra Kjøbenhavn om de nuværende politiske Tilstande der, skrevne af en Dansk til en Norsk. (J. Dahl, Christiania.)
1863. Kritiske Bidrag o. s. v. Literærhistorisk Afdeling. 2det Bind. (Gyldendal.)
1864. Kan Demokratisme være Grundvold for Kongedømmet i Danmark? (Er 3die Udg. af en Artikel i «Slagelse Avis» om «Kongelovens forestaaende Forandring.») (Gyldendal.)
1864. Sendebrev til Hr. Red. C. Ploug fra hans Landsmand P. Hjort. (Gyldendal.) 2det forøgede Oplag samme Aar.
1865. Alle Gode Gange Tre. Et Bidrag til dansk Literærhistorie (imod Erik Bøgh). (Gyldendal.)
1866. Bidrag til Belysning af Grundtvigianismens Væsen. (Aftryk af en Artikel i «Flyveposten»s Nr. 25—26.)
1867. Kritiske Bidrag o. s. v. Literærhistorisk Afdeling. 3dje Bind. (Gyldendal.)
1867. Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder, skrevne gennem en lang Række År til P. Hjort og nu udgivne med biografiske og literærhistoriske Anmærkninger af Modtageren. (Gyldendal.)
1868. Kritiske Bemærkninger om adskillige Læsebøger for Børn. 2det Hefte. Om en slem literær Uskik, der synes at ville indsnige sig hos os.
1869. Udvalg af Breve o. s. v. Ny Samling. (Gyldendal.)
1870. Postscriptum til Skriftet «Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder.» (Gyldendal.)
1872. Udsigt over nyere Dansk Literatur. Udgivet efter Forfatterens Død, 6 Ark vare trykte forinden; hans Brodersøn, Provst J. M. L. Hjort, i Hjertebjerg, udgav Resten.) (Gyldendal.)

SCANNEDE
DIS-Danmark

1 0 4 5 4 2